kaçak yayın

2.5 YTL

ISSN 1304-1037-0-6

mart 2005 sayı:23 2.500.000 TL. kdv dahil

PAULO COELHO

TANJA DÜCKERS

KÜÇÜK İSKENDER

CEZMİ ERSÖZ

Hilmi Yavuz:

Şair gemileri yakan adamdır

DEUTSCHLAND 3.40 EUR - OSTERREICH 3.50 EUR - SCHWEIZ 6.50 CHF
NEDERLAND 3.50 EUR - BELGIQUE 3.50 EUR - FRANCE 3.50 EUR - GB 2.70 GBP

LeMan
Dergi Grubu
KKTC 2.750.000 TL

KAÇAK GÜNCEL

Ne Var Ne Yok

Arthur Miller öldü

ABD'nin efsanevi oyun yazarı Arthur Miller'ın kanser, zatürree ve kalp hastalıklarıyla savaşmakla geçen yılları artık sona erdi; Pulitzer ödüllü Miller 89 yaşında hayata gözlerini yumdu. 'Satıcının Ölümü' ile belleklerde sarsılmaz bir yere sahip olan çağdaş Amerikan edebiyatı yazarı Arthur Miller, bir dönem evli kaldığı Marilyn Monroe için de 1961'de `The Misfits - Uygunsuzlar' filminin senaryosunu yazmıştı. Clark Gable ile başrolü paylaştığı bu yapım, intihar ederek yaşama veda eden Monroe'nun oynadığı son film olmuştu. İlginçtir, Clark Gable'ın filmografisinin de son filmi oldu `Uygunsuzlar'.

MUSA KART'IN KEDİLİ BAŞBAKAN KARİKATÜRÜNE CEZA YABANCI BASINDA

Musa Kart'ın, kedi şeklinde çizilmiş Tayyip Erdoğan karikatürü, başbakan tarfından cezalandırılmasının yankıları sürüyor. Aralarında Turhan Selçuk, Ferit Öngören, Bedri Koraman, Mehmet Çağçağ'ında bulunduğu ünlü çizerler, Musa Kart'a destek ve cezayı kınamak için bir basın toplantısı yaparken, Karikatürcüler derneği ve ülkenin önde gelen çizerleri de Kart'a destek için yanındaydı. Türk basınında geniş yankı bulan cezalandırma olayı, dünya basınını da harekete geçirdi. **Los Angeles Times'**da Amberin Zaman imzalı haberde şu satırlara yer verildi: "Kart Erdoğan'a hakaret ettiğini reddediyor. Kart, perşembe günü kendisiyle telefonla yapılan röportajda: 'Ben sadece Erdoğan'ın kendi sözleri tarafından kıskaca alındığını göstermek istemiştim.' dedi ve temyize gideceğini belirtti.

Erdoğan ülkenin sol kesim gazetesi Evrensel'de çalışan Sefer Selvi'yi de, kendisini danışmanlarından biri tarafından çekilen bir at olarak çizdiği için suçlamıştı. Selvi de dava edildi ve benzer bir cezaya çarptırıldı.

Leman dergisinden Tuncay Akgün ise bu konu hakkındaki görüşlerini şöyle açıkladı: 'Düşünce özgürlüğü karşısındaki baskının bir kurbanı olarak, Erdoğan arkadaşlarımız hakkında dava açacak son lider gibi gözüküyordu.'

Akgün ekliyor: "Bu olay daha çok onun mizahtan anlamamasından kaynaklanıyor."

Gelibolu 18 Mart'ta sinemada

Atatürk, Nemrut ve Hititler belgesellerinin yönetmeni Tolga Örnek'in son filmi 'Gelibolu' Çanakkale Savaşı'nın 90. yıl dönümünde, 18 Mart 2005'te vizyona giriyor.

18 Mart'ta Türkiye'de, Nisan ayında da Yeni Zelanda ve Avustralya sinemalarında vizyona girecek olan film, sadece Türk askerlerinin değil, din, dil, ırk, uyruk gözetmeksizin siperdeki askerlerin yaşadıkları acıları ve duygularını anlatan insan hikâyelerinden örülüyor. Örnek'in yönettiği Hititler belgeselini seslendiren Jeremy Irons; senaryoyu okur okumaz filmi çok merak ettiğini ve 13 Nisan'da İngiltere, Imperial War Museum'da yapılacak galaya katılmak istediğini belirtti. Sam Neil, iki sene önce Çanakkale'yi gezmek için geldiğini ve orada gördüğü herşeyden özellikle de Atatürk'ün sözlerinden çok etkilendiğini belirtti.

GEÇEN YIL MART'TA KAÇAK

- İbrahim Baştuğ, **Sabahattin Ali**'nin **Kuyucaklı Yusuf** adlı romanındaki kahramanı 'kaymakamın', evini keşfetmeye Edremit'e gitti. Rastlantı eseri, kaymakamın eviyle birlikte Sabahattin Ali'nin yaşadığı evi de buldu.
- Nena Çalidis, **Cem Karaca**'nın vefatının ardından, sanatçının müzik hayatı boyunca yaşadıklarını yazdı.
- 54. Berlin Film Festivali gerçekleşti ve **Fatih Akın, Gegen die Wand (Duvara Karşı)** adlı filmiyle Altın Ayı Ödülü'nü kazandı. **Gültekin Emre,** Almanya'dan bildirdi.
- **Ramize Erer, "Evlilik"** adlı karikatür albümünü ve içindeki kahramanları Şebnem Atılgan'a anlattı. "Aşk insanın gözünü kör eder, evlilik gördürür" dedi.
- Oktay Taftalı, **'Hümanizmin Eleştirisine Doğru'** serisini başlattı.
- Atilla Birkiye, karşılıksız aşkı anlattı.
- Adnan Özer, XIII. Uluslararası Havana Kitap Fuarı'nı ve **Julio Cortazar** için yapılan anma etkinliklerini yazdı.
- Hakan Şenocak, Cilacı Mehmet Usta'yı ve kendi çıraklığını anlattı.
- Kaçak Sinema sundu: **Düşler Tutkular & Suçlar.** Bir Bernardo Bertolucci filmi.
- Korsan Kitap dosyası açıldı. Bülent Karakaş ve Utku Zeka, 100 okuyucuya korsan kitaplarısordu. Korsan kitapçıların da konuşmasıyla, haber geniş yankı buldu.
- Dünyanın önde gelen yazarları, 'niçin yazıyorsunuz' sorusuna yanıt verdi, Salih Bolat aktardı.
- Savaş Ünlü, İzmir'den haber verdi
- Hasine Şen, 'Sofya'nın Kafka'sı' **Yordan Rodiçkov**'un dünyasını anlattı.
- **Maeve Binchy**, 'aşkı mutfakta pişirdi', Şebnem Atılgan değerlendirdi.
- Divan Şiiri üzerine keder ve şevk dolu bir söyleşi. **İskender Pala** anlattı.
- **Paul Auster,** saplantı, karamsarlık, yalnızlık ve edebiyat üzerine konuştu.
- Sabri Özdemir, Düzce'de ne var ne yok, hepsini yazdı.
- Şenol Yazıcı, Bursa Notları'ndan aktardı.
- Ali Ergül, Batman'daki kitap evlerini gezdi ve oralarda en çok okunan kitapları listeledi.
- Kaçak Öykü: **Transilvanya'da Savaş Esiri.** Björn Kern yazdı.
- Oktay Taftalı, Kaçak Şiir Atölyesi'nde Yeniden Üretim'i (Reproduktion) anlattı.
- **'Yaşar Kemal'den Kırk Kitap Kırk Resim'** projesi üzerine Serhat Baysan ile bir söyleşi.
- Altın Kitaplar'ın Dan Brown'un **Da Vinci Şifresi**'ni keşfedişi ve tanıtım çalışmaları üzerine bir söyleşi.
- **Alman ekolünden bir Laz: Zeyyat Selimoğlu.** Necati Güngör yazdı.
- Parasızların doktoru **Ercan Kesal**'la, Beyoğlu Belediye Başkanlığı'na talipliği ve Beyoğlu'ndaki sorunlar üzerine bir söyleşi.
- **Metin Fidan,** 'Vapurun kıçındaki merdiveni' yazdı.
- Edebiyat gerçeği üzerine Baron Barış halk röportajları.
- Kürşad Oğuz, 'Bir Hayat Bir Yazar'da **Herman Melville**'i anlattı.
- Aslan Özdemir, **Alp Tamer Ulukılıç** ile resim ve karikatür üzerine konuştu.
- Yahya Kebir, edebiyat dünyasında yaşananları 'tersten okudu' ve yazdı.
- Faruk Kaya **Tozlu Raflar**'dan indirdiği kitapları anlattı.

KAÇAK

Sayı | 23
Mart 2005

AYLIK YEREL SÜRELİ YAYINDIR

Sahibi
LM Basın Yayın Ltd. Şti. adına Tuncay Akgün

Yayın Yönetmeni
Tuncay Akgün

Yayın Danışmanı
Adnan Özer

Editör
Aslan Özdemir
aslanozdemir@leman.com.tr

Sorumlu Yazışleri Müdürü
Ayhan Erdoğan

Görsel Yönetmen
Reyhan Karacadağ

Fotoğraflar
Sinan Göksel

Dizgi
Nurgül Sedef Kıran

Düzelti
Hüseyin Kıran

Müessese Müdürü
Ali Yavuz

Satış Müdürü
Cengiz Kocalı

Baskı Sorumlusu
Ali Polat

Abone-Reklam
Sevinç Selvi
0212 - 292 94 50/119

E-Mail
kacak@leman.com.tr

Telefon
0212 - 292 94 50
292 95 51 (4 Hat)

Fax
0212 - 292 44 91

Adres
Firuzağa Mahallesi
Defterdar Yokuşu No: 47
Beyoğlu / İstanbul

Baskı
LeMan Matbaası

Telefon
0212 - 858 00 93 (Pbx)

Dağıtım
BBD Merkez

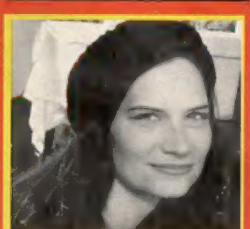

Söyleşi

Hilmi Yavuz

"Şair gemileri yakan adamdır"

4

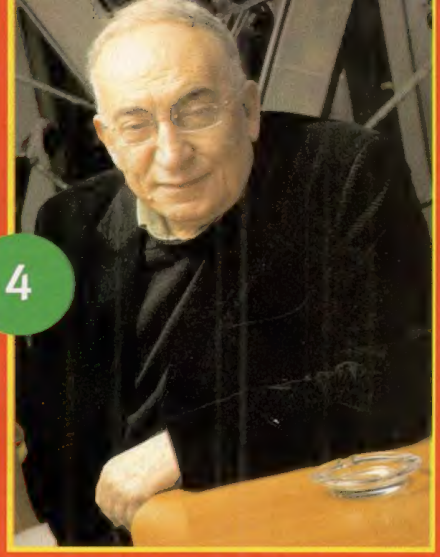

32

Kürşad Oğuz

Albert Camus

PİYASTOSTAKİ DİLİN EKONOMİK KULLANIMI

FOTO/ROMAN

24

Mehmet Ergün

12

Paulo Coelho

11

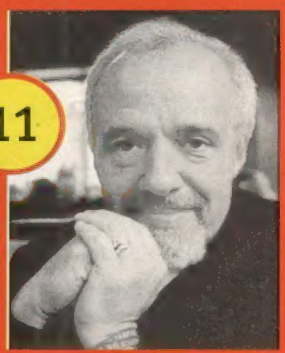

Farklı olma arayışı

Sait Faik ile Reşad Ekrem Koçu

Tanja Dückers

22

Konuk

Cezmi Ersöz

36

Bütün İşaretler Oralarda Saklıydı

Tüm "ZAMAN"ların şairi; Hilmi Yavuz:

"Şair gemileri yakan adamdır"

Aslan Özdemir

Hilmi Yavuz iki yeni kitapla "okurları"yla buluştu. Biri düzyazılardan oluşan "Bulanık Defterler", diğeri ise bir şiir kitabı: "Hurufi Şiirler". Hilmi Yavuz, "Bulanık Defterler"de geçmişe dönerek bugününü sorguluyor. Buna "Anılarla vicdan muhasebesi" diyor. Şiir kitaplarına seçtiği adlarda bir "ara kesit" yapan, bir bakıma tümünü niteleyen Yavuz, bu geleneğini yeni şiir kitabında da bozmamış: "Hurufi Şiirler". Kitapta anlamdan çok görsellik ön plana çıkıyor ve diğer şiir kitaplarında yaptığı gibi yine kendini yenilemiş bir Hilmi Yavuz şiir sunuyor okuruna. Şiirde kendini tekrar etmekten sakınan Yavuz ile yeni kitapları, günümüz Türk şiiri, popüler kültür üzerine yaptığımız uzunca sohbeti sunuyoruz.

A.Ö: İlk kitabınız *"Bakış Kuşu"* bir yana, şiir kitaplarınıza seçtiğiniz adlarda bir 'ara kesit' var. Tümü nitelemeli: *"Bedreddin Üzerine Şiirler"*, *"Doğu Şiirleri"*, *"Yaz Şiirleri"*, *"Gizemli Şiirler"*, *"Zaman Şiirleri"*, *"Söylen Şiirleri"*, *"Ayna Şiirleri"*, *"Çöl Şiirleri"*, *"Akşam Şiirleri"*, *"Yolculuk Şiirleri"*. Hangi iklimde dolaşacağına dair bir tür uyarı sanki okura. Son kitabınızınki de öyle, geleneğinizi bozmamışsınız, yine nitelemeli: *"Hurufi Şiirler"*.

H.Y: Dediğiniz gibi ***"Bakış Kuşu"*** dışındaki bütün kitaplarım öyle. Bundan şunu amaçlıyorum; belli bir tema çevresinde şiirler yazıyorum ve bu temanın bir tek şiirle ya da iki şiirle ya da üç şiirle yazılamayacağını düşünüyorum. Benim seçtiğim temalar çok geniş kapsamlı temalar, dolayısıyla o temaları ancak bir kitap boyutunda, bir kitap oylumunda işlemek ve ancak o bağlamda bir şiirsel meseleye dönüştürmek söz konusu oluyor o yüzden. Yoksa bir zaman meselesi bir tek şiirle bitirilemez, ya da Doğu meselesi bir tek şiirle ya da iki şiirle anlatılamaz, o yüzden böyle bir tema seçiyorsanız, mutlaka o kitabın söz konusu temayı bütün kuşatımıyla içermesi gerekir, o yüzden böyle bir yol tuttum.

A.Ö: Hurufilik ortodoks değil heterodoks bir eğilim değil mi?

H.Y: Bu tamamen doğru.

A.Ö: Dolayısıyla muhalif bir eğilim olduğu için sormak istiyorum. Seyyid Nesimî'nin, ki *"Hurufi Şiirler"*in üçüncü bölümü onun bir dörtlüğü ile başlıyor, yazgısı ortada. Doğal karşılamanızı dileyerek soralım: Uyarılan okur ne'ye "muhalif" bir iklime çağrılıyor? Başka bir soruşla: *"Hurufi Şiirler"*in Hilmi Yavuz'u ne'ye karşı konumlanıyor?

H.Y: Doğru tabii, Hurufilik heterodoks bir tarikat. Tarikat olup olmadığı konusunda da uzmanlar arasında birtakım anlaşmazlıklar var. Elbette bu kitap Hurufiliğe ve Serabatlı Fadlullah'la başlayan ve Nesimi'yle süregiden o geleneğe bir gönderme yapıyor ama ***"Hurufi Şiirler"*** sadece Hurufilikle ilgili bir kitap değil, sadece Hurufilik bağlamında o temayı şiirselleştiren bir kitap değil. Genel olarak harfler üzerine yazılmış şiirler desek daha doğru bir şey söylemiş oluruz. Hurufilik üzerine değil de genel olarak harfler üzerine. O yüzden sadece Serabatlı ve Nesimi değil, ama harfleri şu ya da bu biçimde kullanan şair ya da nasir, düzyazı yazarı beni ilgilendiren boyutlarıyla bu kitaba girdiler. Diyelim ki Roland Barthes'in S/Z'si bir harf. Tabii o bir harf Balzac'ın bir romanına gönderme yapıyor, onu irdeliyor ama nihayet kitabının başlığı S/Z'dir. Ya da Lacan örneğin kendi sistemini kurarken *'küçük nesne a'* diye bir kavram, *"obje petita"* diye bir kavram üretiyor, oradaki *a* dolayısıyla Lacan'ın *"obje petita"* kavramı benim diyelim ***"Harflerde Kin"*** şiirime girebiliyor. Burada daha çok ağırlıklı olarak harfler öne çıkmıştır.

A.Ö: Resim gibi; anlam biraz daha mı geride kalıyor?

H.Y: Anlamın zaten modern şiirde geriye itilmesi gerekir. Anlamın öne çıktığı şiirler, çok uzun bir süredir, bir anlamda sembolistlerle birlikte, 19.yüzyıl şiiriyle birlikte kadük oldu. Onun için çok anlamlılık ancak şiirde bir belirsizliğin ya da müphemiyetin yaratılmasıyla mümkündür. O yüzden anlam elbette geriye itilmiştir. Bu kitapta öyle. Yeni bir şey değil bu benim şiirimde.

A.Ö: Hilmi Yavuz Hurufi mi diye bir soru sormaya gerek var mı?

H.Y: Yok, hayır. Böyle bir şey yok. Dediğim gibi, zaten Hurufiliğe atıflar var elbette. Ama bu kitap bütünüyle Hurufilik üzerine inşa edilmemiş. Yani salt Hurufiliğe bir he-

teredoks tarikat olarak kabul edilir, ama heteredoks tarikat olarak Hurufiliğe gönderme yapan şiirlerden oluşmuyor. Rimbaud'dan da söz ediliyor, Rimbaud'nun harflerle renkler arasında kurduğu ilişkiden de söz ediliyor, S/Z'den de söz ediliyor, Alef'ten de, Alfa'dan Beta'dan söz ediliyor vs. Üstelik sadece Arap harfleri değil Latin alfabesinin harfleri, Grek alfabesinin harfleri, hatta İbrani alfabesinin harfleri... Alef gibi mesela, bu kitapta dile getiriliyor onlar. Bu yüzden sadece Hurufilik bağlamında düşünmemek lazım. Benim zaten bütün bu meselelerde hem doğunun hem batının, ikisinin birden temellük edilmesi gibi bir problemim olduğu var.

"YILMAZ ERDOĞAN'IN YAZINSAL DEĞERLERİ DOLAYISIYLA OKUNDUĞUNU SANMIYORUM"

A.Ö: Biraz magazinel bir soru soralım; bir röportajınızda okudum. 'Donanımlı okur'a seslenmeyi seçtiğini, Yılmaz Erdoğan ve benzerlerini şair olarak görenlerle işi olmadığını söylüyor Hilmi Yavuz.

H.Y: Geçenlerde **"Karalama Defteri"** programında **İhsan Yılmaz**'la yaptığı konuşmada **Yılmaz Erdoğan** demiş ki, **Hilmi Yavuz** böyle bir şey söyledi, niye böyle bir şey söyledi anlamıyorum. Anlamayacak bir şey yok. Çünkü nitelikli okurla niteliksiz okur ya da senin deyiminle donanımlı okurla donanımsız okur arasında çok ciddi farklar olduğunu düşünüyorum. Nedir fark diye soracaksın. Çok açık, nitelikli okur ya da donanımlı okur kendi beğenisiyle kitap okur. Ama niteliksiz ya da donanımsız okur üçüncü kişilerin ya da anonimanın beğenisiyle okur. Yani medyada çok satan olduğu için okur, ya da televizyonda "Mükremin Abi" dizisinde onu görüp tanıdığı için alıp okur. Yani Yılmaz Erdoğan'ın yazınsal değerleri dolayısıyla, şiirinin edebi değeri dolayısıyla satın alıp okunduğunu sanmıyorum. Dolayısıyla, edebi değeri açısından satın alınmayan şiir kitabını yazan birisi, niteliksiz okurla buluşmuş kişidir, bunda anlaşılmayacak bir şey yok.

A.Ö: Bir incelemenizden biliyoruz: Behçet Necatigil'i en iyi anlayan ve en güzel anlatanlardan biri de sizsiniz. Ölümü üzerine sıcağı sıcağına yazdığınız ve Edebiyat Cephesi'nde yayımlanan yazı ise, "ölüm yazıları"na model olacak nitelikte. Necatigil, son demlerinde okurlarını şaşırtan o ünlü *"Kareler"*ini yazmış ve sanki şiir tekniğini şiir olarak sunmuştu. *"Hurufi Şiirler"*in ikinci bölümü Necatigil'in bir dizesi ile başladığı için ona gönderme yaparak soruyorum: "Ses avcısı" Hilmi Yavuz'da da böyle bir gidiş mi var? Ses - anlam dengesini gözeterek sözcükleri seçen Hilmi Yavuz, dengeyi ilkinden yana bozmak, yalnızca ses olarak

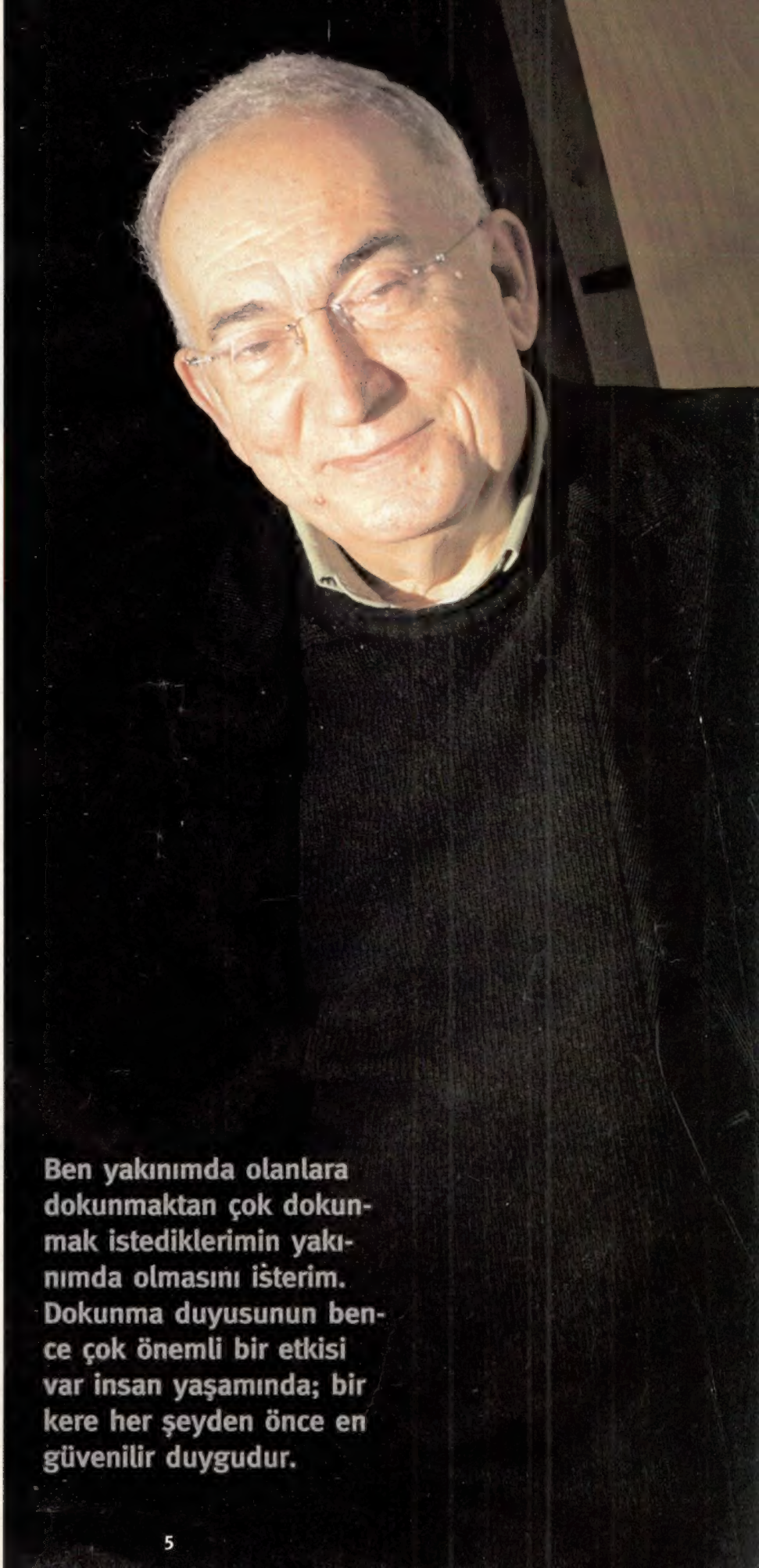

Ben yakınımda olanlara dokunmaktan çok dokunmak istediklerimin yakınımda olmasını isterim. Dokunma duyusunun bence çok önemli bir etkisi var insan yaşamında; bir kere her şeyden önce en güvenilir duygudur.

varolan sözcüklerle mi şiir kurmak istiyor?

H.Y: **Necatigil**'in yaptığıyla benim ***"Hurufi Şiirler"***de yaptığım arasında büyük farklar var, hatta hiç benzerlik bile yok. **Necatigil** ***"Kareler"***i yazarken problemi şuydu; kendisi de belirtmişti zaten **Rauf Mutluay**'la yaptığı bir konuşmada; *"Ben anlamı çoğaltmak istiyorum"* demişti. Yani sözcüklerin arasını açarak o şeylerin o dizelerin yukarıdan aşağı, sağdan sola, soldan sağa ya da çapraz okunmaları dolayısıyla anlamı çoğalmak gibi bir amacın ardına düşmüştü **Necatigil**. Benim anlamı çoğalmak gibi bir problemim yok. ***"Hurufi Şiirler"***de benim sorunum salt kendine gönderme yapan sözcüklerle şiir yazmaktı. Dolayısıyla **Necatigil**'le benim aramda bu anlamda bir şey yok. Ama kopma olarak düşünürsek, şairin kendisini sürekli olumsuzlayarak, daha önce yazdıklarını olumsuzlayarak, hatta onları bir anlamda reddederek bir yerlere varabileceğini düşünüyorum. Şair, yazdıklarını redderek, kendini yenileyerek şiirini yazmalı. Yoksa insan ya **Fazıl Hüsnü** ya da **Atilla İlhan** olur. Sürekli altmış yıldır aynı şiiri yazan insanlarla karşı karşıyayız. Ben böyle bir şair olmak istemem. **Necatigil** bunun tam karşıtında yer alan, kendini sürekli olumsuzlayarak yenileyen bir şairdi. Hatta 1970'li yıllarda *"Zebra"* çıktığı zaman **Kamuran Şipal, Necatigil** ile bir konuşma yapıyor. Hoca öyle şeyler söylüyor ki **Kamuran Şipal** ona şu soruyu sorma gereğini duyuyor; *"yani siz bundan önce yazdığınız şiirleri inkâr mı ediyorsunuz"* . O da *"evet, inkâr ediyorum"* diyor. Şair gemileri yakan adamdır, geçtiği köprüleri atan adamdır. Merdivenle bir yere tırmanıyorsa o merdiveni tekmeleyen adamdır.

A.Ö: Behçet Necatigil, "Şiir Burçları" başlıklı yazısında üç "burç" tan söz eder: "Hasret, Gurbet ve Hikmet". Yaşla şiir yazma arasında bir bağ olduğunu ya da bulunduğunu imler böylece. "*Bakış Kuşu*"ndan, "*Hurufi Şiirler*"e uzanan şiir serüveniniz bu açıdan baksanız neler söylersiniz?

H.Y: ***"Bakış Kuşu"*** yayımlanalı tam otuz altı yıl oldu. Tabii bu otuz altı yıldan öncesi de var, yani ben 1969'da kitabımı yayınladım ama ondan önce de şiir yazıyordum. O kitaptaki şiirler o yıl yazılmadı. Benim ilk yayımlanan şiirim 1952 yılındadır. Kabataş Lisesi'nde **Necatigil**'in nezaretinde çıkardığımız okul dergisinde, ***"Dönüm"*** idi derginin adı, orada yayımlanmıştı, yani aşağı yukarı elli üç yıllık bir şiir serüvenim var benim. Ama ilk yayınlanan kitabı başlangıç kabul edersek, bugüne kadar geçen süre otuz altı yıldır ve otuz altı yıl içerisinde ben deminki soruna verdiğim yanıtta da belirttiğim gibi şiirimi çok değiştirdim. Aslında her kitapta bunu başardım. Kitaplarım ancak belli birtakım öbeklendirmelerle birbirinden ayrılabilir. Mesela ***"Bakış Kuşu"*** nu ayrı tutuyorum ama senin de çok iyi bildiğin gibi ***"Bedrettin Üzerine Şiirler"***, ***"Doğu Şiirleri"*** ve ***"Mustafa Suphi Üzerine Şiirler"*** bir öbek oluşturuyor. Daha sonra gelen ***"Yaz Şiirleri"***, ***"Gizemli Şiirler"***, ve "***Zaman Şiirler***"i ayrı bir öbek oluşturuyor. ***"Söylen Şiirleri"***yle, ***"Ayna Şiirleri"*** o iki kitap ayrı bir öbek oluşturuyor. Ondan sonra "***Çöl Şiirleri***", ***"Akşam Şiirleri"*** ve "***Yolculuk Şiirleri***" ayrı bir öbek oluşturuyor. ***"Hurufi Şiirler"*** tekil, tek başına yeni bir öbeğin başlangıcı veya belki de tek şiir kitabı olarak kalacak. Bilmiyorum, şimdilik bir şey söyleyemem, ama böylesine birtakım dönüşümleri bu öbeklendirmeler bağlamında düşünürsek, benim şiirimin tabi ***"Bakış Kuşu"***ndan ***"Hurufi Şiirler"***e nasıl ve hangi mecralardan akarak, hangi yollardan geçerek buralara geldiğini izlemek olanağını bulursun.

A.Ö: Peki, şair yaşlandıkça heyecanını kaybeder mi yazdığı şiir?

H.Y: Bazı şairler için bu geçerli, şiirini hiç değiştirmeyen şairler için o şiir yaşlanır. Her değişmeyen şey yaşlanır ama her yenilemeyle, sen, deyiş yerindeyse yaşını sıfıra getirmiş olursun. Dolayısıyla ben ***"Hurufi Şiirler"***le şiire yeni başlamış gibiyim bir manada. Dolayısıyla ***"Hurufi Şiirler"*** bir yaşlının şiirleri değil. Eğer dediğim gibi altını çizerek söylüyorum, değiştirmeseydim şiirimi o zaman yaşlanmış olurdum. Şiirinizi değiştirirseniz, yaşlanmazsınız.

A.Ö: Türk şiiri son yıllarda bir durgunluk yaşıyor. Gerçi siz üreten bir şairsiniz, ama yine de bu durgunluk için neler söylersiniz?

H.Y: Bunu bazı şairler ve yazarlar söylediler, mesela Zaman gazetesinde **Ahmet Turan Alkan** geçtiğimiz yaz, '*şiir artık yazılmıyor*' dedi. **İsmet Özel** *'Çağdaş Türk şiiri yok'*, buyurdu. Bunlar kendi görüşleridir ve sadece söyleyenleri bağlar. Türk şiiri vardır, çağdaş Türk şiiri vardır ve ne kadar inkârdan ve görmezden gelinirse gelinsin giderek çok daha sağlam, çok daha açılımlı bir biçimde devam ediyor. Bunu görmeyenler Türk şiirinden ve Türk şiirinin geçmişinden ve bugününden maalesef haberdar olmayanlar ve kendi şiirlerinden başka bir şey okumayanlardır.

A.Ö: Kendileri günümüz Türk şairi oldukları halde bunu dediler maalesef...

H.Y: Bir insan hem çağdaş bir Türk şairi olur, hem nasıl çağdaş Türk şiiri yok diyebilir. Bu çelişkiyi aidiyeti dolayısıyla İsmet Bey'e sorun. Siz çağdaş Türk şairi değil misiniz; onun cevabı herhalde olacaktır. Bunu söyleyenler ve yazanlar kendilerinden başkasını okumayanlardır. Yani narsisizmi anlıyorum, insanın kendisini beğenmesini anlıyorum, her şair kendini beğenir ama narsisizmi kendini görmeyecek kerteye getirmek nasıl bir şeydir doğrusu bunu anlamıyorum.

A.Ö: Kendi kuşağınızdan birileriyle bir kırgınlığınız var mı?

H.Y: Kendi kuşağımdan şairlerle herhangi bir sorunum olmadı benim. Benim kuşağımdan öne çıkmış üç tane şair var; bir tanesi **Ahmet Oktay**'dır, bir tanesi **Özdemir İnce**'dir, bir tanesi de **Kemal Özer**'dir. **Özdemir** ve ben aynı yaştayız, o da '36' doğumludur. **Ahmet** zannediyorum '35' doğumludur. **Kemal** '33' doğumludur. Benim kendi kuşağımdakilerle bir sorunum olmadı, ön-

"Şair, yazdıklarını redderek, kendini yenileyerek şiirini yazmalı. Yoksa insan ya Fazıl Hüsnü ya da Atilla İlhan olur. Sürekli altmış yıldır aynı şiiri yazan insanlarla karşı karşıyayız. Ben böyle bir şair olmak istemem. "

cekilerle de olmadı ama sonrakilerle oldu. Bizden sonra gelen kuşakta benim önemsediğim şairler var; mesela bir **Vural Bahadır Bayrıl,** mesela bir **Osman Hakan A,** mesela bir **Ercan Yılmaz**, mesela bir **Aydın Afacan,** mesela bir **Can Bahadır Yüce, Betül Tarıman, Mustafa Fırat**, bunlar benim açımdan çok değerli şairler. Dolayısıyla bunlara bakarak çağdaş Türk şiiri yok demek düpedüz... bir sıfat bulmaya çalışıyorum, bulunca söylerim. Düpedüz nankörlüktür, öyle söyleyeyim.

"BEŞ DUYUNUN İÇİNDE EN VEFALI OLAN ORGANIMIZ DOKUNMAKTIR"

A.Ö: 21 Mart Dünya Şiir günü olarak kutlanıyor. Siz bu tür etkinliklerde aktif bir rol üstleniyor musunuz? Mesela bu 21 Mart'ta bir programa/etkinliğe katılacak mısınız?

H.Y: Zorunlu olarak ilgiliyim. Ben Bilkent Üniversitesi'nde Öğretim üyesiyim. Mesela Bilkent Üniversitesi Türk Edebiyatı Bölümü'nde 21 Mart'ta Dünya Şiir Günü dolayısıyla bir etkinlik yapılacak. Ayrıca Başkent Üniversitesi'nde de böyle bir etkinlik yapılacak. Başkent Üniversitesi'ndeki etkinliğe davetliyim. Orada şiir okumak üzere beni çağırdılar. Gidip okuyacağız. Bilkent'te ise bölüm başkanımız **Talat Halman'ın** önerisiyle bir etkinlik yapıyoruz. Bu etkinliğin ana teması ***"şehirler ve şiirler"*** olacak. Yani kentler üzerine yazılmış şiirler olacak. Türkçe ve yabancı dillerde yazılmış, Türkçe'ye çevrilmiş şiirler okunacak. **Kavafis'in *"İskenderiye"*si Baudelaire'in *"Paris"*i, Yahya Kemal'in *"İstanbul"*u, Apollaineir'in *"Londra"*sı** hem Türkçe hem de İngilizce okunacak.

A.Ö: *"Bulanık Defterler"*in hemen girişinde, "Gençlik görselliktir, yaşlılıksa dokunsallık... Dokunarak yaşıyorum artık" diyorsunuz. Hilmi Yavuz en son neye/nasıl hisserek dokundu.

H.Y: Ben yakınımda olanlara dokunmaktan çok dokunmak istediklerimin yakınımda olmasını isterim. Dokunma duyusunun bence çok önemli bir etkisi var insan yaşamında; bir kere her şeyden önce en güvenilir duygudur. **Samuel Johnson'ın** bir lafı var. *"Bardağın dolu olup olmadığını anlamak için o bardağa parmağını sokmanız gerekir"* diyor. Göz yanıltabilir. Dolayısıyla yanıltmayan bir duygudur dokunmak. İnsanların birbirleriyle en yakın ilişki kurma biçiminin dokunma duygusu olduğunu düşünüyorum. **L. Morris** diye bir ingiliz Antropolog vardır, onun bir kitabı da Türkçeye ***"Sevmek Dokunmaktır"*** diye çevrilmişti. Yazarın, *"Çıplak Maymun"*, *"İnsanat Bahçesi"* gibi bazı kitapları var. Üçüncü kitabı da ***"Sevmek Dokunmaktır"***dı. **Goethe'nin *"Genç Werther'in Acıları"***nda orada mesela Charlott'la Wertther arasındaki ilişki 'dokunmayla' kurulur. Dokunmak çok önemli bir duygu bence.

A.Ö: İlişkilerde güven tazelemek gibi...

H.Y: Tabii. Bir de şu var, yaşlılıkta giderek öteki duyular epriyor bir anlamda. Yani, mesela kulağı ağır işitiyor, gözünün feri kaçıyor, çok şeyi görmez oluyor. Dolayısıyla görme gibi, işitme gibi çok temelli duyguların yerini alıyor dokunma duygusu. Dokunma duygusu eskimez, dokunma duyusu eprimez, görme gibi dokunma duyusunun feri kaçmaz, ya da işitme duyusunda sesin azalması gibi bir durum dokunma duyusunda yoktur. Onun için, beş duyunun içinde en vefalı olan organımız 'dokunmak'tır.

A.Ö: "Anılar, sabahları yazılmalı" diyorsunuz ya, bu her anı için geçerli mi?

H.Y: Yazılmalı diyorum, çünkü ben anıların günün yorgunluğuyla birlikte daha başka türlü yazılabileceğini gördüm de ondan. Genellikle günün yorgunluğuyla birlikte o yorgunluğu yazıya da taşıyor insan. Dolayısıyla sabahları yazdığınız şeyler, sabahın berraklığının ve yansımasının dile geçmesine bir anlamda engel oluyor. Zaten ***"Bulanık Defterler"*** de gençlik dili ve yaşlılık dili diye iki ayrı dil önerisiyle geliyor. Gençlik dili çok açık seçik ve aydınlık bir dildir, her şey bütün berraklığıyla bütün netliğiyle var olur. Yaşlılık dilindeyse duyuların karışması söz konusu olur. Bir şey söylerken başka bir şeye gidilir. Ben o üslûbu denemeye çalıştım. Bir tür bilinç akımı belki ama daha farklı bir düzlemde.

A.Ö: *"Bulanık Defterler"*in bir bölümünde "Geçmişin Şimdi'leşmesidir şiir" diyorsunuz.

H.Y: Heidegger'in *"dil varlığın evidir"* önermesinden yola çıkarak, ondan aldığım esinle; şiir de varlığın evidir. Şiir varlığını bilir, varlık şiirin içinde barınır. Ve o barınak bizim yaptığımız ve bize ait olan bir barınak değildir. Şair ya da varlık şiir barınağının içinde bir tür kiracı gibidir. Yani girersiniz ve o evde sizden önce barınmış olan kiracılardan -ki bunlar sizden önce yaşamış olan şairlerdir- izler, imler, işaretler bulursunuz. Onları kullanırsınız, o evi nasıl kullanıyorsanız onları da kullanırsınız ve sizden sonra o evde barınacak olan kiracılara, yani sizden sonra gelecek yeni şairlere de birtakım imler bırakırsınız.

A.Ö: Bu aynı zamanda, geleceğin de şimdileşmesi sayılabilir mi?

H.Y: Evet, geleceğin şimdileşmesi de sayılabilir. Ama geçmişin şimdileşmesinden daha kesinlikle söz edebiliyoruz.

A.Ö: Sanırım tasavvufla ilk tanışmanız çocukluğunuzda başlıyor. Siz Kadiri misiniz?

H.Y: Evet. Ben ilk annemle gittim bu dergâhlara. Babamla daha çok Sümbül Sinan Tekkesi'ne gidişimizi hatırlıyorum. Koca Mustafa Paşa'daydı onu hatırlıyorum. Ama annemle daha sık giderdik buralara. Geceleri gidilirdi daha çok. Zikirler yapılıyordu. Annem Kadiri'ydi benim.

A.Ö: Dini bütün bir aileden geliyorsunuz, size bu yöne doğru sapma konusunda bir baskı yapıldı mı?

H.Y: Hayır, asla. Şimdi *"Bulanık Defterler"*de bir bölüm var, *"Babam düzyazıydı, annem şiir"* diye. Babam benim için bilgiydi, düşünceydi. Bilgi ve düşünce nasıl en doğru biçimde düzyazıda dile getiriliyorsa, o anlamda babam benim için düzyazıydı. Ama annem, şiir'di ve lirikti. Sözle değil, tıpkı bir şiirde olduğu gibi imalarla, küçük göndermelerle, belki metaforlarla bazı şeyleri anlatmak gibi bir tavır içindeydi annem. Dolayısıyla bütün bunlar, *"annem benim için şiirdi"* dedirtmeye yeterli olan argümanlardır.

A.Ö: Dergâhların, tekkelerin çekiciliği/büyüsü bir daha silinmedi...

H.Y: *"Bulanık Defterler"*de beyaz tülbentli kadınların aydınlığından söz ediyorum, onların birbirlerine dokunmalarından söz ediyorum. Onların getirdiği, hiçbir şeyi açıkça ortaya koymayan, açıklanmayan, dergâhların o gizemli havasının üzerimde bir tür büyü etkisi yarattığını söylüyorum. Oraların kendine göre bir cazibesi, bir büyüsü vardır.

A.Ö: Hilmi Yavuz'un Allah'a yakın durması, uhrevilikten uzaklaşmaması neden bazıları için şaşırtıcı oluyor?

H.Y: Bugün (13.05.2005) Cumhuriyet'te **Oktay Akbal'ın** bir yazısı var. "Eski bir dost-"tan bahsediyor yazısında. "Eski bir dost", diye beni anlatıyor, *"Hurufi Şiirler"*den alıntılar yapmış da oradan anlıyorum. O eski dostumla "yollarımız ayrıldı" diyor, niye ayrıldıysa, ne olduysa!

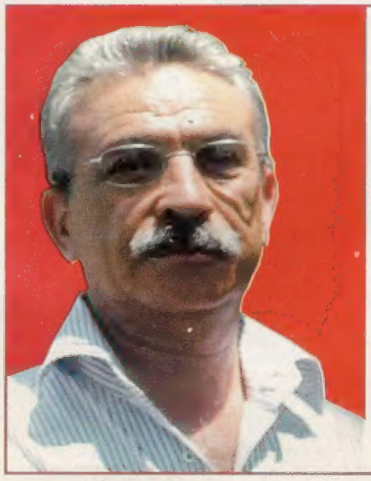

" İsmet Özel 'Çağdaş Türk şiiri yok', buyurdu. Bunlar kendi görüşleridir ve sadece söyleyenleri bağlar. Türk şiiri vardır, çağdaş Türk şiiri vardır ve ne kadar inkârdan ve görmezden gelinirse gelinsin giderek çok daha sağlam, çok daha açılımlı bir biçimde devam ediyor."

A.Ö: "*Hurufi Şiirler*"le mi ayrılmış yollarınız?

H.Y: Benim **Zaman**'da yazmamla. (Gülüyor...)

A.Ö: Şiir dışı soru: Aralarında Tuncay Akgün, Mehmet Çağçağ, Soner Günday gibi eski öğrencilerinizin de yer aldığı bir ekipçe çıkarılan "*Leman*" dergisini izliyor musunuz? Türkiye'nin son on beş yılına hem sosyal hem politik anlamda hatırı sayılır bir iz bırakan bu oluşumu nasıl değerlendiriyorsunuz?

H.Y: *Leman*'ı izliyorum. ***Leman*** için söylediğin görüşe katılıyorum. Ben daima eski öğrencilerimle birlikteyim, onlar, öğrencilikten sonra ilişkimizin kesildiğini sanırlar ama öyle değildir. Ben hepsini izliyorum. ***Leman***'ı da izliyorum, onun dışında kalan karikatüristleri de izliyorum. Mesela bir **Ramize**'yi**(Erer)** izliyorum, bir **Çağçağ**'ı**(Mehmet)** izliyorum, **Tuncay**'ı **(Akgün)** izliyorum, **Cihan Demirci**'yi izliyorum, **Kemal**'i**(Aratan)** izliyorum, **Soner**'i**(Günday)** izliyorum. Bunların hepsini izliyorum ve eğer onların iyi birer karikatürist olmalarında, Akademide benden aldıkları Uygarlık Tarihi dersinin katkısı var ise bu bana ancak bir bahtiyarlık verir, büyük bir keyif verir.

A.Ö: Eski öğrencileriniz bir alışkanlığınızdan söz ederlerdi: Elinizde yanmayan bir sigara olduğunu söylerler. Gördüğüm kadarıyla bu alışkanlığınız devam ediyor. Yanan ve yanmayan sigara ile olan ilişkiyi anlatır mısınız?

H.Y: Evet, yirmi beş senedir böyle bir alışkanlığım var. Şöyle benim için, ben sigarayı bırakmadım. Genelde sigarayı bırakmak sigara içmemek anlamına gelir Türkçe'de. Sigarayı bıraktınız mı, sigarayı içmiyorsunuz demektir. Ama ben sigarayı bırakmadım, sigara içmiyorum. Bırakmak başka bir şeydir, içmemek başka bir şeydir. Sigarayı bırakmadım ama içmiyorum. Dolayısıyla bu yöntemi sigara bırakma yöntemi olarak değil, sigara içmeme yöntemi olarak herkese salık veririm. Çünkü bana göre sigara alışkanlığı bir fizyolojik alışkanlık değil, bir psikolojik alışkanlıktır. Elinizde tutarsınız sigarayı, içiyormuş gibi yaparak, yapılması gereken herşeyi yaptığınız sürece o tatmin duygusu sağlanıyorsa eğer -ki bence sağlanıyor- o zaman niye yakayım ben bunu. Ama tabii biraz mahallenin delisi olmak lazım. Elinde yanmayan sigarayla halkalar çıkarmaya kalkar ya da yanmayan sigarayla kültablasına küller silkmeye kalkarsanız biraz tuhaf görünürsünüz...

A.Ö: Yirmi beş sene epey uzun bir süre. Hiç yakmadınız mı, bir tane bile içmediniz mi?

H.Y: 14 Aralık 1980 gecesi bıraktım. Hiç yakmadım. İçmedim de. Sen içtin mi hiç?

A.Ö: On beş yıl içtim ve birden bıraktım. Kötü bir espri olacak ama ben değil sigara beni bıraktı. Spora başladıktan sonra ne yaptıysam sigara içiremedim kendime!

H.Y: Çok iyi. Aferin. Al kokla, mesela. (Gülüyor...)

A.Ö: Eski fotoğraflara bakınca, elimde falan sigara görünce tuhaf bir durum oluyor. Yabancılık çekiyorum o fotoğrafa. Sanki ben değilim fotoğraftaki, hiç sigara içmemiş gibiyim çünkü şu an.

H.Y: **Behçet Hoca(Necatigil)** altmış üç yaşında öldüğünde üç paket sigara içiyordu. Fotoğraf dedin de oradan aklıma geldi. Bütün fotoğraflarında hep ya elindedir ya da ağzındadır sigara. Akciğer kanserinden öldü **Behçet Necatigil.**

A.Ö: Sigara içmek de şairin kaderi sanki. Her şairin sigaralı bir fotoğrafı vardır ya, sırf bu şairane duruşu vermek için mi acaba bütün bunlar...

H.Y: Evet, nerdeyse her şairin böyle bir fotoğrafı vardır. Ama benim yirmi beş yıldır, elimdeki ya da ağzımdaki sigara, yanmayan sigaradır.

A.Ö: Hocalık yaptığınız üniversitelerde en keyif aldığınız hangisiydi?

H.Y: Ben genellikle şiiri ve hocalığı çok iyi yaptığımı söylerim. Derler ki biraz mütevazı ol, ben de derim ki, o kadar çok şeyi kötü yapıyorum ki hiç değilse iyi yaptığım şu iki şeyi söylememe müsade edin. Benim için hocalık son derece önemli bir şeydir, sevdiğim bir şeydir. Dünyaya bir daha gelirsen ne olursun derlerse, gene hoca olmak isterim. Çok severek yaptığım bir iştir. Hocalık benim için full time bir şeydir, full time benim için sabah dokuz akşam altı meselesi değil, bütün bir ömür boyunca süren bir iştir. O yüzden ben eski ve yeni öğrencilerimle hiçbir zaman ilişkimi koparmadım. Tabii onlar benimle ilişkiyi sürdürmek istedikleri sürece. Vaktimin büyük bir bölümünü hep eski ve yeni öğrencilerimle birlikte olmaya ayırmışımdır. Bundan da en küçük bir nedamet ve pişmanlık duymam. Onun için herhangi bir okul benim için farketmez, yeter ki hocalık yapayım, bu Mimar Sinan Üniversitesi olur, Boğaziçi Üniversitesi olur, Bilkent Üniversitesi olur, hiç fark etmez.

A.Ö: Öğrencileriniz de sizi hep neşeli bir hoca, keyifle anlatan bir hoca olarak anlatırlar.

H.Y: Öyleyimdir. Bilim asık suratlı bir şey değildir ki. Keyifli bir şeydir.

A.Ö: Şiirlerinizi, kitaplarınınızı ithaf ettiğiniz iki oğlunuz var. Oğullarınız neler yapıyor?

H.Y: Hemen söyleyeyim; büyük oğlum, **Ali Hikmet** imzasıyla şiirler yazıyor. İki tane kitabı var, ilk kitabının adı "***Küf***". İkinci kitabı "***Şeytan Uçurtması***"ile bundan iki yıl önce **Behçet Necatigil Ödülü**'nü aldı. Küçük oğlum Mimar Sinan Üniversitesi Heykel Bölümü'nü bitirdi Heykeltraş oldu, şimdi Mimar Sinan Üniversitesi Heykel Bölümünü'nde araştırma görevlisi. O evli, ondan bir torunum var. Torunumun adı da Mercan. "***Hurufi Şiirler***" ona adanmıştır. "***Bedreddin Üzerine Şiirler***" 1975'te çıktı, o zaman **Ali** dört yaşında küçük oğlum **Ömer, Mercan**'ın babası üç yaşındaydı, kitap onlara adanmıştır. "*Canım oğullarım Ali ile Ömer*"e diye.

A.Ö: Bu güzel sohbet için çok teşekkür ederim.

H.Y: Ne demek, ben de teşekkür ederim

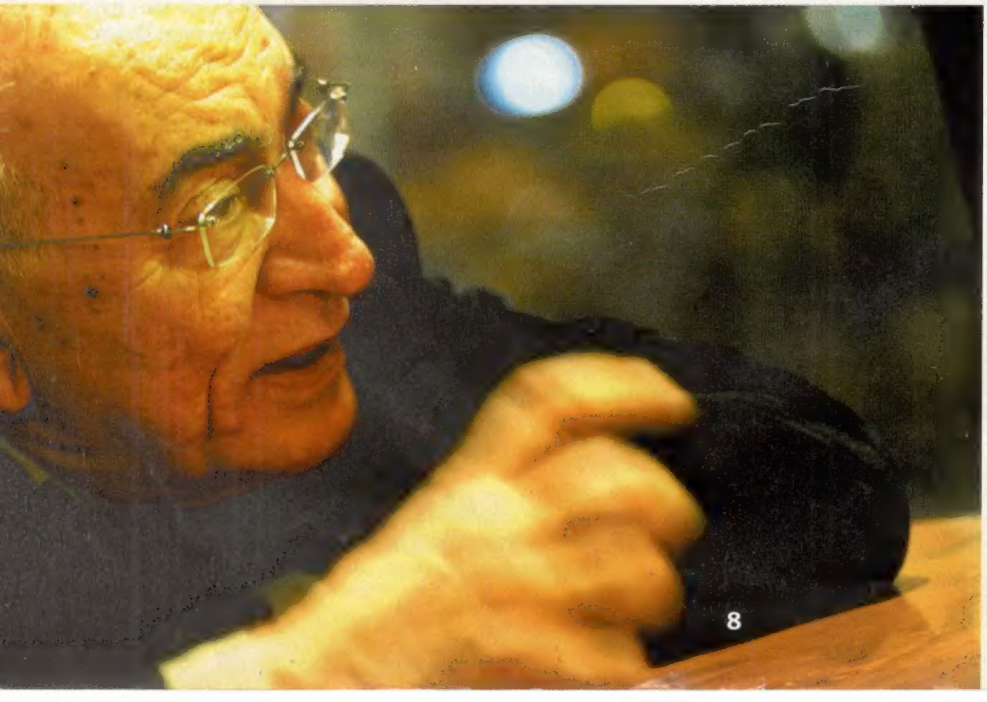

"Ben genellikle şiiri ve hocalığı çok iyi yaptığımı söylerim. Derler ki biraz mütevazı ol, ben de derim ki, o kadar çok şeyi kötü yapıyorum ki hiç değilse iyi yaptığım şu iki şeyi söylememe müsade edin."

HİLMİ YAVUZ ŞİİRLERİ

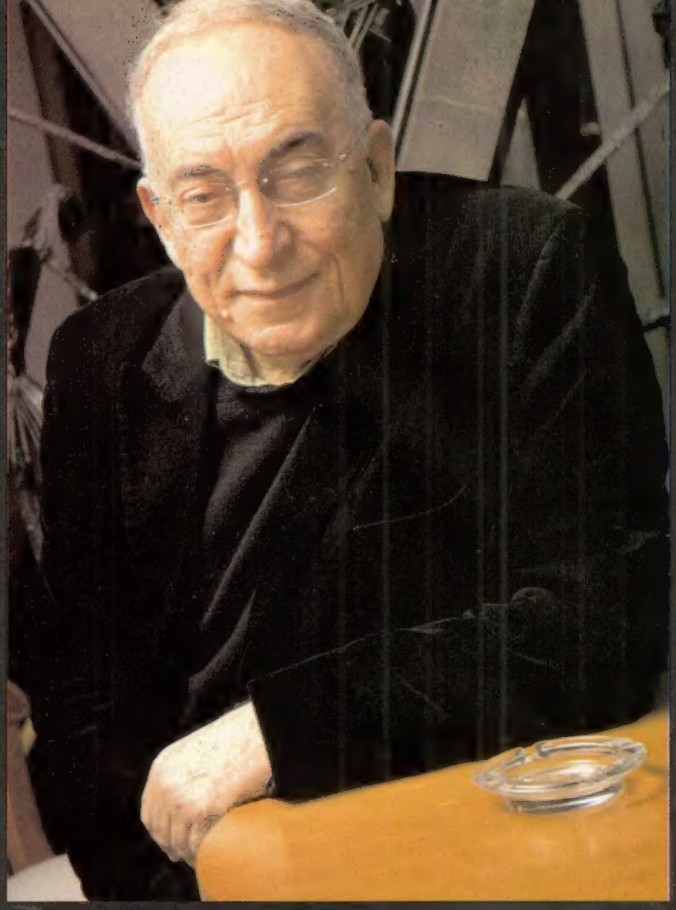

DOĞUNUN KADINLARI

biz batan güne sahip çıktığımızda
ay, bitlis'te sarı tütün
ya da bir akarsu imgesi
gibi yiğit ve bütün
bir ağıttır
kadınlarımızda
onlar hüznü bir çeyiz
çileyi ince bir nergis
ve gülerken bir dağ silsilesi
taşırlar
ve birer acıdan ibarettirler
kayıtlarımızda
kadınlar ki alınlarımızda
doğuyu mavi bir nokta
ve yazgıları çok uzakta
bir nehir yoluna
karışırlar
ölümleri duvaktan beyaz
ve ahlat, erciş, adilcevaz
üzerinden geçen bir kederle
yarışırlar
ve birer yazmadan ibarettirler
sevdalarımızda
biz bir yazın ayağında
en küçük bir gurbeti bile
en küçük bir gurbeti bile
içi titreyerek okuyan
ve bir gülü tersinden dokuyan
umutlarımızda

başlığı kınadan turaç
bebesi doğuştan kıraç
ve bir ninniyle darılıp
bir türküye barışırlar
ve birer hasretten ibarettirler
mektuplarımızda

(Doğunun Şiirleri, 1977)

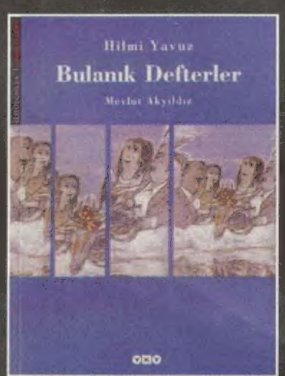

NÂZIM HİKMET

hüzün ki en çok yakışandır bize
belki de en çok anladığımız

biz ki sessiz ve yağız
bir yazın yumağını çözerek
ve ölümü bir kepenek gibi örtüp üstümüze
ovayı köpürte köpürte akan küheylan
ve günleri hoyrat bir mahmuz
ya da atlastan bir çarkıfelek
gibi döndüre döndüre
bir mapustan bir mapusa yollandığımız

biz, ey sürgünlerin nâzım'ı derken
tutkulu, sevecen ve yalnız
gerek acının teleğinden ve gerek
lâcivert gergefinde gecelerin
Şiiri bir kuş gibi örerek
halkımız, gülün sesini savurup
bir türkünün kekiğinden tüterken
der ki, böyle yazılır sevdamız

hüzün ki en çok yakışandır bize
belki de en çok anladığımız

(Bedreddin Üzerine Şiirler, 1975)

HARFLER VE HİLMİ

şimdi daralan odalarda
bir dal olan, dört duvarsın
ve öyle gizemsin ki sen, öyle
yalnızlık aramızda kalsın...

kimse bilmedi, ben dîl-i mecrûh
ser-i kûyunda itlerle... eyvah!
dokunmayın, dağ üstü bağ
yaralar gövdemde kalsın...

kendi adımı andım da ne oldu?
hüzünler: h, i, l, m, i... h, i, l, m, i...
âh, fuzulî şu harflerden
bir kurtarsam, dedim, dil'imi

sözlerim gizlerde kalsın...

(Hurufi Şiirler, 2004)

KAÇAK KİTAP

Adnan Özer Birkaç iyi kitap

Otuzdan fazla kitabı birden okumaya kalkan birine ne denir?! İnek, manyak, entel gibi vülger tanımlamaları geçelim; okuma histerisine kapılmış biri mi, bir ayran gönüllü mü, Allah ne verdiyse yüklenmiş bir tanıtımcı mı, zavallı bir eleştirmen mi –bizde az olan eleştirmenlerin halini anımsatırım-, inci avcısı gibi dalıp dalıp çıkan bir araştırmacı mı..? Hepsi de olabilir.

Bu işe kalkışanı tanıyorum, o benim. Hemen söyleyeyim ki benim halim yukardakilerin hiçbirine uymuyor, uysa uysa bu kadar az kitap okunan bir ülkede o vülger tanımlamalardan birine uyar, o da 'manyak'tır. İnekliği ve entelliği zinhar kabul etmeyeceğime göre ona fit olurum.

Bu giriş sözlerime bakıp da şöyle bir izlenim edinilmesini de istemem; bu adam zaten çok kitap okuyordu, eh bu aralar iyicene coşmuş. Bu doğru değil, yani zaten çok kitap okuduğum. Nerde bende böyle bir vakit, tam on yıldır yok, editörüm ya, dergidir kitaptır hazırla, sonra da peşinden koş, tanıtmaya, tanıttırmaya, satmaya, sattırmaya çalış, yazar, çevirmen, grafiker, redaktör, tashihçi, dizgici peşinden koş. Yalan olmasın, okuma var, dosya okuyorum, bir yetenek, satacak bir konu, birini dahi kaçırdın mı akibetin futbol antrenörlerinden kötü olur, sıfırlanırsın, Türkiye'de âdet bu. Bir de şöyle sevimli haller olur; bir gazete, bir dergi soruşturma yapmaktadır, işte bu yılın, bazen bu insafsızlık on yıl gibi bir dönem için de geçerlidir, edebiyat verimini sizden alalım. Al da, nasıl!? Okudum desen, yalan, okumadım desen, a a!!

Haydi koş kitapçıya, topla ne varsa, bir iki gün içinde hızlıca koklayarak yargını oluştur. Yurtdışı gezileri ilaç, bavul dolu, millet eğlenirken sen otel odasında güncel Türk edebiyatını kıraat et.

Sözü uzattık, gelelim şu otuz küsur kitap meselesine. Son iki aydır vakit gülü pembe dudaklarıyla bana gülümsüyor, Aslan Özdemir'in cengaverliği sayesinde Kaçak Yayın'dan biraz zaman arttırdım. Vakit de kış, süpürge saçlı evler erkenden gelmemize seviniyor. Sonra o sevinç bize de yansıyor, kitaplarda erotik bir dirilme, bir kıpırtı. Böyle başladı, romanları şehvetle seçtim, kendimce anlamlı bir raf yaptım, en yosma, en işveliler raftan alınıp masaya konuldular, kanepelere sıçradılar, yastıklarla arkadaş oldular.

Romanlar diyorum, ama azgınlık bu, şiir, edebiyat kuramı, gezi türü gibi cinsi latifleri sanki bende Victor Hugo'nun o boğa gücü varmışcasına orjiye dahil etmeye çalışıyorum.

Bu arada Hıncal Uluç popüler tema eksperliğinde doruğa varıyor; dantela çeşnicisi boyutu, şal ve gül -zil yok-, omuzlardan

kendime savurduğum hançer
cihan oğuz

sarkan diri mi diri bacaklar. Yok, ben hurufatlarda karartacağım gözlerimi.

Bu yazıyı değerli Nermi Uygur hocamızın "İnsan Açısından Edebiyat" adlı deneme kitabını edinmek üzere burada kesiyorum. Halihazırda bende olmamasının ayıbı not edile. Sizde de mi yok!! Alalım, şimdi vitrinlere çıkarmışlardır. 'Ben ölünce vitrinler şenlenir' demiş mi şairin biri... Türkçesi yakışıklı hocamız, düşünürümüz, dünya sizin gibileri unutturacak bir globus olarak tasarlanmamıştır umarım. Edebiyatın avukatları (deyim Alman eleştirmen Ranitsky'nin) bir bir çekildiğinde halimiz nice olacak, nice. Gelecek sayıda otuz küsur roman, ayrıca da birkaç başka iyi kitap.

CİHAN OĞUZ'UN ŞİİRLERİ

Önce bizden. Ve önce şiir.

"Kendime Savurduğum Hançer" ismi pek parlak olmasa da iyi bir şiir kitabı. İsmi parlak bulmamamın iki sebebi var: Birincisi şu; şairler öteden beri böylesi marazi ifadelerle kendilerine yönelerek, 'ben burdayım' demekteler. Bu da patetik bir yığışma meydana getirdi. Yığışma olunca da böyle ifadeler beylik kaçmaya başladı. İkincisi; vaktiyle Orhan Tekelioğlu "Gövdeye Yazılan Şiir" adlı bir deneme yayımlamıştı. Orada, şairin kendi gövdesine karşı aşırı yönelmesinin narsisçe manzumelere varacağına, bir yerden sonra da şairin mesnetsiz atıp tutmalara kapılacağına işaret ediliyordu. Nitekim bunlar oldu; çarpıcı İsmet Özel şiirinin de etkisiyle, halka açık Gülhane konserlerindeki jilet ayini gibi gövdeye gövdeye vuranlar, saçını başını, alnını omuzunu durduk yerde övüp duranlar... Hepimiz yaptık, yapmadık değil. Oraları hatırlatıyor, o bakımdan.

Bu gövdeye yönelme örneklerinden bir iki

kitabı oluşturan şiirlerde de var, lakin Cihan Oğuz onları da dışarıya vurmak için birer basamak, gerilme noktaları, böyle desek daha doğru, yapmış. Kitabın başarısı biraz da buradan geliyor; dışarıya vurmak.

Şimdi bu 'dışarıya vurmak' meselesini açalım: İnsan kendisine amansız saldıran bir varlık karşısında şayet o varlık başa çıkamayacağı bir şey olarak görünüyorsa kaçar, yok kaçamıyorsa, umarsız olsa da boğuşur, boğuşmaya yeltenir. Bu ilkel dürtü bir nevi panik atak hatırasıdır, insanda hep durur. Can havliyle dışa doğru vurmak, boğuşmak, işte bunu kastediyorum. Cihan Oğuz da, devasa ve amansız küresel tehlike karşısında kaçacak yeri kalmamışların yumruklarını savuruyor. Bu boğuşmada küfür olacak elbet, o da küfür ediyor. Küfrün neresi estetik diyenlerin, şiir dili denen, o, 'insanın ilk güveninin ritmi'ni iyi anlamaları gerekir. Şairler helva demesini bildikleri gibi, halva demesini de bilirler-Şairler, diyorum, şair bozuntuları değil.

Bu deyiş, halk dilince, halince konuşmak, danışmak anlamındadır. Halkçılık yapmıyorum, yanlış anlaşılmasın, şairlerin kavminin anadilini oluşturduğu anların sezgisine sahip olmasından bahsediyorum. Burjuva, aristokrat, kitaplarla yatıp kalkan, bohem, halktan tiksinen vs olabilir, o kadar dert değil. (Burada İspanyol şiirinin yaşayan ustalarından Francisco Brines'in bir sözünü anımsatayım: "Şiirin halkı yoktur, okuru vardır." Şiir ilgisi ve şiir varlığını birbiriyle karıştırmadığımız takdirde bu da doğrudur gibi geliyor bana.)

'Helva' burada dilbilgisel, semantik, kognitif, literer oluyor. 'Halva'ya gelince, insani dürtüye dayanıyor.

Cihan Oğuz manifestovari bir kitapla bugünkü halimizde bir şiir söylemenin yolunu bulmuş. Yapacağı, dürtü'yü ezgisellikle perçinlemek, Nazım gibi, aman ha onun edasıyla değil, o Nazım. Yapacağı bir başka şey de, Ece Ayhan ve Kavafis gibi –yine onların tarzıyla değil- şiirlerini tarihsellik ile perçinlemek, antolojist olmak. (Eleştiri öğütsüz olamıyor.)

Değinimizi şöyle bitirelim; bu kitabı imkânı olduğu halde okumayanlar bizden değildir.

Paulo Coelho

Farklı olma arayışı

Şu anda tam olarak nerede olduğunuzu biliyor musunuz? Bir şehirdesiniz, tıpkı pek çok diğer insan gibi ve muhtemelen tam şu anda bir sürü farklı insan kalplerinde, sizin kalbinizde taşıdığınız aynı umutları ve endişeleri taşımakta.

Biraz daha ileri gidelim: Siz bir topu üzerindeki mikroskobik bir lekesiniz. Bu top bir başka topun çevresinde dönüp duruyor; çevresinde döndüğü top ise kendisi gibi milyonlarca başka topun bulunduğu bir galaksinin küçük bir köşesinde yer alıyor.

Bu galaksi, içinde uçsuz bucaksız yıldız kümeleri olan Evren adlı şeyin bir parçası.

Ve kimse Evrenin nerede başlayıp nerede bittiğini bilmiyor.

Ama bu durum sizin hayati önem taşımayan bir varlık olduğunuz anlamına gelmiyor; siz mücadele ediyorsunuz, çabalıyorsunuz, gelişmeye çalışıyorsunuz, sizin hayalleriniz var ve siz sevgi denen duygu sebebiyle mutlu ya da üzgün olabiliyorsunuz. Eğer var olmasaydınız, bir şeyler eksik olurdu.

İşte eşsiz olmayı hak ettiğimize dair birkaç hikaye.

Dev ağaç

Bir marangoz ve çırakları işleyecek malzeme bulmak amacıyla Qi kasabasında geziyorlardı. Dev bir ağaç gördüler, o kadar büyüktü ki, beş adam elele tutuştuğunda gövdesini ancak çevreleyebiliyordu ve ağacın başı neredeyse bulutlara değiyordu.

"Zamanımızı bu ağaçla harcamayalım" dedi marangoz. "Bu ağacı kesmeye kalksak sonsuza kadar sürer. Bu kadar ağır bir gövdeden gemi yapacak olsak, gemi batar. Eğer çatı yapmak için kullanırsak, evin duvarlarını fazladan güçlendirmek gerekir."

Ve grup yoluna devam etti. Çıraklardan biri şöyle bir yorum yaptı:

"Bu kadar büyük bir ağaç ve hiç kimsenin işine yaramıyor!"

"İşte bunda yanılıyorsun" dedi marangoz ustası. "O ağaç kendi kaderini yaratmıştı. Eğer o da diğer ağaçlar gibi olsaydı onu keserdik. Ama farklı olmaya cesareti olduğu için daha çok uzun bir zaman güçlü olmaya ve hayatta kalmaya devam edecek."

Ben bir melek olmak istiyorum

Abbot João Pequeno kendi kendine şöyle düşündü: "Sıradan bir insan olmaktan bıktım, Tanrı'nın görkemini seyretmekten başka hiçbir şey yapmayan melekler gibi olmalıyım." O gece Sceta manastırını terk edip çöle doğru yola çıktı.

Bir hafta sonra manastıra geri döndü ve kapıyı çaldı. Kapıyı bekleyen kardeşi kimin geldiğini sordu.

"Ben Abbot João'yum" diye cevap verdi ve ekledi "Açım."

"Bu mümkün değil" dedi kapıdaki kardeş, "Abbot João kendini bir meleğe dönüştürmek için çöle gitti. Artık açlık gibi şeyler hissetmeyecek ve karnını doyurmak için çalışmak zorunda kalmayacak."

"Kibirimi affet" dedi Abbot João. "Melekler insanlığa yardım eder, onların görevi budur; o yüzden yemeğe ihtiyaçları yoktur, sadece seyrederler. Ama ben bir insanım ve aynı görkemi seyredebilmek için meleklerin yaptığı şeyi yapmalıyım, bu da diğer insanlara yardım etmektir. Aç kalarak hiç bir yere varamam."

Ve bu alçakgönüllü açıklamayı duyan kardeşi manastırın kapılarını açtı.

En iyi örnek hangisi

Mezeritchli Dov Beer'e sordular:

"Almamız gereken en iyi örnek hangisidir? Neden diye sormadan bütün hayatını Tanrı'ya adayan dindar adam mı, yoksa yaratıcının gücünü anlamaya çalışan âlim adam mı?"

"Alacağınız en iyi örnek çocuktur" diye cevapladı Dov Beer.

"Ama bir çocuk hiçbir şey bilmez ki. Gerçeğin ne olduğunu bile anlayamaz" dedi herkes hep bir ağızdan.

"İşte burada yanılıyorsunuz, çünkü bir çocuğun asla unutmamanız gereken dört özelliği vardır. Bir çocuk her zaman sebepsiz yere mutludur. Bir çocuk her zaman meşguldür. Bir çocuk bir şey istediği zaman o şeyi elde edebilmek için her türlü çabayı ve ısrarı gösterir. Ve son olarak bir çocuk ağlamayı anında kesebilir.

Çeviren | Mine Akverdi

Sait Faik ile Reşad Ekrem Koçu

Mehmet Ergün

"Kış gecelerinde mütalâahanelerdeki sobalar çabuk sönerdi. Said ile ben usulca dışarı çıkardık. Arka bahçenin dibindeki hamam külhanına giderdik. İkimizin de küçüklerden birer talebemiz vardı. Said, bugün kendisini bir böğürtlen çalısı meyvasına benzetirsem yadırganmasın. Susurluklu bir çocuğa neler okur, okutur öğretirdi bilmem; ben, bir kış, bir külhanın karşısında, Nelson baskısı Anna Karenin'i okuduğumu ve okuduklarımı anlatırken bazan dizimde uyuyan bu küçük dostuma şefkat denilen şeyi tattırdığımı bugün sevinilecek işlerimden biri olarak hatırlıyorum. Küçük Susurlukluyu güzide şiir kıymetlerimizden biri olarak göremiyor isek, genç üstâdın izlerini, yoksul hayat fırtınası silmiştir."

Bu satırların altındaki imza, Reşad Ekrem Koçu'nun.[1] Yazıda "Said", "genç üstâd" diye sözü edilen kişi, Sait Faik Abasıyanık. Metin, ***İstanbul Ansiklopedi***'sinin "ABASIYANIK (Said Faik)" maddesinde yer alıyor. Kaynak kişi ise, Koçu'nun kendisi. Diğer bir deyişle de bilgiler, Koçu'nun "kişisel tanıklık"ına yaslanıyor. Öyle de sunuluyorlar: "Reşad Ekrem Koçu, Bursa hâtıralarını yazarken" dendikten sonra söz konusu bilgiler veriliyor ve nokta "diyor"la konuyor. Ama Koçu'nun verdiği bilgiler, "kişisel tanıklık"la sınırlı değil. Sait Faik'in öğrenim için gittiği Avrupa'daki günlerini anlatırken de, benzer nitelikte şeyler söylüyor:

"... Said Faik'i Grenoble'a bağlıyan Georges Vuagnaux adında bir küçük dost olmuştu. Bu üç yıl boyunca hemen her yaz İstanbul'a geldi, kendisinden on yaş küçük Grenoble'lu arkadaşının arzusiyle bir Paris seyahati yaptı, fakat Vuagnaux artık Grenoble'a dönmek istemedi, bir ara Paris sokaklarında gazete satan küçük arkadaş Cezayir'e gitti ve Sait Faik'e yazdığı bir iki mektuptan sonra da izi tamamen kayboldu."[2]

Görüldüğü gibi Sait Faik'in Grenoble günlerinde de, Bursa Lisesi günlerinde olduğu gibi, "bir küçük dost" var. Öyle ki Sait Faik, *"kendisinden on yaş küçük Grenoble'lu arkadaşının arzusiyle bir Paris seyahati"* bile yapıyor. Reşad Ekrem, çağrışım alanı geniş başka şeyler de yazıyor bu arada:

"... Said Faik'in en sevdiği yerlerden biri de Marsilya oldu. Bu büyük Akdeniz limanı, en kötü otellerinde aylarca misafir olan genç adamın üzerinde derin izler bıraktı; deniz işçilerinin mahşeri kalabalığı arasında yaşamak, Said Faik'e, iş altında ezilen insanlarda vücut yapısiyle yüz çizgilerinin güzelleştiğini öğretti."[3]

"TANIK OLARAK" REŞAD EKREM KOÇU

Çağrışıma açık bu bilgileri verirken, onları bilebilecek konumda ve dolayısıyla da güvenilir bir tanık olduğunu duyumsatmaya, dahası kanıtlamaya büyük özen gösteriyor Koçu. Şöyle yazıyor örneğin:

"... Mekteplerde şiir yazanlara arkadaşları 'şair' diye lâkap takar. Sait Faik, Bursa lisesinde şöylece konuştuğu bir çocuğun kendisine 'şair!' diye hitabına: ' – Yalvarırım.. Bana şair deme.. Sulu Said de, razıyım!..' demişti."[4]

Şöyle sürdürüyor ardından:

"Said'in babası zengindi.. Cuma günleri, yalın ayağına giydiği tulumbacı yemenisi, yırtık pantolon, kıravatsız mintanla dolaştığı olurdu. (...) Ne kadar yazıktır ki külhani Said, o şirin pırpırı haliyle arabacı kahvelerine giderdi de bir fotoğrafçıya uğramak aklından geçmezdi."[5]

Bunlar Sait Faik'e ilişkin pek bilinmeyen ayrıntılar. Ama Koçu, onlarla yetinmiyor. Güvenilirliğini göstermek için, Sait Faik'in "tanıklık"ına da baş vuruyor:

"Bursa Lisesi'ndeki yıllardan bahsederken: 'Biz birbirimizn üstünde tesirleri olan arkadaşlardık.. Adnan.. Reşad Ekrem..' diyor. Adnan Ankara Barosu'nda kayıtlı

genç avukatlarımızdandır." [6]

Aktardığı sözler, gerçekten de Sait Faik'in. Bir konuşmasında söylüyor onları.

Eklemek gerekiyor: Koçu'nun biçeminde, en azından görünüşte, Sait Faik'i küçük düşürmeyi amaçlayan bir hava yok. Nitekim söz konusu bilgilerin verildiği "madde", *"Çocukluğu Birinci Cihan Harbi'ne rastlıyan neslin edebiyatımıza mal olmuş eşsiz kıymetlerinden; eserlerinde, büyük şehrin, her gözün göremeyeceği köşeleri ve portreleri yaşayan, hikâyeci ve romancı"* sözleriyle başlıyor. Öte yandan ailesine ilişkin söyledikleri de böyle. Onlar da yüceltici bir nitelik taşıyor:

"... babası Mehmed Faik Abasıyanık kerestecilik, bilhassa ceviz kütüğü üzerine iş yapan iffet ve namusiyle tanınmış bir tüccardı; onun babası Said Ağa, Adapazarı'nda dükkânı kasabanın şöhretlerinden, ilim ve irfan sahiplerinin toplandığı bir yer olan, kendisi de zarafeti ile tanınmış bir kahveci imiş. Anası Makbule Adapazarı eşrafından Hacı Rıza Beylerin kızıdır."[7]

SAİT FAİK'İN TEPKİSİ

Reşad Ekrem Koçu'nun bu çağrışıma açık sözleri yayımlandığında Sait Faik'in tepkisi ne oldu, bilmiyoruz. Konu ile ilgili olarak kamuoyu önünde söz aldığını ve Koçu'yu yanıtladığını gösteren herhangi bir veri yok çünkü. Tek veri, Aziz Nesin'in dolaylı tanıklığı. Ondan da söz konusu yazı yüzünden Sait Faik'le Reşad Ekrem Koçu'nun aralarının açıldığı anlaşılıyor:

"... Bir gün (...) Reşat Ekrem Koçu ile neden dargın olduğunu uzun uzun anlatmıştı. Parçapürçük aklımda kalan, Reşat Ekrem'le Bursa Lisesi'nde birlikte okudukları, Reşat Ekrem'in sonradan Sait'in açıklanmasını istemediği bu yanını belirten bir yazı yazmış olmasıydı." [8]

Evet, Reşad Ekrem Koçu'nun bu çağrışıma açık sözleri yayımlandığında Sait Faik'in tepkisi ne oldu, bilmiyoruz. Ama Sait Faik'in o satırları sindiremediğini gösteren veriler var. Nitekim olaydan yaklaşık yedi yıl sonra, ***Havada Bulut*** yayımlanacağı sıralarda yazdığı ve kitabına eklemeyi düşündüğü anlaşılan bir "mektup – yazı", o sözleri karşılıksız bırakmak istemediğini gösteriyor:

"İşte sevgili iki genç kız arkadaşım ve okuyucularım. Ben bu kitapta bulunduğum kadar bile Reşat Ekrem'in ansiklopedisinde yokum.

Bu bir kendimi müdafaadan ziyade herhangi bir açıklama(dır). O kadar pervasız, o kadar hür ve o kadar burjuva kayıtlarından sıyrılmış yaşamışımdır ki, çirkinin güzel olduğu bir çok yerlerini bilirim.

Ama alçak alçak, pis pis, yalan yalan, şerefsiz şerefsizdir. Katiyyen, o ansiklopedide hakkımda yazılan görünüşte ve hakikatte kibar, hanım hanımcık Reşat Ekrem'in ömründe bu çeşidini göremeyeceği, benim hayatımda gördüğüm rüyâdır."[9]

Bu "mektup – yazı"yı ne tamamlıyor, ne de yayımlıyor Sait Faik. Ama aynı günlerde, ilgi duyduğu bir kadın arkadaşına yazdığı "mektup"ta, konuya tüm ayrıntıları ile değiniyor. Gönderilip gönderilmediğini bilmediğimiz o "mektup"tan, Koçu'nun yazdıklarının, yıllar sonra, yaşamını etkileyecek türden sorunlara yol açtığı anlaşılıyor. "Mektup"u da, o sorunları gidermek amacı ile yazıyor zaten.

"N. U. Hanım"a yazdığı "mektup", ***Havada Bulut***'a eklemeyi düşündüğü anlaşılan "mektup – yazı"nın daha geliştirilmiş ve işlenmişi aslında. İlişkilerinin olumsuz yönde etkilendiğini gören Sait Faik, N. U. Hanım'ı yeniden kazanmak için, Koçu'nun çağrışım alanı geniş sözlerini ayrıntılı olarak yanıtlama gereksinimi duyuyor:

"Sevgili N. U. Hanım, insanoğlunun başına bir çok şeyler geliyor. Mesela, sizinle aramızdaki dostluğu bugünkü hale getiren Reşat Ekrem Koçu'yu ele alalım. Bu zat, bir ansiklopedide dünyanın en büyük yalanlarını yazdı. Zavallı adam! Bursa Lisesinde birbirini sevmeyen iki talebe idik. Ben, onu görünce ürperirdim. O da beni sevmezdi. Sessiz, kendi halinde gibi görünen, oyun nedir bilmeyen, resimler yapan, kimin kiminle konuştuğunu merak eden acayip biri. Ben, ele avuca sığmaz, mektepten kaçan, top oynayan, küfreden, dersine çalışmayan bir talebe idim. Aramızda en küçük bir rabıta yoktu. Hatta, bir iki ufacık görüşmemizin sonunda en iyi arkadaşlarımızdan birinin arkasından garip şeyler söylediği için kendisine ihtarda bulunmuş, sonra da bir daha konuşmamıştık. Bu, aramızda bir gün baş başa konuşmadığımız adam, benim nasıl arkadaşım olur da kendisi çocuklara şiirden bahsederken ben ne yaparmışım, bilmezmiş?

Senelerden sonra üniversitede biraz arkadaş olmuştuk. Sonra ben Avrupa'ya gittim. Dönüşümde, onu bir mektepte muallim buldum. Çok samimi ahbaplığına mukabele ettim, kendisiyle samimi oldum. Karakterini çok iyi bilirim. Avrupa'dan hikâyeler anlatır, belki de bir yerde iki kadeh içerdik. Hikâyeler anlatırdım, bir taraftan da yazardım. Bu anlattığım şeyleri de nasıl tahrif ederek kendi yaşamak istediği şekle sokarak ansiklopedisine koymuş. Bir içki masasında kendinin cebinden adi defterler çıkararak gösterdiği resimlerle, namı müstearlarla yazdığı şiirleri okuyarak gülüşmüşüzdür de. Ah, o çirkin resimler, bu çirkin bayağı şiirler. Hiç olmazsa ben öyle şiirler yazmadım. Yalan, hepsi yalandı. Benim yaşayışımı ben kendim yazabilirdim, hem de hiç riyâsız.

Bu adam bunu niçin yaptı, merak ettim. Sonunda buldum. Bursa Lisesinde daha çok mektep idaresinin disiplinine yardım etmeyi arkadaşlarıyla ahbaplığa değişen bu zat, herhangi bir kin ve kıskançlıkla bunu yapmıştır. Buna eminim. Kin ve kıskançlık insani şeylerdir.

Düşün, sevgili arkadaşım N, bu adam yalan yazıları Bursa Lisesi arkadaşlarımın hepsinin yalanlayacağı (Adnan, Sezai, Ekrem, Necdet, Tayyar, Derviş, Şinasi, Süleyman, Cevat, Orhan...) bu adam, bu yalan yazıları, çıkardığı bir ansiklopedinin sürümü, dedikodusu ve belki de biraz da Bursa Lisesinde kendisine verdiğim bir dersin, belki de unutulmuş inconcient kinle... Bu Reşat Ekrem, Bursa'ya, Konya Lisesinden gelmişti. Acaba, Konya Lisesinde bu kabil vakaları hakikat yapan kimler vardı? Ben, kendisine, bunu Bursa Lisesinde bir arkadaşımın resmini yapmaya teşebbüs ettiği zaman sormuştum. Bunu çok iyi hatırlar. İşte, sevgili N. U., ben, bu okuyacağın kitapta bir parça varım; ama, Reşat Ekrem'in ansiklopedisinde, hayır. Bu bir kendimi müdafaadan ziyade herhangi bir açıklamadır. O kadar pervasız, o kadar hür, o kadar burjuva kayıtlarından sıyrılmış yaşadım ki, çirkinin güzel olduğu bir çok hayat tarzını bilirim. Ama alçak alçak, pis pis, yalan yalandır. O ansiklopedide hakkımda yazılanlar da görünüşte ve hakikatte kibar, hanım hanımcık Reşat Ekrem'in ömründe bu çeşidini göremeyeceği, hayatında gördüğü bir rüyâdır. Onları, isterse, kendisi anlatır. Namuslu adamlar, kendilerine gülmek için söylenilmiş şeyleri unuturla; namussuzlar, onları not eder, bir gün istifade için saklarlar. Böylece, kaybedilmiş olan bir şeref değildir. Şerefsiz adam, yalan söyleyendir. N. Hanım sizi bütün kalbimle severim, siz de azıcık beni sevemez misiniz? Çünkü bir mecmuasının sürümü için benim avare hayatımı göz önüne alarak herkesi inandırabileceğini, dünya yüzünde kendisi gibi binlerle insanın kendisine hiç olmazsa bir eş bulmak için lekelenmiş alın aradığı bir insan ortaya çıktı.

Ama, olsun N Hanım. Ben erkek adamım, erkekçe konuşmasını isteyecek insanım. Affedersiniz, kadınlara tariz için değil, ama kadınca lakırdılara ve kadın taarruzlarına aldırış etmiyorum. N Hanım, siz de bana tırnaklarınızla hücum ettiniz. Reşat Ekrem'inki de erkekçe taarruz değildi. Onun için ben ne alındım, ne de erkek arkadaşlarım! O yazılara siz kıymet verdiğiniz için; size de kızmıyorum. Nitekim, o yazıları yazan Reşat Ekrem'e de kızmıyorum. Başka türlü yapamayacak kadar ruhunun diyapozonu hanım hanımcık yalpa vuruyordu.

N Hanım, erkek adamın hasletleri, erkek kusurları vardır. Kadının da aynı. Hem erkek, hem kadın meziyetli kadınlar, dünyada bulunmaz kadınlardır. Bazı erkeklerde kadın hataları olan dedikodu, her şeye burnunu sokma, gözetleme, yani elinin hamuru ile erkek işine karışmak meselesi.

İşte, ben, bu nevi meselelerde vurdumduymaz olmayı tercih ederim. Dalıma basılıncaya kadar. O zaman da erkekçe dövüşürüm."[10]

Reşad Ekrem'in Bursa Lisesi günlerine ilişkin "tanıklık"ları ile Avrupa'da geçen günlerine ilişkin sözlerinin tümünü yanıtlamaya çalışıyor Sait Faik. Ama ağırlıklı olarak, Koçu'nun Bursa Lisesi günlerine ilişkin sözleri üzerinde durduğu da gözden kaçmıyor. Onların uydurma, dahası yalan olduğunu kanıtlamak için uğraşıyor. Nitekim *"yalan yazıları Bursa Lisesi arkadaşlarımın hepsinin yalanlayacağı bu adam"* dedikten sonra ayraç açıyor ve tanıklıklarına baş vurulabilecek arkadaşlarının dökümünü yapıyor: *"(Adnan, Sezai, Ekrem, Necdet, Tayyar, Derviş, Şinasi, Süleyman, Cevat, Orhan...)."* Avrupa'da geçen günlerine de bu amaçla değiniyor. Anlaşılabilir bir nedeni var bunun. Yalan ya da doğru, o sözlerin "tanıklık"a yaslandığı ileri sürülüyor çünkü.

Bununla birlikte Sait Faik, Koçu'nun söylediklerini çürütmeye çalışmakla yetinmiyor. Karşı saldırıya da geçiyor. Söylediklerine güvenilmez, kişilikçe de, ahlâkça da zayıf bir insan olduğunu belirtiyor. Bu amaçla da Reşad Ekrem'in kendisi için çizdiği portre ile karşılaştırılmasına olanak bulunmayan sertlikte bir Reşad Ekrem portresi çiziyor. Anlattıklarına bakılırsa Reşad Ekrem Koçu, *"Mektep idaresinin disiplinine yardım etmeyi arkadaşlarıyla ahbaplığa değişen"*; *"gülmek için söylenilmiş şeyleri (...) bir gün istifade için not ede(n)*; *"namı müstearlarla (...) çirkin bayağı şi-*

Mina Urgan:

"Öykülerinden de anlaşılacağı gibi, Sait Faik'in bir eşcinsel yanı gerçekten de vardı."

irler" yazan; *"adi defterler(e çizilmiş) çirkin resimler"*le dolaşan, onları *"cebinden çıkararak göster(en)"; "ruhunun diyapozonu hanım hanımcık yalpa vur(an)"...* kişilikçe de, ahlâkça da zayıf ve güvenilmez bir insandır. Bunca ağır söz söylemesinin gerisinde ise, öyle anlaşılıyor, yakınlık duyduğu N. Hanım'ın, Koçu'nun o satırları nedeniyle ilgisini karşılıksız bırakması yatıyor. Nitekim o ağır sözlerden sonra N. Hanım'a, *"O yazılara siz kıymet verdiğiniz için; size de kızmıyorum."* diye sitem ediyor.

Ancak Sait Faik'in tutumunda gözden kaçmaması gereken ilginç bir yan var: Koçu'nun çağrışım alanı geniş sözlerini tümüyle de geri çevirmemesi... *"O kadar pervasız, o kadar hür, o kadar burjuva kayıtlarından sıyrılmış yaşadım ki, çirkinin güzel olduğu bir çok hayat tarzını bilirim."; "Benim yaşayışımı ben kendim yazabilirdim, hem de hiç riyâsız."* diyor örneğin. Öte yandan Koçu'nun doğal olarak tanıklık yapmasına olanak bulunmayan Avrupa günleri için de *"Hikâyeler anlatırdım, bir taraftan da yazardım. Bu anlattığım şeyleri de nasıl tahrif ederek kendi yaşamak istediği şekle sokarak ansiklopedisine koymuş."* diyor. Bu sözleri ile de, o günlerine ilişkin olarak Koçu'ya bazı şeyler anlattığını, ancak *"gülmek için söylenilmiş (o) şeyleri"* Koçu'nun çarpıtarak kullandığını belirtiyor.

KOÇU "YALANCI TANIK" MI?

Sait Faik'in "cinsel kimlik"ine ilişkin olarak çağrışıma açık şeyler yazan Reşad Ekrem Koçu, "yalancı tanık" mı?

Sait Faik'in seçiklikten uzak, karışık ve dolambaçlı anlatımı bu soruyu sormayı gerekli kılıyor.

Reşad Ekrem Koçu, Sait Faik'in Grenoble günlerini anlatırken, *"Georges Vuagnaux adında bir küçük dost"*tan söz ediyordu. Ölümünden sonra "tereke"sinden çıkan bir "kart", ilişkilerinin niteliğini aydınlatmasa bile, en azından Sait Faik'in yaşamında böyle bir insan olduğunu gösteriyor. O "kart"ta şöyle sesleniyor Georges'a:

"Sevgili Georges,

Söz verdiğim üzere İstanbul'a gelir gelmez sana yazıyorum. Sana, Pinti demek istiyorum. Fakat senin gibi bir arkadaş bulunmuyor. Senin gibisine rastlanmıyor hatta. Bir gün bir rüzgâr beni Lyon'a atarsa, sana pinti diyeceğim.

Bana, Pinti! diye yazacak mısın?

Lyon'da sana rastlarsam, Pinti! diyeceğim ve cevap olarak belki de 'hayır!' diyeceğim. İşte, yanıtını merakla beklediğim adresim. İçten duygularla."[11]

Ama Sait Faik, N. U. Hanım'a yazdığı "mektup"ta Georges'dan söz etmediği gibi, Koçu'nun ona ilişkin çağrışıma açık sözlerini de, *"gülmek için söylenilmiş şeyler"* olarak nitelendirerek geçiştiriyor.

Öte yandan Bursa Lisesi günlerinin Reşad Ekrem'i ile kendisini karşılaştırırken söylediği, *"Ben, ele avuca sığmaz, mektepten kaçan, top oynayan, küfreden, dersine çalışmayan bir talebe idim."* sözleri de, edebiyat öğretmeni Hakkı Süha Gezgin'in tanıklığı ile pek örtüşmüyor:

"Said Faik'i (...) sınıfta tanıdım. Çekingen, sual sormaz bir talebe idi. O vakitki hüvviyetinde bugünkü varlığını belirtecek herhangi bir zekâ ve ruh tezahürünü hatırlayamıyorum. Kendi halinde sessiz bir çocuktu."[12]

Bütün bunlar, Koçu'nun "yalancı tanık" olmadığını göstermeye yeter mi?

Aziz Nesin'in dolaylı tanıklığı, yetmesi gerektiğini gösteriyor. Ona göre Sait Faik'in tepkisinin gerisinde Koçu'nun "yazdıkları" değil, onları "yazması" yatıyor. Nitekim Aziz Nesin, Koçu'nun *"Sait'in açıklanmasını istemediği bu yanını belirten bir yazı yaz"*masını, dargınlıklarının nedeni olarak sunuyor. Ama doğrudan tanıklığı da var bu konuda:

"... Bir gün arkadaşlarla odada otururken Sait girdi içeri. Öğle olmuş, ne yiyelim diye düşünüyorduk. Sait:

– Simitle çay... dedi.

Gazeteci arkadaşımız Hüsnü Söylemezoğlu:

– Halka daha iyi... dedi.

Hüsnü böyle der demez, Sait birden elinde olanları masaya fırlatıp, kapıyı çarptı gitti. Orda birkaç kişiydik. Sait'in neden böyle yaptığını hiç anlayamamıştık. Neden sonra içimizden biri, onun bu davranışının nedenini buldu. O zamanlar, halka, bir cinsel sapıklığı anlatmak için kullanılırdı. Hüsnü Söylemezoğlu'nun 'Halka daha iyi' sözünden Sait, kendisine lâf dokunduruluyor sanıp alınmış, kızıp gitmişti. Bu konu, pek alıngan olduğu bir yanıydı, bunun açıkça konuşulmasını istemezdi."[13]

Bu konuda yalnız değil Aziz Nesin. Mehmet Seyda da, ilk karşılaşmalarını anlatırken, dolaylı biçimde bile olsa, Sait Faik'in "cinsel kimlik"ine gönderme yapıyor:

"Sait Faik'i ben Burgaz'da, ergenlik çağımda, (...) yandan, patlak kurbağa gözlerini donla denizden çıkıp donla denize atlayan Rum çocuklarına dikmiş bakarken tanıdım. (...) Bu anı tuttu beni, uzun zaman hikâyelerine sokulamadım."[14]

Çok daha açık konuşanlar da var bu konuda. Mine Urgan şöyle diyor örneğin:

*"Sait Faik ile iletişim kurmak güçtü. Oradan oraya gezerdi. Burgaz adasındaki evinde de oturmazdı çoğu zaman. Adaya gider, gene de bulamazdınız onu. Belirli bir kahveyi ya da meyhaneyi de mekân edinmezdi kendine. İçkili olunca ise, iletişim tümüyle kopardı. Bir defasında benim ahlâkçı öğretmen yanım tutmuştu. "*On sekiz yaşından küçük çocuklara sakın sataşma; sinemaya falan götürme onları" *demiştim. Sait , rakı şişesini –üstelik de dolu bir rakı şişesini- havaya kaldırmış, tam kafamda kıracakken, arkadaşlar araya girmiş, meyhaneden kaçırmışlardı beni.*

Sait'in eşcinsel eğilimleri olduğu rivayet edilirdi. Çok belirgin ahlâkçı öğretmen yanıma karşın, benim bu konuda hiçbir yobazlığım yoktur. Eşcinsellerle dostluk kurar, onları oldukları gibi kabul ederim. Tek karşı çıktığım şey, henüz yetişkin olmayan, dolayısıyla cinsel itileri karmakarışık çocukların doğal eğilimlerinden saptırılmaları; belki eşcinsel olmayacakken, ya parasızlıktan ya da duyguları sömürülerek, eşcinselliğe yöneltilmeleridir.

Öykülerinden de anlaşılacağı gibi, Sait Faik'in bir eşcinsel yanı gerçekten de vardı."[15]

SAİT FAİK'İN "CİNSEL KİMLİK"İ

Tanıklıklar, Sait Faik'in "cinsel kimlik"inin sorularla yüklü olduğunu gösteriyor. Daha çok da çocuklara yönelik bir "eşcinsel ilgi"yi imliyor. Ama önemli olan o değil burada. Önemli olan, "cinsel kimlik"i ile kurduğu "sanatsal dünya" arasındaki ilişki; daha doğrusu da "cinsel kimlik"inin kurduğu "sanatsal dünya"yı kuşatmakta tuttuğu yer. Ne tür bir yönseme içerisinde olduğu da, "cinsel tercih"i de, her insan gibi onun da kendi sorunu yoksa. Dolayısıyla da kimseyi ilgilendirmez. Ama Sait Faik'in gerek kahramanlarının "cinsellikleri"ni de ele aldığı, gerekse de son yıllarında gerçeküstücülüğe yakın bir anlayışla yazdığı öyküleri ile "cinsel kimlik"i arasında kopmaz bağlar var. Onları kuşatabilmek içinse, "cinsel kimlik"ini de göz önünde bulundurmak gerekiyor.

---

1 Reşad Ekrem Koçu, "ABASIYANIK (Said Faik), **İstanbul Ansiklopedisi**, C: I, İstanbul 1944, İstanbul Yayınevi, s. 5.
2 Agy, s. 4.
3 Agy, s. 4-5.
4 Agy, s. 5.
5 Agy, s. 5.
6 Agy, s. 5.
7 Agy, s. 4.
8 Aziz Nesin, "Büyüklüğünü Bize Duyurmayan Yazar", **Milliyet Sanat Dergisi**, S. 32, (11 Mayıs 1973), s. 10.
9 Sait Faik, **Sevgiliye Mektup**, 3. B., Ankara Aralık 1993, Bilgi Yayınevi, s. 150-151.
10 Agy, s. 152-155.
11 Agy, s. 143.
12 Hakkı Süha (Gezgin), "Edebî Portreler: Sait Faik", **Yeni Mecmua**, Yıl: 2, C: IV, S: 66, (2 Ağustos 1940), s. 5.
13 Aziz Nesin, agy, s. 10.
14 Mehmet Seyda, "Edebiyatımızda Sabahattin Ali – Sait Faik İkilemi ya da Ekmek mi – Pasta mı? Sorunu", **Yansıma**, Yıl: 2, C: II, S: 15, (Mart 1973), s. 151-152
15 Agy, s. 234

KAÇAK ANLATI

küçük İskender

çok kaliteli birine mektuplar I

Paslı şehirlerde bulunduğundan dolayı bu mektubu okuyamayacaksın sanırım; ünlü bir Fransız postmodernistin dediği gibi: 'Herkes kendi ikizini dürter!' En önemli Kavşak olduğunu saklamıyorum benliğimden. K, Y ile yer değiştirse de zaman zaman, bu iki harf arasına giren bir e, sırlarının kilidini açmayacak mı?! Azınlık ile Azgınlık'ı, Yerel Hükümet ile Yere Tükürme'yi birbirine karıştırsan da sevdalara getirdiğin ortaoyunu açılımı, 'biri ezilir, biri ezer; mizah da, tutku da buradan alevlenir' şekli bakışın takdir topluyor bana bıraktığın bütün eşyalarından. Eziksin, ama nedense hep haklısın; kibir pozisyonundan sıyrılıp on sekize inme fırsatını yakalayamıyorsun. Ne defansta durup top çıkartıyorsun ihanetten ne de forvet edasıyla kaleye akıyorsun yığınlarla. Jübileni üstlenecek bir arkadaş grubun bile yok. Skorsuz yaşamışsın. Oyundan atılmayı bekliyorsun sessiz sedasız; ama ben seni attırmayacağım.

Virane SSCB'nin seni harekete geçirmek için kıpırdattığı kızıl pelerinden pek söz etmiyorsun artık. Nerde o coşkun, nerde meydanlardaki anarşist galeyanların?! Fuzuli bir istikrarla kendi geleceğine kötü örnek oluyorsun. Başka başka hayatların önüne dikilip 'Merhaba asker, nasılsın!' diye sordukça daha çok ağlarsın. Seni daha çok ağlatırlar.

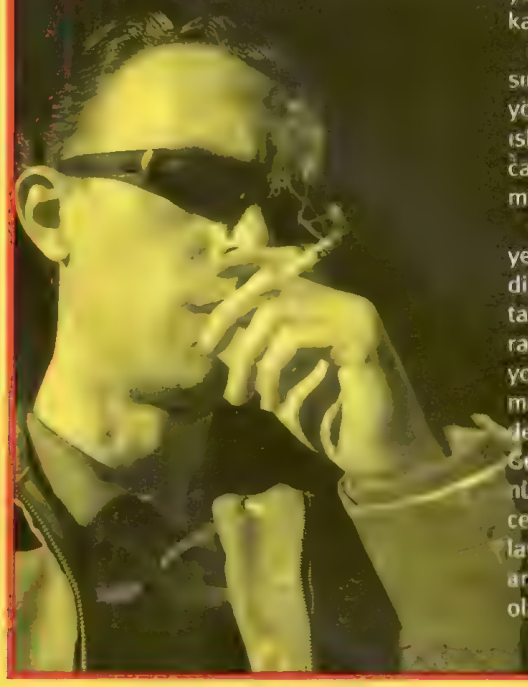

Biraz yakından tanıyınca seni, ciddi, sakin görünüşlü, mantığa, diyalektiğe, kısa eteğe ve sert içkilere önem veren bir kişilik taşıdığın hemen belli oluyor. Son derece temiz, titiz, kunduz, duyarsız ve düzenlisin. Temkinlisin: tarihi bilince, politik atraksiyonlara ve tüm cinsel pozisyonlara saygı ve bağlılık duyuyorsun. Girdiğin çevrelerde teatral tandansına kattığın espri ve edebiyat gücün seni sevenlerine yakınlaştırıyor. Ama dikkatli davran! Sevenlerin sana döşek değil, kötek hazırlıyor. Ama ben seni dövdürtmeyeceğim.

Ah benim zehirli elma yanaklım! Bir sepetinde taşralığın, bir sepetinde metropoller; kendine denge arayan işbirlikçi sevgilim! Fedakârsın. Feda ile Kâr arasında kurduğun ilişki, o masum uyanıklık sana fayda getirmeyecek. Saz da dinlersin, caz da. Yakında günlüğünün altına imza olarak 'Bukalemun' yazacaksın. Yazdıkça yaşadığın yerlere karasal iklim sokulacak, kapkarasal bir iklim soluyacaksın.

Bilmem ki neden her taşın altındasın. Taşıdığın o nefret, analizci ruhlara yönelik. Ama ne kadar istesen de bu ıskarta duyguya kapılıp çıldıramayacaksın. Ben senin çıldırmana izin vermeyeceğim.

Kendini mutluluğun üvey evladı diye görmen saçma. Saçları daima bigudili, menapozuna terbiye kaynatan orta sınıf bir ev kadını gibi yabani mecranda, akşama çatacağın eşini bekliyorsun. Bir elinde kepçe, bir elinde manifestolar, gerçek sevinçlere kafiye değil, kıtıpiyoz redifler düşürüyorsun. Geceleri, senin balık olduğunu düşünüyorum. 'Bütün istavritler büyüyünce balina olurlar.' Akvaryumundan zıplayıp okyanuslara gideceksin de bunu arzulayamıyorsun. Romantik bir balık olarak kendini aç martılara kaptıracaksın neredeyse, yani o derece hassas, ya da kibarca söylersek aptalsın. Ya aşıp kendini uzaklaşacaksın buralardan ya da devrileceksin yalnızlığının ızgarasına. Ben senin pişirilmeni engelleyeceğim.

Dur ukalalık yapayım: Ressesif bir hümanist, burjuva kökenli bir sokak serserisisin. Tüm 'izm'leri bünyende muhafaza ediyor, şapşal bir pusula misali her yönü gösteriyorsun. Sana pasif diyorlar. Ne pasifi?! Tepkisizliğindeki bu genişleme, bu yırtılma nedeniyle artık Pasifik olmuşsun! Kalbi derin, aşkı sığ sevgilim! Kendi dağında oturmuş, soyacak kervan bekliyorsun. O, tozu dumanı katarak gelenler, senin geleceğinin eşkıyaları! Ah be plastik çiçeğim, Viagra yetmiyor toplumcu gerçekçi overlokçu hatıraların izleğini sürmeye! Yakalayacak imge, sığınacak ideoloji, sevişebilinecek heyecan, atılacak slogan, çizgiroman kahramanlarında karakter kalmamış! Çocukların maskarası olmuş saplantılı âşıklar; eski mutluluklarını aç aç tazele ve o mutluluklardan çalıntı zamanlarla yaşamayı dene bir de! Ben, bendekileri sana hatırlatırım. Canın istersе!

Sinirin yatışmışa benziyor; hiç değilse saldırganlıkların gözle görülmeyecek taraflarına kaymış. İçini saran o ahtapot tümörden, basitin nitelikli duruşunu överken basitleşmeyi ve bununla tamamlanabilmeyi ayrıştıramadın. Karşındakini tehdit eder gibi soluk alıyorsun. Hangi şehirde karaya çıksan orasını memleket edinen çocuksu bir yanın vardı oysa ilk başlarda. Hani kendisine saklanıp hiç görünmediğini sanan güzel insanlar gibi. Kaç kilometrekare oyuncuymuşsun, beni kaç yüzyıl bu sahte içtenliğinle oyalamışsın, ben ne saf seyirciymişim: Bunu anladım. Senin anlamanı ise yasaklayacağım.

Tıkandığın yerde infilâk et de bari, arkandan gelen hayatın önü açılsın! İri bir at penisi gibi, şaşırtıcısın ama hiçbir işe yaramıyorsun!

KAÇAK ANLATI

Serdar Paktin

Franklin Sallanan Sandalyeyi Bulmasa Nice Olurdu Bezgin Bekir'in Hali:

Bartleby

Bartleby işvereni ile girdiği sivil itaatsizlik savaşında hapse girmiş, ardından şehit düşmüş ve yine buna üzülmekten geri kalamayan işvereni tarafından nur içinde yatması temennisiyle toprağa verilmiştir. **İshmael** ise **Ahab**'ın kibirinde boğulmuş, çıldırtılan **Moby Dick**'in yarattığı dalgalarla savrulmuş, çeşitli deniz mahsüllerinde vitamin olarak dünyanın dört bir yanına dağılmıştır. İkisi de okunan 'Fatiha'lar ve okuyucuların iyi dilekleri sonucunda cennete referans usulü ile kabul edilmişlerdir. Cennet çok nezih bir yerdir, her nedense **Walden Gölü**'nün kıyılarına çok benzemektedir.

Bartleby dolaşırken bir kulübeye rast geldi. Kapıyı çaldı. Ses çıkmayınca içeri girdi. İlginç... Şömine yanıyordu. Şöminenin üzerindeki duvarda doldurulmuş bir tilki başı vardı. İshamel ufak ufak parçalar halinde gölden çıktı, karada birleşti. **"Aman yarabbi, ne maceraydı!"** dedi. Şöyle bir silkindi, eklemlerini kütürdetti. Gölün kıyısında yürümeye başladı, ne de olsa yıllardır kara görmemişti. Öleli de bayağı zaman olmuştu. Ormana doğru biraz yol kat etti. Toprak ve ağaç kokusunu da ne özlemişti ama... Karşısına yavaşça yürüyen ve görünüşüne bakınca halinden şikayetçi olmayan bir adam kendi kendine söylenerek geliyordu: **"İnsan gönül rahatlığıyla bir hapse bile giremiyor şu ülkede canım. Vergiye karşı isyan ettim, vermeyeceğim dedim. Sonra neymiş efendim ailemizin adı lekelenirmiş, halam gitmiş benim yerime ödemiş. Sanki ben parasızlıktan ödemedim. Zenci olsam böyle olmazdı ama... Evet, evet bu ülkeden adam olmaz."** Adam İshmael'in yanından geçti gitti. Şaşkınlık verici bir durumdu, **"Görmedi mi acaba? Aa, sahi ya, ben öldüm. Demek ki... tabi yaa."**

Thoureau gölün kıyısındaki kulübesine vardığında halası çoktan onun için şömineyi yakmıştı. **"Şu kadın karışmadan duramaz zaten yaşamıma."** Karşı duvarda asılı olan balığa gözü takıldı. **"Ben bunu ne zaman yakalamıştım acaba? Hmm, balıkların doğasını çözebilirsem, belki insanlar için en uygun yönetim biçimini bulabilirim..."** ve düşüncelere daldı gitti. Karşısında şöminenin yakınındaki sandalyede Bartleby **'memur oturuşu'**ndaydı. İshmael (biz ona İsmail diyelim artık) biraz daha dolaştı ağaçların arasında. Bir açıklığa çıktığında kulübe karşısında duruyordu. Hava kararmaya ve soğumaya başlamıştı. Kulübe, karanlık, soğuk... Kapıyı çaldı, çalarken de **"Gerçi ben ölüyüm, gereksiz bir nezaket olsa gerek benimki..."** diye düşünürken kapı açıldı.

Böylelikle Bartleby ve İsmail yaşamlarında –düzeltiyorum: ölümlerinde- ilk kez karşı karşıya geldiler. Belki **Melville**'in bazı nöronlarının çarpışmaları esnasında, belki bazen endorfin salgılanışında beynin ucra kıvrımlarında karşılaşmışlardır ama şahsen ilk kez yüzyüzeydiler. Mutfakta kayıntılarını kemiren Thoureau'nun hiç bir şeyden haberi yoktu.

Şaşkınlığını bir an önce gidermek için katip Bartleby, beyefendiyi nazikçe şöminenin önünde duran sandalyenin karşısına geçiveren sandalyeye buyur etti. Şaşkın balıkçı gösterilen yere oturup sıcaklıkla biraz sakinlerken, içeriden birisi elinde gaz lambasıyla odayı aydınlatarak geliyordu. Elindeki gaz lambasını odanın göle bakan taraftaki penceresinin önünde duran genişçe, çam ağacından masanın üzerine bıraktı. Masa, İrlandalı bir marangoz tarafından yapılmış olmalıydı, çünkü sol ayağının altında ufak bir dört yapraklı yonca kakması vardı. Bundan Thoureau'nun da haber yoktu. Bu adam İsmail'in ağaçların arasında kendi kendine konuşurken gördüğü beyefendiydi. Karşısına oturmuş olan Bartleby, kibar ve çekingen bir üslup icad etmişçesine söze başladı:

-Ben yaşamım boyunca pek insanlarla konuşmadım, hatta çalıştığım iki ofis dışında hiç bir yere çıkmadım. Burada sizi görebilen tek kişi olduğum için özür dilerim.

-Sayın bayım, yaşamını denizlerde, yer kürenin bir çok limanında insanlarla konuşmuş bir denizci ölüsü olarak size belirtmek isterim ki, yalnızlık bir odanın içerisinde herkesten kendini sakınmak ile ilgili bir husus değildir. Yalnızlık sizinle beraber gezen gölgenizde yaşayan bir ruhtur, efendim. Akşam üzeri ağaçlıkların arasında çevreyi gezerken, şu karşıda oturan bay ile karşılaştığımızda hem gölgemin, hem de cismimin var olmadığını fark ettim. Yine de üşümemiz ilginç aslında, siz de şöminenin yanında oturduğunuza göre üşüyor olmalısınız. Demem o ki, yalnızlığımız gölgelerimizle beraber yitti. Sanırım

biz birbirimizin yalnızlığının iki ayrı yarısıyız.

-Affınıza sığınarak sözünüzü kesiyorum, ben konuşmalarınızı duymamayı tercih ederim. Söylediklerinizi hayal gücünüz ile kendimin pek ilgili olmamasına rağmen, her kelimesi ile beni sorumluluk ve itham sahibi duruma getirmesinden dolayı, beni anlatınızın dışında bırakmanızı rica ediyorum.

-Size bir şey sormak istiyorum. Ben gemilerde yerküredeki bir çok limanı dolaşmış ve cihanda bütün insanlık içinde yalnızlığı çekmiş ve hayatımı diğer insanları inceleyerek renklendirmiş bir seyyah olarak, bir kadın görmeyeli çok uzun zaman oldu. Eğer zat-ı aliniz de benimle aynı duyguları paylaşıyorsanız bu içimdeki inanılmaz çiftleşme duygusunu paylaşmak isterim. Bilmiyorum siz ne düşünürsünüz bu konuda ama ben gemiler üzerinde geçmiş olan yaşamım boyunca gemi tayfası olarak kendi aramızda bu husumete bir çözüm bulurduk. Ne olduğunu anlamışsınızdır umarım?

-Anlamamayı tercih ederim.

-Kim böyle bir hakkın olduğunu söyledi ki?

-Kanuni hakkımdır efendim bu benim. Anlamamayı tercih ediyorum o yüzden.

-Afedersiniz sayın bayım ama biz ölüyüz efendim. Bizi bağlayan bir kanun yok, kanun gölgelerimizle beraber geride kaldı. Sizin bütün dayanaklarınız burada sizi destekleyemez, keza cisminiz de yok. Benim de bu dediklerimi yapmak gibi bir niyetim de yok dolayısıyla.

Okuduğu kitabı bir yana bıraktı masada oturan adam, pencereden dışarı aktı bakışları. Göle bakıyordu, balık sürüleri ne güzel yaşıyordu. Hiç biri birbirinin yoluna çıkmadan çok seri hamleler yapıyor, kimse kimsenin özgürlüğüne engel olmuyordu. Duvarda asılı balığa baktı. Dünyada insanlar bunu nasıl başaracaktı? Kağıdını önüne koydu, divitine batırdı fildişi saplı kalemini. Önündeki kağıda **"Walden Gölü Kıyısında Bir Balık"** yazdı. Bu hararetlenmeyi gören Bartleby konuyu değiştirmek adına:

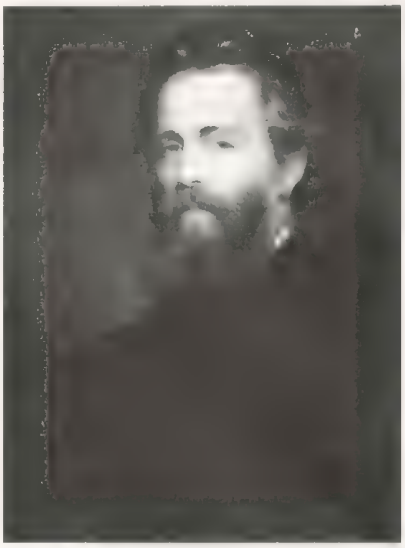

-Sıcak olmadı mı biraz? Üşümemeyi tercih ederim.

-Sıcak ile şeytanlık arasında her zaman bir bağdaştırma olmuştur. Şuradaki adamın aklında bir çok tilki koşturuyor sanırım şu anda. Bu ondan kaynaklanan bir ısınma olsa gerek. Ayrıca şömineye yakın oturmuş olmamızdan da kaynaklanıyor olabilir ama cismimizin olmamasına rağmen sıcaklık hissimizin yerinde olması sizce de garip değil mi?

-Bu konuda cevap vermemeyi tercih ederim.

Adam sabaha kadar loş ışığın aydınlığında yazmaya devam etti. Bartleby, dünyada sırtını dayadığı haklarla mümkün olduğunca İsmail'den sakındı kendini. İsmail ise bin yıllar önce kaderine bağlanmış olan lanetten kurtaramadı yine kendini. Kimsenin onu dinlemeye niyeti yoktu. Adam yazdı. Bartleby oturdu. İsmail uzun bir sessizlikten sonra kalktı, Bartleby'nin 'gözardı'nda, adamın onu göremeyen gözleri önünde, yürüdü ve kapıdan çıktı. Gitti.

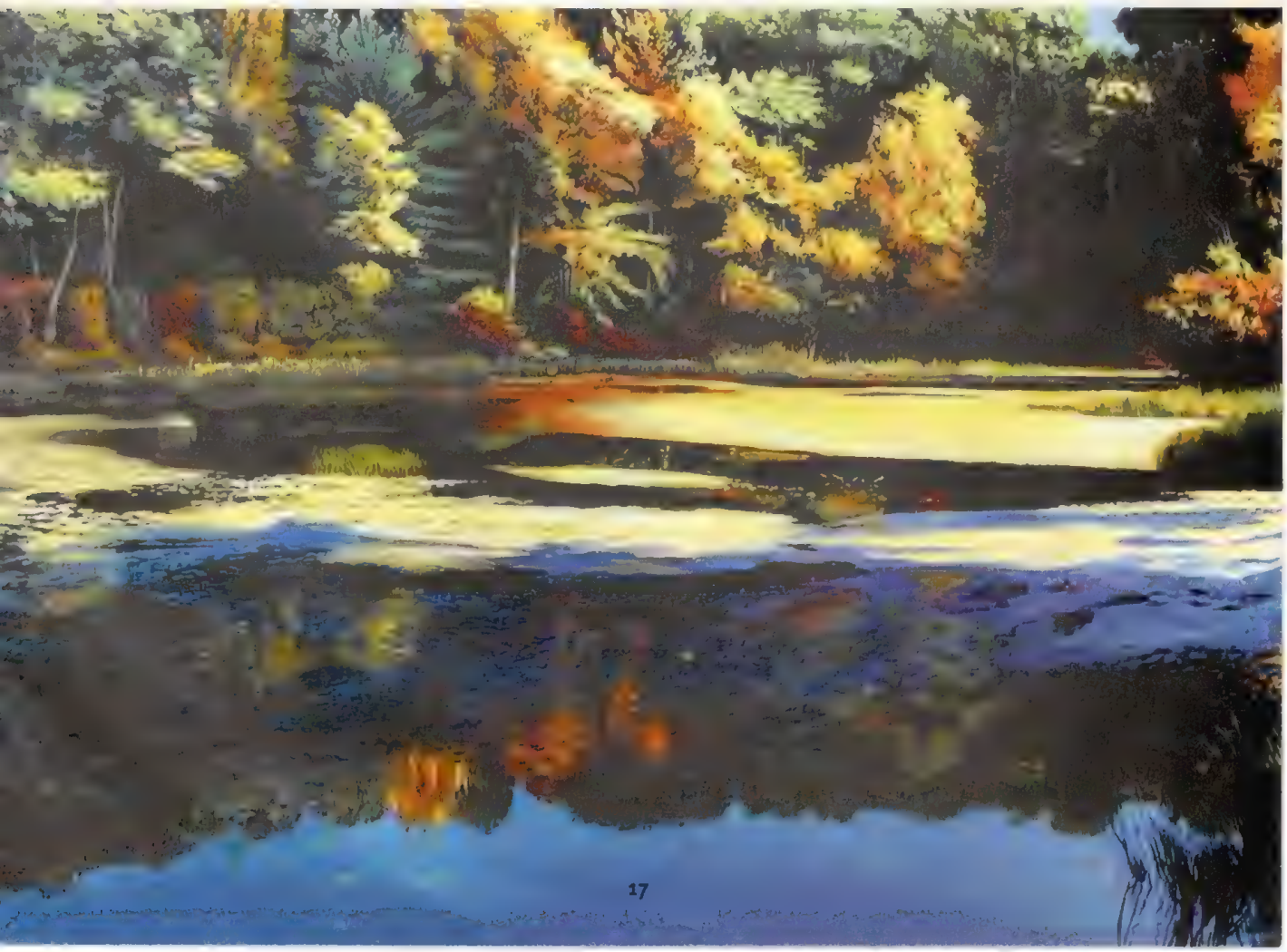

KAÇAK ŞİİR

Metin Fındıkçı

DÜNDEN BUGÜNE ARAP ŞİİRİ

Arap şiirine kısa ve öz bir bakış.

Arap şiirinin, bedevilikten, çöl insanından, göçün getirdiği mekân ve iktidar savaşlarından esinlenerek doğduğunu var sayabiliriz. Arap şiirinin anlatıma dayalı bir iskelet üzerinde doğduğunu söyleyebiliriz.

Arap şiirinin doğumu İslamiyet'ten çok öncesine dayanıyor. Yazıya dökülme tarihi, Cahiliye döneminde Yedi Askı (Muallakat sabe) diye bilinen şairlerle başlamıştır. Burada söylemekte yarar var. Cahiliye şiiri Yedi Askı'dan ibaret değildi kuşkusuz. Elimdeki kaynaklara dayanarak söylüyorum; bu şairler altmışa yakın bir şuara tayfasından oluşuyor. Günümüze ayıklana ayıklana Yedi Askı diye bilinen yedi şairin eserinden oluşan bir kaynak kalmıştır. Yedi şairin şiir temelini oluşturan en büyük etken şarap ve kadın, bunların yanı sıra methiye ve yergiden oluşmaktadır. Bu şiire "dişil" şiir desek yeridir diye düşünüyorum. Çünkü bu şiirlerde kadın her an ve her zaman baş roldedir.

Cahiliye şiirinin ölümü İslamiyet'in doğuşu ve yapılanmasıyla başlar. Şairler lanetlenir ve günah keçisi ilan edilirler. Bu süreçte **El Marri, Tabbari,** yanı sıra 19. yy kadar şiirinin etkisi hissedilen, Avrupalı şairlere dahi kaynak olan **El Mütenebbi**'dir. **El Mütenebbi**: Tam adı **Ebu T'tayyib Ahmed Bin Hüseyin El Mütenebbi**.

(d.915 Küfe – ö. 23 Eylül 965 Deyrü'l – Akûl yakınları, Irak)

Arap şiirinin bu büyük ustası, yukarıda da değindiğim gibi, 19. yy. kadar Arap şiirinde hüküm sürmüştür. **El Mütenebbi** büyük şair olduğu kadar cesaretiyle de ünlü birisiydi.

Yaşadığı dönemin sultanıyla yakın bir dostluğu bulunmaktaydı, birbirlerine saygıları yanı sıra, sultan, **El Mütenebbi**'ye her şeyini paylaşan, danışan ve çok sevdiği bir şairdi.

El Mütenebbi bu süre içinde sultanın kız kardeşine aşık olur büyük bir aşk yaşarlar. Bir süre sonra **El Mütenebbi** (şair ya) sultanın yaptıklarına karşı çıkmaya ve onunla ilgili yergi şiirler yazmaya başlar. Bu böyle devam etmeyecekti, gün gelir sarayda yapamayacağını anlar ve çıkıp gider. Bir yandan sultana karşı şiirler döktürürken bir yandan da sevgilisini özler ama göremez. Düşünür taşınır, bunun böyle yürümeyeceğini anlar, oturur Sultanın kız kardeşine bir özlem şiiri yazarak evin kapısına asar. Gelip geçenler okusun, sultana ve kız kardeşine duyursun diye. Sultan duyuyor ama bir tepki göstermiyor. Bir süre sonra, Irak yakınlarında bir serseri tarafından bıçaklanarak öldürülüyor. Bundan çok etkilenen sultan, cenazesini güzel bir yere gömdürerek, katilini de mezarının başında astırıyor.

Ne diye biliriz: Ah! Şu anlaşılmayan şairler. Yazık!

Arap şiiri uzun bir uykudan sonra, 20. yy başlarında, Filistin'den **Fetva Tukan, Mahmud Derviş**, Irak'tan **Nazik El Melaike**, Suriye'den Nizar Kabbani, Lübnan'dan **Adonis** gibi öncü şairler çıkana dek, yeniden şahlanıyor. Şimdi bu saydıklarımız şairlerin yanı sıra izlerinden giden bir çok genç şair, Mısır'dan Filistin'e, Fas'tan Irak'a kadar, Arap şiiri için uğraşıyor, üretiyor. Yanı başımızda olan bu komşu şairlerin şiirlerine yeterince uzağız.

İşte Arap Şiiri dosyasını, ülkemizde yeterince tanınmadığı ve tanınması açısından bir nebze de olsa katkı sağlayacağını umarak bu şairlerin şiirlerini sunuyoruz.

ADONİS
(LÜBNAN)

Asıl adı **Ali Ahmet Sait Eşber** olan **Adonis**, 1930 yılında Suriye'de Lazkiye'nin Kassabin köyünde doğan şair, on dört yaşına kadar burada yaşadıktan sonra üç yıl Tartus kentinde bir Fransız lisesinde okumuş. Daha sonra Lazkiye'deki devlet okulunu bitirerek 1950 yılında Şam Üniversitesi'ne girmiştir. Burada Baudelaire ve Rilke'nin şiiriyle tanışan **Adonis** 1954'te buradan edebiyat ve felsefe lisansı almıştır. 1960 yılında Lübnan uyruğuna geçti. Beyrut iç savaşını yaşadıktan sonra Paris'e yerleşti. Halen Paris'te yaşamaktadır.

SÜRÇEN

Veba ve ateş arasında yaşıyorum
Dilimle birlikte- birlikte bu dilsiz insanlarla
Yaşıyorum bu filizlenen elmalarla ve gökyüzüyle
İlk mutlulukta ve mutsuzlukta
Havva'nın elleri arasında-
Cesur yaslı ağaçlarda
Cesur meyve veren ağaçlarda;
Yağan bulutlar arasında yaşıyorum
Kitapta büyüyen engellerde
Sürçen gizi öğrenerek.

HAFTANIN YEDİNCİ GÜNÜ

Hangi günler büyüler şimdi
Sevgi ve nefretimi,
Sen, bu haftanın yedinci gününde yaratıldın
Ufkun dalgalarından yaratıldın
Şarkıların kirpiklerinden,
Ben haftanın yedinci günü yara ve balta ağzı
Nedir bu bağlılık
Beni rüzgâr ve toprak gibi?

AVUCUNDA GÖRÜYORSUN

Avucunda görüyorsun
Avucunda öldüğümü uzakta
Sarılırsın tozuma
Gözlerinde söz yok, susmak da
Senden bir duman
Derin düşer, mekânda
Ve sen bu mekânda-
Avucunda yaşarım ne zamandır
Bozgundan dilim tutulur çivilenmiş gibi
Tanrı alnımda ışıldar;
Avucunda ey usta
Böyle gizlenirim yok ederim sırları;
Avucunda görüyorsun
Avucunda öldüğümü uzakta.

BÜYÜLÜ TOPRAK

Kalsa- tozu yok ve düşmanlığı
Benim ve nöbetçilerin arasında günler,
Bütün geçmiş, bulutlarla yağdı
Tarihte, herkesin uyuduğunu gördüm
Soldu toprağım büyülü toprağım:
Şaşırtır rüzgârı
Suyun yüzünü keserek
Bir şişenin içinde yüzerim denizde.

MAHMUD DERVİŞ
(FİLİSTİN)

1941 yılında Celile kentinin, küçük bir köyünde doğdu. O sessiz sedasız köyü, bir fırtına savrukluğuyla istemeyerek bırakırken, henüz altı yaşındaydı. Orta öğrenimini, İsrail'in Nazaret ilinde yaptığı sürede üç defa hapse girer (1961, 1965, 1967). Dergi ve gazetelerde çıkan şiir ve yazılarıyla, daha o yıllarda halkıyla bütünleşir. Kavganın, acının ve yalnızlığın çok erken yaşta bilincine varmıştır artık. Şiiri de militanca söyleşi içinde gelişmektedir. Bu acıya, bunca katliama ve sürgüne rağmen, **Derviş** hiçbir zaman kin gütmez şiirinde. 1982 yılının eylül ayında, Sabra – Şatila katliamı olur. **Mahmud Derviş** katliamdan hemen sonra, **"Gölgeyi Yüksekten Övmek – Beyrut Kasidesi"** ni yazar. Bu şiirle Filistin kavgasında, en güçlü silahlardan birisinin şiir olduğunu bütün dünyaya kanıtlar. Bu kitapla eski adı (Sovyetler Birliği'nde) Lenin ödülünü alır. 2003 yılında Nâzım Hikmet Uluslararası şiir ödülünü aldı.

KAMA SUTRA'DAN DERSLER

Değerli taşlarla bezenmiş şarap bardağıyla
onu bekle,
havuzun yanında akşamüstünde ve lavanta çiçekleriyle
onu bekle,
atın sabrıyla sayılı dağın engebesiyle
onu bekle,
ince ve güzel sözün sultanın zevkiyle
onu bekle,
döşeli yedi yastıkla hafif bir bulutla
onu bekle,
mekâna dolan kadının buhur ateşiyle
onu bekle,
örtülü çiçeklerin etrafında anılardaki sandal ağacının kokusuyla
onu bekle,
uzun bir süre bekledikten sonra acele etme
onu bekle,
uzun süreçten sonra onu kabul ettiğin için
onu bekle,
ipin üstündeki kuşu ürkütmeden
onu bekle,
rahat otur bahçe gibi parlayan ziynetinle
onu bekle,
kalbi bu yabancı havada soluklanması için
onu bekle,
bulut bulut bacaklarının üstünden kaldırması için giysilerini
onu bekle,
sütümsü batan ayla görebileceğin yüksekliğe al
onu bekle,
şaraptan önce suyu sun, uyuyan iki
keklik gibi göğsüne çıkma
onu bekle,
ellerini em yavaşça bardağı rahminin
üstünden kaybet
onda bir nidayı taşır gibi
onu bekle,
amacını anlatır gibi onunla konuş
korkuyu örterek bir tanıklık gibi
tamamla yarın sana dönmeden
onu bekle,
ondan ona yüzükten yüzüğe parlayarak
onu bekle,
gece sana söylediğinde:
ayakkabılarında bedeninden başka bir şey
kalmadan, eş ol, ölümüne arzulayarak
onu bekle!

VEFA EL AMRANİ (FAS)

15. 04. 1960 yılında Kasr-ül Kebir'de (FAS) doğdu. Arap Dili ve Edebiyatı yüksek öğrenimini okudu. Doktorasını (Arap dilinde Adonis'in şiiri) yaptı. Fas'ta Arap Dil ve Edebiyat fakültesinde öğretim görevlisi olarak çalışmaktadır. Fas'ın en çok tanınan kadın şairidir. Arap edebiyatı ve şiiriyle ilgili bir çok makalesi ve kitabının yanı sıra Batı şairlerden yaptığı şiir çevirileriyle de tanınmaktadır. Şiir kitaplarından bazıları: **Kesilen** 1991- **Yükselen İnilti** 1992- **Kasidelerin Kırıntısı** 1997- **Seslenişim Sanadır**- 2001

DOĞAMIN UYANIŞI

Halkımla beni büyülersin bu korkuda
Nişancılarla, patlayanlarla, gecenin kollarında
Günlerin son caddelerinde yeşilin terkisinde
Durumdan duruma giren benimle yüzleşmeden
Aynalar benzerini kanımla değiştirir
Kilitli ateş kuyularında

Düş:
[Kapımı kapatıp üstüme kilitledin
suyun resmimi çizdiğini gördüm
beni arzuladığını
yıldızlar gizlerini bana açtığını gördüm
ay bekçimizdi
dolaşan dalgalar ikimizi gördü evini bana
bırakan... harflerinde]

Örümcek ağların beni yavaşlatır
Örümceklere benzeterek
Ey doğamın uyanışı
Sensin beni sönen kıvılcımlara dağıtan
İçimdeki akşam hangi akşamdır bilmem...

Uzaklarda yitenle beni özürlü yapacaksın
Ey kalbimle değişen yıldızlar
Ey hüznüm
Ey kanımın hançeri

Genişliğimin tuzağıdır vurulan
Evler
Fethimin mücadelesidir o yollar
(...)

Rabat Aralık 1992

ZABİ HAMİS (EBU DABİ)

(1958 Ebu Dabi doğumlu. İndiana üniversitesini bitirdikten sonra, Washington Üniversitesi politika ve felsefe bölümünü okudu. Kahire'de yaşıyor. Mısır'da en çok tanınan kadın şair; kitaplarından bazıları şunlar: **Yeryüzündeki Adımlarım, Sevgi Kasideleri, Sultan Recmeder Kadını Denizin Mürekkebiyle, Yüce Ölüm, Kırmızı ve Bu Şiirleri Seçtiğim, Romantik Düşlerde Yürüyorum.** Ayrıca üç öykü kitabı ve bir çok çeviri kitabı bulunmaktadır.)

Unutulan Babil

Gizin görünüşünde
Şehirle birlikte koca binaları da birlikte taşıdı
Asmalı Babil bahçeleriyle süslü

O yere acıyı getirdi
Ancak hiçbir zaman görmeyecek
O binaların yapılışını yeniden

Arkadaş oldu, arzuladı
Uzak seferlerden gelindi bu görkemli kapıya
Aydınlıkla devrileni sevmedi
Onlara yenilendi sandalyesi
Sonunda kutsal saydı insanlar
Gülüşlerini fısıldadılar
Güzelliğine savaştılar güzelliğine yarıştılar

Evliyanın şiddetli aşkıyla evlendiler
Havanın meyvesini yediler

Ey koca binalar
Çocuklarının kemikleriyle basıldı

O yıkılan Gılgameş'le
Kemiklerin etrafında yemek için dolandı akbabalar

Soluklarıyla andı tanıklar
Son tanık olanlar

Denizin sümüklü böcekleri insan oğluna dönüştü.

UNSA EL HAC (LÜBNAN)

Unsa El Hac 1937 yılında Beyrut'ta doğdu. Lübnan'daki savaşların etkisinde kaldı ve çevresindeki acılardan etkilenip olgunlaşarak, ilk şiir kitabını, ***"Olumsuz"***u yayınladı. Kitap yayımlanınca Beyrut ve Lübnan edebiyat çevresinde ses getirmişti. El Nahar gazetesinde sanat ve edebiyat bölümü yayın yönetmenliğini yaptı, ayrıca bir çok dergi ve gazetede Arap şiirinin sorunlarını anlatan makaleler yayımladı; bu makalelerle eleştirmenlikte de söz sahibi oldu. Şiir ve makalelerin yanı sıra **J. Prévert**'den, **Breton**'dan, **Artaud**'dan **E. Jonesco**'dan çeviriler yaptı. **Yusuf El Hal**'ın kurduğu Şiir ve Edebiyat dergilerinde yönetmen ve yazar olarak katıldı. **Unsa El Hac**'ın başlıca şiir kitapları: "***Olumsuz***, 1960-***Kesik Baş***, 1963-***Gelecek Günlerin Geçmişi***,1965-***Göçle Neyi Güzelleştirdin Güllerle Neyi Yaptın***, 1970-***Uzun Şiirle Mektuplar***, 1975- ***Sözcükler Sözcükler Sözcükler***, 1988- ***Mühürler***, 1991 ve bu şiirleri seçtiğimiz son kitabı olan ***Şölen***, 1994 yılında yayımlanmıştır."

KESİK BAŞ

-Bana Çin devi üfledi bunu
-Konuşuyorsun ve bakmıyorsun
-Başı araba farlarından döndü
-O beni görecek
-Kim
-Kimim ben / Sokakta
-Denizde
-Sokakta
-Denizde
-Ne
-Denizde bir suret duruyor
-Bedenden / Benim yalnızlığım var
-Kaçarken gülenlerin gözlerini düşmanlığa karıştıranların / gözleri ışıltısız kalanların konusu
-Çin devi soludu üstüme / Sarstı o pişmiş topraktan tek tek ufacık evleri
-GÖZLERİ ŞAN
-GÖZLERİ SONSUZ
-KARTALIN YUVASINDAN YÖNETTİĞİ
-ATEŞ
-BALIK KIRMIZISI
-GÖZLERİN BUĞUSUNDA KİBİRLERİN YIKIMI BUĞDAYIN HAYALETİ
-Göçün sıklığı boşalmalar ve
-Dokunmanın doğurganlığı / Ateşler / Yağmur arkları / iniyor kesik baştan

MUHAMMED BENNİS (FAS)

Muhammed Bennis Rabat'ta doğdu. Fas'ın en çok tanınan şair ve yazarlardandır. Ayrıca kendi ülkesi dışında, Fransa, Hollanda, İtalya ve İspanya'da yakından tanınmaktadır ve bu ülkelerin dillerine bir çok kitabı çevrilmiştir. Başlıca kitapları: Şiir- ***Sözden Önce***, 1969. ***Hüzün ve Sevincin Şeyleri***, 1972. ***Uzayan Zamanda Ağlayan Yüz***, 1974. ***Doğunun Mevsimi***, 1980. ***Esen Yapraklar***, 1988. **Boşlukta Esen**, 1992. Arap şiir ve edebiyatı hakkındaki kitapların bazıları: ***Kuşatılan Şiir Fas'ta Göründü. Soruları Konuşmak. Arap Şiirini Anlamak (Dört cilt).***

İNİLTİ

Muhtemelen suskunluktan doğar çığlıklar
feda olan ışıltı yalnızlığa dökülür okşayarak
tekvinin parlayışında rüzgarın kopardığı
şehir onun değil uzayanı keserek
korkunun arasındaduran
itibar kazanır seninle
ince sis tabakasında
kalabalıkları sürükleyen
facia olur gecenin dilinde toplanan
göç ettirir unutanın celaliyle övülen
bu mu
tatlılığı sürenin
sanılanın
ecel olan başlar ve kalbi uyaranı şaşırtır
zamanın iniltisi kovulur kör esintide
gizlilikte zayıf düşen

Nizar Kabbani (SURİYE)

Nizar Kabbani, Dört çocuklu bir (Muazzez, Raşide, Sabah ve Hayfa) ailenin ikinci ferdi olarak, 1923 yılında Şam'da doğdu.
1998- Mayıs ayında öldü.
Nizar Kabbani'nin otuz beşe yakın yayımlanmış kitabı bulunmaktadır. Bunlardan bazıları şunlardır.
"Esmer Kadın Bana Söyledi" "Samba" "Güzelim" "Yeşil Bir Lambadır Şiir" "Geçkin Bir Kadının Güncesi" "Yüz Aşk Mektubu" "Yasak şiirler" " Ben Tanığım Yok Senin Üstüne Bir Kadın" "Öfkeli Şiirler" ve ***"Güzel Şiirler"***

Bellek

Şimdi seni şaşırtacağım... hafızamla
Ölüm ve bağrımın arasında...
Veya defterimde yazılı şiirlerde...
Seçtiğim sevgiyi... veya sevgisizliği
Korkumdan seçemediğim...
Beni bulunduğum meydanın göbeğinde bulamasın
Diye, cennet ve cehennemin arasında
Sayfaları ıslatırım tamamlansın diye...
Hangi kararından sonra olacaksa yerim...
Söylediğimle. Yaptığımla. Şafağımla.
Bulamadım seninle yaptığım gece sohbeti gibisi..
Onsuz duramayacağım hiç bir zaman
Kuru yaprak gibi yağmurun altında
Kaderimi seçtim iki şey arasında
Güç ve şiddetin...

Ve sen buluğ çağında... ve korkan
Ve gerçekten uzak... bir bal kovanı
Denize daldığım... veya uzaklara
Gezindiğim bu denizden başka deniz yok...
Sevgi... büyük yüzleşmedir
Denizdeki dalgaların
sertliği... yoruculuğu... ve gözyaşında
Veya mevsimler arasında gezginliğimde...
Beni öldürür bu korkun... ey kadın
Tülün ardında ararsın teselliyi...
Sevgide utanç olmaz
Ağırlığı olmaz ırmağı geçen atların...
Kırmazlar hiç bir surun yüksekliğini...
Kasırga gibi savurmazlar...
Ah.. beni yutan sevgin
Söküp savuran kasırga gibi...

Şimdi seçtiğim... seçtiğimde
Ölüm ve bağrımın arasında
Veya defterimde yazılı şiirlerde
Beni bulamasın bulunduğum meydanın göbeğinde
Cennet ve cehennemin arasında...

Nazik El Melaike (IRAK)

1923 yılında Bağdat'ta doğdu. Yüksek öğrenimini Bağdat Öğretmen Okulu'nda tamamladı. Şiirlerini Toplu Şiirler başlığı altında iki ciltte yayımlayan **El Melaike**, Kuveyt Üniversitesi'nde öğretim üyesi olarak çalıştı. 1947'de **Nazik El Melaike**'yle Bedri Şakir'in yayımladıkları deneysel şiirler Arap edebiyatında "serbest nazım"ın başlangıcı oldu. 1949'da yayımlanan ***"Şarapnel ve Küller"*** adlı ikinci kitabının önsözünde El Melaike geleneksel biçimlerin çağdaş yaşantıyı yansıtmayacağını ileri sürdü. Arap şiiri **Nazik El Melaike**'nin açtığı yoldan, yaşanan acı gerçekleri dile getirme ve yeni serüvenlere atılma olanaklarına kavuştu.

BEN

Gece kim olduğumu sorar
ben hüznün derin siyahlığındaki giz
ben uzayıp giden suskunluk
son gibi düştüm sükûnla
sanmalarla sardım kalbimi
ve bir pay gibi kaldım burada
yılların yankıları beni sorar
ben kimim?

Rüzgâr kim olduğumu sorar
ben iyiliğin ruhu zaman beni yalanlayan
ben mekânı olmayan bir örnek
tükenmeyen ve parçalanmışlıktan kalan
kalmadan acıyla kalan
barındığımız şu dilde
yorgunluğun mühründen kalan
şu boşlukta!

Yıllar kim olduğumu sorar
kırık kemik gibi çağları büken
ve yayımlananla geri dönüp yaşayan
ben uzak geçmişi yaratan
dirlik umudun fitnesinden
geri dönüp beni gömen
yeniden dünü bana büyüten
yarının derisinden.

Benliğim kim olduğumu sorar
ben şaşkınlık gibi karanlıkta tomurcuklanan
selamın barındırmadığı şeylerde
bir soru yanıt kalırım
gölge olarak serabı mahcup eden
gölge olup yaklaşmayı hesaplayan
eriyene ulaştığımda
seven ve uzaklaşan.

KAÇAK ÖYKÜ

Tanja Dückers

Konuk

Erkek kardeşim beni masanın altından tekmeliyor. Bir şeyler anlatmaya çalışan fal taşı gibi açılmış gözlerini görüyorum. Ardından kapıya doğru kayıtsızca sırıtıyor ve kek dolu ağzıyla mırıldanıyor: "iyi noeller."

"Ne iyi ettiniz de geldiniz" – annem yabancının elini sıkıyor, ki bu sırada, bence biraz fazla abartılı bir sevinç gösteriyor. Berlin tarzı, cumbalı devasa oturma odamıza doğru biraz tedirgin bir harekette buluyor: "İşte burası ... eee, oturma odamız. Fazla bir özelliği yok. Rahatınıza bakın. Ne içersiniz?"

Önü kapalı, fitilli bir takım elbise giymiş olan ve uzun kırlaşmış saçlarının tuhaf bir kırçıllık yüzünden bir şekilde bana köpek postunu hatırlattığı adam şaşkınlıkla etrafına bakınıyor. Bizimkiler sanat eserleri koleksiyonu yapar: her tarafta tablolar, biblolar, kolajlar, plastik figürler, tuhaf enstalasyonlar, oyuncak canavarlar ve saire asılıdır ya da bir yerlerde duruyordur. En hafif bir rüzgârda bile harekete geçen ve irili ufaklı bir sürü çanı, çıngırağı, düdüğü ve zili çalmaya başlayan devasa bir metal konstrüksüyon tepemizde bir gürültü kopartıyor ve bu yılki konuğumuzu korkuyla tavana baktırıyor.

"Bu sadece bir sanat eseri... Norveçli bir sanatçının," diyor annem bir muhabbetkuşunu ya da uyuyan bir çocuğu gösteren başka bir anne doğallığıyla. Bütün çabalarına rağmen halktan biri gibi görünmekten çok uzak.

"Sadece bir... bir inşaat iskelesi... veçli bir ... sanatçının...," diye mırıldanıyor konuk kendi kendine ve ben anında şiddetli bir tekme yiyorum. Falk gözlerini döndürerek bana bir şey anlatmaya çalışıyor.

"Veçliler nerde yaşıyor ki?" diye soruyor Falk yersiz yurtsuz adama. Adam annemin sanat koleksiyonu yapan bir arkadaşının kızı tarafından hayata geçirilen "Evsizler İçin Noel" organizasyonu aracılığıyla davet edildi.

"Veçliler mi?" Yaşlı adam tıpkı saçları gibi kırçıllı kaşlarını kaldırıyor ve afallamış bir halde Falk'a bakıyor, sanki bunu o anda o uydurmuş gibi.

"Fark etmez." Falk tarçınlı kekten ısırıyor ve annem rahat bir nefes alıyor, çünkü kardeşim bizimkilerin iyi niyetli planlarını berbat etmeyi ve inanılmaz dalavereler çevirmeyi çok sever.

Geçen yıl ağır uyuşturucu bağımlısı bir kadınla, bizimkilerin bütün bu heykellerin ve incik boncuğun arasında gerçekten de doğaya oldukça uygun bir şekilde yerleştirdikleri tahta yemlik yüzünden sert bir tartışmaya girmişti. Başlangıçta konu İsa'yı her zaman mavi gözlü ve sarışın resmetmenin ırkçı olup olmadığıydı. Derken konu birden Davut yıldızına ve astrolojiye geldi ve konuğumuzun hararetli bir yıldız yorumcusu olduğu ortaya çıktı. Benim alaycı kardeşim onun açıklamalarını tek tek çürütmeyi kendine iş edinip sonunda kadına "keçi" burcunda olduğunu söyleyerek onu kızdırdı. Gerginlik tırmanınca kadın ayağa kalktı, çantasını aldı ve bağırarak, "Ben bir süre balkona çıksam iyi olacak, bu genç ukalanın saçmalıkları dayanılır gibi değil!" dedi. Geri döndüğünde yavaş ve ayaklarını sürüyerek yürüyüşünden bir uyuşturucu çaktığı çok açıktı.

O Noel akşamından sonra babam, gelecek yıl Noel konuğundan vazgeçeceğini ve Uluslararası Af Örgütü'ne, Sınır Tanımayan Doktorlar Organizasyonu'na ve Berlin'deki evsizlere yakacak yardımı sağlayan harekete bağışta bulunmayı tercih edeceğini söyledi. Önceki akşam kardeşimin yaptığı aralıksız ve sinir bozucu mantık yürütmelerinden hâlâ yorgun olan annem derhal bu fikri onayladı. Ama yaptıkları yüksek meblağlardaki bağışlara rağmen 23 Aralık'ta yine zayıf düştü ve bir alışkanlık olarak, sanat koleksiyoncusu arkadaşının kızının kurduğu organizasyonun numarasını çevirdi. Ve böylece bu yılda kendimizi masamızda bir yabancıyla otururken bulduk.

"Franz benim adım," diye mırıldanıyor adam o sırada ve önce Falk'a, sonra da bana elini uzatıyor. "Karl-Heinz," diyor kardeşim, bizimkilerin yüzlerinde yine büyük bir şaşkınlık beliriyor. Annem ayıplar bir şekilde başını sallıyor ve tabağına biraz salata alıyor. Falk'ın bu saçmalıklarından ebedi bir acı duyuyor.

"Jana," diyorum ben gerçeğe sadık kalarak.

"Ne kadar büyük bir eviniz var," diyor konuğumuz, bizimkilerin yaptığı yığınla işarete rağmen henüz yerine oturmamış. Hâlâ şaşkın bakışlarıyla, sayısız sanat eseri ve incik boncuk bir yana, tabanı parke döşemeli, yüksek duvarlı ve tavanı alçı kabartmalı devasa odayı inceliyor. Bu tür incelemeler bizimkileri son derece rahatsız ediyor.

"Yemek gerçekten de pek özel bir şey değil, ama umarım tadını beğenirsiniz," diyor annem konuyu değiştirip konuğun evi hakkındaki bu belirgin şaşkınlığından kurtulmak için. Falk ve ben birbirimize eğlenceli ama aslında iyi niyetli bakışlar fırlatıyoruz. Onlar böyleydi işte: Yüksek gelirli bir aile olduklarını hâlâ tam olarak hazmedebilmiş değillerdi. Bu onların hayat beklentisine uymuyordu. Annemin mimarlık bürosunun ve galerilerinin başarısı onu çok şaşırtmıştı, bu durum nedeniyle sürekli vicdan azabı içindeydiler, hiçbir zaman vergi kaçırmayı ya da temizlikçi kadına dolgun bir Noel hediyesi vermemeyi akıllarından bile geçirmedikleri halde. Hatta babam burnu büyük görünmemek için zaman zaman bizim kapıcıyla konuşmayı, tıpkı onun gibi ağır bir Berlin şivesi kullanmayı da ihmal etmiyordu.

"Özel bir şey değil mi? Peki bu ne?" diye soruyor konuğumuz ve antika bir kapta duran büyük et parçasını ve Deco stili bir kasedeki sosu işaret ediyor. Masa çeşitli mezeler ve salatalar, tatlılar, pastalar ve şekerlemelerle dolu tabaklarla donatılmış durumda.

"Ah ...", diye geçiştiriyor annem ve geçenlerde Madrid'den satın aldığı renkli ipek bluzunun kollarındaki kırışıklıkları düzeltiyor.

"Ucuz bir et parçası, dünden kalan salatalar, ucuz Noel pastası ve Berlin duvarı zamanından kalma bisküviler," diye kıkırdıyor Falk kendi kendine. Hiç biri doğru değil. Yine bizimkilerin ne kadar bir hor görmeyi kaldırabileceklerini ölçmek istiyor.

"Falk! Bu kaliteli bir geyik etidir, Noel pastasını büyük annen kendi elleriyle yaptı ve bisküvileri, biliyorsun bizim konuşan sabun bezimizi satın alan bayan Larsen getirdi."

Böylece babam doğal olarak kendini ele veriyordu.

"Kaliteli bir Batı Alman marketinin eti... özel bir şey değil mi?" diye mırıldanıyor konuğumuz şaşırarak ve nihayet sandalyesine oturuyor. Hareketleri oldukça yavaş, sanki bir sakinleştirici almış gibi.

Annem Franz'ın tabağına yemek koyuyor, kadehine şarap dolduruyor ve konuk başıyla teşekkür ederken, nereli olduğunu soruyor. Ve Franz düzgün bir cevap veriyor; ailesinin Lüneburg'da, ama ablasının, kocası ve iki çocuğuyla birlikte Kiel'de yaşadığını söylüyor. Hatta geçen yıl onları görmeye Kiel'e gitmiş.

Babam arada bir kalkıp bitmek üzere olan Noel mumlarını üflüyor ve yerine yenilerini koyuyor. Bizimkiler Yılbaşı ağaçlarını elektrikli mumlarla süslemedikleri için gurur duyuyorlar.

Franz şarabı beğenmişe benziyor, makarnasını da yiyip bitiriyor, ama eti sürekli tabağında oradan oraya itip duruyor. Enginar tabağına ulaşmak için masaya abandığım sırada onun çatalla boğuşurken mırıldandığını işitiyorum: "Nihayet seni buldum konuşan sabun bezi. Bir biblesene. Bir ah desene."

Bunu işitmeyen babam Franz'a geçen yıl Noel'i nerede kutladığını soruyor. Ve Franz geçen yıl Noel'i "Neuköln semtinde, normal bir ailenin kilerinde" geçirdiğini anlatıyor. Neuköln'deki proletaryayla bir dayanışma içinde olduğunu kanıtlamak için annem abartılı bir coşkuyla atılıyor: "Ah, Neuköln! Oradaki pazara gitmeyi çok severim!" Falk ve ben yine göz göze geliyoruz: Hermann meydanındaki bu pazara annem hemen hemen yılda bir kere uğrar. O da sadece hemen yanındaki Karstadt'ın kumaş bölümüne gitmişse. "Peki orada da ana yemek olarak konuşan sabun bezi var mıydı?" diye soruyor Falk yumuşak bir sesle. O kadar yumuşak soruyor ki bizimkiler ancak üç saniyelik bir gecikmeyle başlarını kaldırıyorlar. Franz sırıtmaya başlıyor. Ardından birdenbire ayağa kalkıyor, Falk'a doğru seğirtiyor, ona sarılıp her iki yanağından da öpüyor. Falk "tamam, yeterli" anlamına gelen kısa bir el hareketi yapıyor, Frank bunu fark edince utanıyor ya da utanmış gibi yapıyor ve yine oldukça yavaş adımlarla yerine geri dönüyor. O sırada tepesinde çanlar, ziller ve çıngıraklar çalmaya başlıyor. Ani kalkışının yarattığı rüzgâr Norveçli sanatçının enstalasyonunu harekete geçirdi çünkü. Bas ve tiz sesler, metalik ve oldukça yumuşak, kesik kesik ve uzun uzadıya çınlamalar havayı sarıyor ve onu sanki tek parça bir ses halısıymış gibi dokuyor. Ama ben bunu yeterince tanıyorum artık ve bu ses senfonisini neredeyse işitmiyorum.

Franz ağzı açık, tavanı izliyor. Başını kaldırmış kendi etrafında dönüp duruyor. Derken ellerini kaldırıyor ve yüzme hareketleri yapmaya başlıyor. Tam anlamıyla kendini kaybetmiş gibi görünüyor, ama bizimkiler her zaman olduğu gibi olan bitene hiç aldırmıyor. "Bunu nereden öğrendiniz?" diye soruyor babam, muhtemelen istediğinden daha tiz bir sesle. "Havada yüzmek", diye mırıldanıyor Franz. "Havada yüzmek havada yüzmek havada yüzmek. Önce gitar çalar gibi yap-

mak. Boooing! Sonra da havada yüzmek. Sonra havada ibadet. Haydi enstalasyona!"
O sırada Falk büyük bir hata yapıyor. Yüksek sesle: "Onun tepesine Jana ve ben çocukken bazen tırmanırdık!" diye bağırıyor.
Gerçi doğruydu söylediği, ama kısmen, çünkü o zamanlar enstalasyon bir tavanda asılı değildi, bilakis yerde duruyordu ve babamın bizim için kurduğu o tuhaf, içinde yürünebilir mobilya ve sanat düzeneğinin bir parçasıydı. Bizimkiler biz çocukken, "içinde yürünebilir sanat eserleri" yaratmak ve bazen de aslında yürümeye elverişli olmayan şeyleri de kendi elleriyle dönüştürmek yoluyla bizi sanata yakınlaştırmak istiyorlardı.
"Gerçekten mi? Tam tepeye kadar tırmanır mıydınız?" Franz birden dönüyor. Bir bana bir Falk'a bakıyor, ağır çekimde, transa geçmiş gibi. Onu izlerken en sevdiğim oyunlardan birini oynamaya başlıyorum. Bu oyuna "zaman kaydırması" adını veriyorum. Her seferinde, içinde bulunduğumuz anın önemsiz olduğunu düşünüyorum ve çevremdeki herkesin bütün olası yaşlarını hayal ediyorum. Büyükannemi bir genç kız olarak, babamı militan bir öğrenci olarak, annemi ağlayan bir bebek olarak, Falk'ı sevimli ama son derece tuhaf bir ihtiyar olarak. Gerçek yaşlar, aradaki yaş farkları, farklı ve geniş bir perspektiften bakınca bana tümüyle önemsiz geliyor. Dinozorlar zamanından konuşurken bir çırpıda birkaç milyon yıl geriye gideriz, ama kendimizden konuşurken beş yıl sonsuz uzun görünür. Franz'ı beceriksiz bir çocuk olarak hayal ediyorum, fasulye sırığı gibi, gitar çalan bir delikanlı olarak... matematiğe ve müziğe yetenekli bir hayalperest olarak, evet, matematiğe de yetenekli sıra dışı bir çocuk, sadece çok içe dönük ve büyük tutkuları yok.
Acaba neden yersiz yurtsuz biri haline geldi, diye düşünüyorum. Masadaki herkesin bunun cevabını öğrenmeyi hararetle istediğini biliyorum, ama biz fazlasıyla korkak ve fazlasıyla kibarız, dilimizin ucuna geliveren böyle bir soruyu döndürüp dolaştırmadan, birtakım psikolojik manevralar yapmadan soramayız.
Franz birden bağırıyor: "Yukarıya, yanınıza geliyorum!" Birden masanın üstüne çıkıyor, bir bacağı az kalsın Deco tarzı sos kasesini devirecek gibi oluyor ve ardından üzerinde irili ufaklı bir sürü çanın bulunduğu metal bir halatı yakalıyor. Onu sıkıca kavrıyor ve –gözlerimize inanamıyoruz- Tarzan gibi odada süzülmeye başlıyor.
Bizimkiler tuhaf bir şekilde susuyorlar. Çığlık atmaya başlamıyorlar, Franz'ı kendine gelmeye çağırmıyorlar, durumu yürekli, yaratıcı, anarşist bir hareket olarak kabul edebilecekleri bir nokta da bulamıyorlar. Susuyorlar. Orada öylece oturuyorlar ve izliyorlar. Falk ve ben şaşkınlıkla birbirimize bakıyoruz. Kardeşim insanları öyle ya da böyle kızdırmayı sever, ama iş ciddiye binince son derece insanileşir. Birdenbire hem annem hem de babam aynı anda ağlamaya başlıyor. Devasa yemek masasında birbirlerine üç metre mesafede oturuyorlar ve eş zamanlı olarak ağlamaya başlıyorlar. Franz "Hollaaaa! Hallooo!" diye bağırıyor ve son derece mutlu bir yüz ifadesiyle oradan oraya uçuyor. Kah burada kah şurada ayağıyla bir vazoya ya da bir tabloya çarpıyor. Tavanda bir şeylerin çatırdamaya başladığını işitiyorum. Her an enstalasyonla birlikte kendini yerde bulabilirdi. Falk ayağa kalkıyor ve bir koluyla babama sarılıyor. Ben annemin elini tutuyorum. Babam başını masaya koyuyor ve hüngür hüngür ağlıyor. Birdenbire, burada öylece oturup tavandan gelen tehditkar çatırtıları duyunca, anne ve babamın hayatlarında bir dönemin sona ermiş olduğunu fark ediyorum. "Onu indireyim mi?" diye soruyor Falk babama. Ama babam bir tepki vermiyor. O sırada müthiş bir çatırtı kopuyor. Franz o devasa enstalasyonla birlikte, bütün çanlar, çıngıraklar, ziller, düdüklerle birlikte yere çakılıyor. Annem nihayet paralize durumundan çıkıyor ve Franz'a doğru koşuyor. Franz dört bir yana uzanan bacaklarıyla şimdi kazaya uğramış bir örümcek gibi duran enstalasyonun altında yatıyor ve baygın gibi duruyor. Annem yanaklarına birkaç kez yumuşak bir şekilde vuruyor, kollarını çimdikliyor. Tavanda korkunç bir delik açılmış durumda. Dolgu malzemeleri ve izolasyon elyafları sarkıyor.
Franz gözlerini açıyor. Kaşlarını çatarak anneme bakıyor. Sonra başını sallıyor ve mırıldanıyor: "Düştü düştü. Hantal çuval yere düştü." Kaşlarını daha çok çatıyor ve homurtuyla tekrarlıyor: "Hantal-çuval-yere-düştü!"
Annem ve babamı şimdi yaşlı bir çift olarak görüyorum. Beni çok şaşırtan bir şey yapıyorlar ve mutlu bir şekilde bir parkta yürüyorlar. Annem pek de iddialı olmayan büyükanne ayakkabılarından giymiş, güvercin grisi bir manto var üzerinde, ama saçlar her zamanki gibi bakır rengine boyanmış. Babamın üzerinde de güvercin grisi bir palto var, kömür renginde bir kumaş pantolon, pantolonda belirgin ütü izleri, ve –çok tuhaf- küçük, zarif, bembeyaz bir sakal.
Bir an için Franz'ı muhtemelen beş yaşında bir anaokulunda görüyorum. Çocuklar hep birlikte bir oyun oynuyor. Ama Franz'ın canı istemiyor ve giderek daralan çemberler halinde dönmeye başlıyor ve her seferinde çocuklardan birinin kulağına bağırarak onu korkutuyor: "Düştü düştü. Hantal çuval yere düştü!"
Franz yavaş yavaş doğrulmaya çalışıyor, alnında açılan yaraya dokunuyor, annemin uzattığı peçeteyi küçük ama yetkin bir el hareketiyle reddediyor ve kararlı adımlarla kapıya doğru yürüyor. Kapının kolunu tuttuğu sırada bir kez daha arkasına dönüyor, Falk'ın gözlerinin içine bakıyor ve yüzü yumuşuyor: "Bay Veçli sizi unutamayacak," diyor ve gülümsüyor. Falk başıyla kibar bir selam veriyor.
"Geyik Neuköln'dekinden daha iyi," diye homurdanıyor bay Franz Veçli ya da adı her neyse, kapıyı açıyor, anneme beceriksizce bir selam veriyor ve merdivenlerde gözden kayboluyor.
Annem bir parça kendine gelmiş durumda. Ama babam hâlâ elleriyle başını tutmuş ağlama krizleri içinde sarsılıyor. Ne Falk ne de ben onu daha önce hiç böyle görmemiştik. Falk babamın omuzlarını sıvazlıyor. Ben şaşkın bir şekilde gözlerimi geyik tenceresine, Deco tarzı sos kasesine çeviriyorum ve sosun babamın ağlama krizleriyle birlikte sarsıldığını görüyorum. Evsiz biriyle geçirdiğimiz son Noel oldu bu, aynı zamanda babamın turuncu-pembe çizgili yeleğini de son giyişi.

Çeviren | Nafer Ermiş

2005
KaraKutu

CEZMİ ERSÖZ KİTABI
Gemileri Yakılmış Bir Hayat
RASİH YILMAZ

Cezmi Ersöz, ilk kez bütün yaşam hikayesiyle bu kitapta.
Ersöz 'ün hayatına ait ipuçları
kovalarken, 12 Eylül 'ün izlerini sürüp,
sağ sol çatışmalarının ardından yaşadığı fikirsel dönüşümleri gözlemleyeceksiniz.
Ve ardından, ilk aşık olduğu siyah önlüklü kızın masumiyetini hissedip,
öteki olmanın sancısını çeken bir yazarın hayat
hikayesine
tanık olacaksınız

Cağaloğlu Yokuşu Karvar İş Hanı No: 6/8 Kat: 4
Cağaloğlu / İstanbul
Tel: 0212 519 83 74 (2 Hat) Faks: 0212 519 83 77
www.karakutuyayinlari.com

FOTO/ROMAN

PİYASTOSTAKİ DİLİN EKONOMİK KULLANIMI

Bölüm Oyuncuları: Metin Kaçan-Aslan Özdemir. **Tek kareyle** Adnan Özer. **Kamera:** Sinan Göksel
Tredman: Aslan-Metin **Senaryo:** Metin-Aslan. **Tripteki şahıs:** O kişi.
Yapımcı firma: Honore de Balzac(özgün uyarlama Vadideki Zambak) **Cast ajans:** İndirella

Pek sıradan olmayan bir Kaçak Yayın saati. Selam Kaçak yayıncılar, sizlere bu Foto-Roman'da bir yazarın diğer yazara dil, coğrafya, matematik, psikoloji, resim ve edebiyat üzerine göstergebilimsel söylevine davet ediyoruz.

Gök halkı toplandı ve mu kıtasını batırma kararı aldı. Sebep azgınlıktı: Kıtadan kaçanlar Orijinal Dil'le gobi denizinin eteklerine yerleşti (o zaman çöl değildi hayatım.) gobi!

Hz. Zülkarney'in bindiği aracın ismi "sebep" adlı gemiydi. (Ah o gemide bende olsaydım şarkısının büfteleri yeni yazılıyordu.) Beste değil Büfte Aslan'ım.

Peki baba günümüzde yazı yazma çılgınlığı konusunda ne diyorsun yazılanlarda makerdam konular (gibi.)

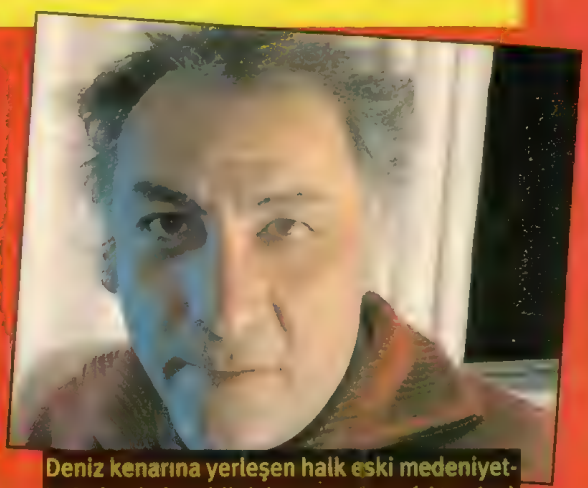

Deniz kenarına yerleşen halk eski medeniyetlerinden kalma bilgiyi yavaş yavaş (siga siga) yeni kavimlere o zaman göre biraz ilkel kalmış topluluklara aktarmaya başladı.

O sözcükler günümüz sansikritcesinde var baba ben araştırdım. "Bıssınma, mamaker, devlan, sokerdam, butlaços. "Bükeme, deyince paydos olurdu; hayat dururdu. (mu)

Elbette kafayı doğaya vermek gerekir, gerçekten dinlemek gerekir tabiatı, su nasıl, nereye asıl önemlisi niçin akar, ırmakların şarkısı-nedir, rüzgâr hangi dilde eser şimşeğin gittiği okul nedir, Yağmur'un okuduğu metin hangi dildedir.

Gobi denizi konusuna dönersek, aydınlanmanın başladığı zamana döneriz gibime geliyor- Çaycı yaklaşır genç yazar zaman garsonundan "bir Kant" ister.

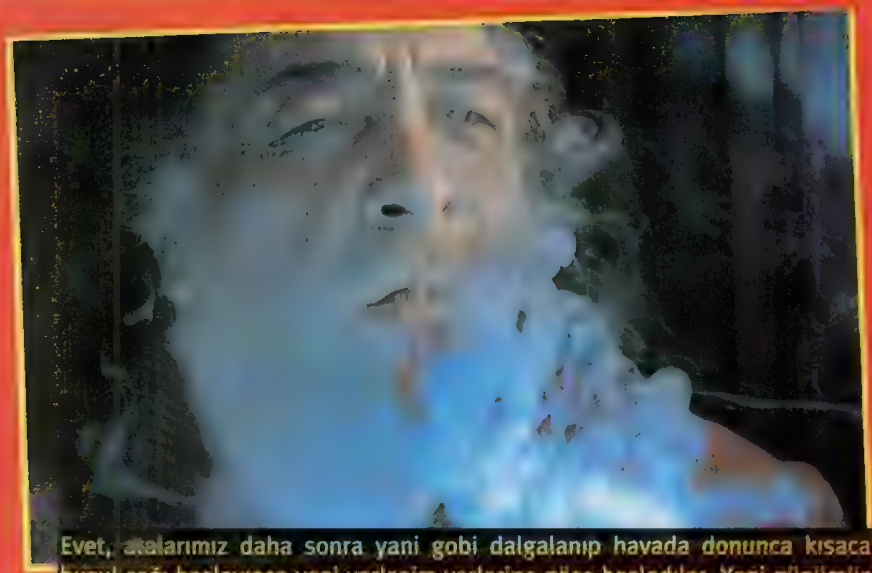

Evet, atalarımız daha sonra yani gobi dalgalanıp havada donunca kısaca buzul çağı başlayınca yeni yerleşim yerlerine göçe başladılar. Yani günümüz ismiyle Mezopotamya'ya indiler. (Alexandır Duma ve Faruk Duman hatta Selahattin Duman ilk soydan gelenlerdir.)

Sanki Pisagor teoremi gibi ya da mantık ül Tayyar'ın düşünce sistematiği gibi (gibi-Gobi) oldu-mu!

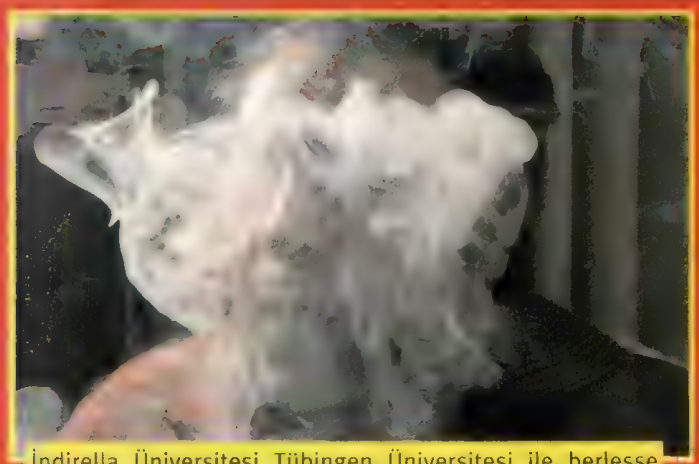

İndirella Üniversitesi Tübingen Üniversitesi ile berleşse bilgi aktarımını dürüst bir şekilde yapsa ortaya öyle bir bilgi çıkar ki buna biz ne deriz. "muallaktaki bilginin mutasyona uğramadan yörüngeye girişi" deriz.

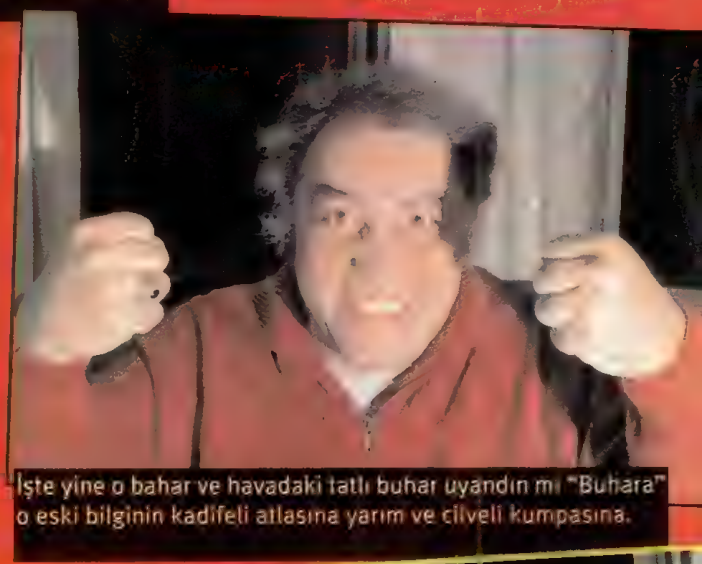

İşte yine o bahar ve havadaki tatlı buhar uyandın mı "Buhara" o eski bilginin kadifeli atlasına yarım ve cilveli kumpasına.

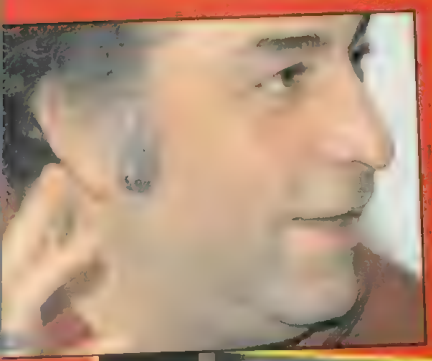

Zaman geçer topluluklar arası çıkan savaşta sümerce yerini Akad'caya bırakır, Akadca ibraniyece döner-Kes bir yağlı olsun kenarına az pilav bırak- Yarım baş ayıkla beyinsiz olsun.

Bir yazar istediği kadar dille oynasın o dili uslûp adlı hazineye koyması için sıradan bir sandığa ihtiyacı vardır. O sandık şu anda Nil nehrinin çamurlu suları altındadır. Sandığı Hz.İsa açacak mı, giyilmemiş kumaş ortaya çıkacak mı Ci ve Eys (ki onlar erciyes dağında el ele tutuşmuş birbirlerine aşık ik kardeştiler.) Canlanacak mı?
Bana kalırsa canlanacaklar
Can olacaklar sonra "an" olacaklar.
Yazıyı kalemden akıtan Metin Kaçan. Bu yüzyılda sevgiye en çok muhtaç insan.

KAÇAK FELSEFE

Oktay Taftalı

Eğitilemeyen bir varlık olarak insan

Haydarpaşa Lisesi'nin cefakâr öğretmenlerine.

"Öğrenmenin yaşı yoktur" diyor atalarımız. Ama aynı atalarımız bir de, "ağaç yaşken eğilir" demişler. Haydi bakalım, var işin içinden çık, acaba hangisi doğru? Bana öyle geliyor ki, ilk sözü söyleyen atamız, tesadüfen anlama yeteneği zengin öğrencileri sayesinde, umut dolu inancını, bu ifadeyle dile getiren bir eğitmenmiş. "Ağaç yaşken eğilir" diyen atamız ise, karşısındaki, anlama yetisi kısır şahıslara bakıp derin bir iç geçirdikten sonra, bu lafı sarfeden talihsiz bir eğitmen olsa gerek. Ama her ikisinin de geçkin yaştaki öğrencilerle muhatap olduklarına kuşku yok. Demek ki, geçkin yaşta birisini eğitmek, pek de garantili bir iş değil.

Hâl böyle olunca, hemen şu sonuca varıyoruz,: "öğrenmenin yaşı yoktur" iddiası, genç yaşları da içerdiğine ve ikinci iddia da, doğrudan doğruya genç yaşı işaret ettiğine göre, eğitim olabildiğince genç yaşlarda verilmelidir.

Fakat burada bir sorun daha karşımıza çıkıyor: Alman filozof Karl Jaspers'e göre "eğitim bir anlama meselesidir." Öyle ya, anlama yetisi kısır bir insana verilecek eğitim, pek de verimli olmayacaktır. Bu durumda yetişkin yaşlardaki insanların, küçük yaştaki insanlardan daha gelişmiş bir anlama yetisine sahip olduklarını söyleyebiliriz. O zaman tekrar başa mı dönüyoruz? Yani eğitim belli bir yaşın üstündeki insanlara mı verilmelidir?

Evvet bu noktada, hemen sizin de aklınızdan geçen çözüm önerisini buraya yazıyorum: her yaşın anlama kapasitesine denk düşen, aşamalı bir eğitim uygulanarak bu sorun çözülebilir. Tamam, burası mükemmel!

İşte Batı'da, Rönesans ve Hümanizm süreçlerinde ortaya çıkan, standart bir müfredat kapsamında, biyolojik yaşa uygun düşen aşamalara göre düzenlenmiş, sınıf veya ders geçmeli eğitim sistemi, sorunu çözmüştür. Çözmüş müdür hakikaten? Acele etmeyelim, acele etmemekte yarar var.

Aynı biyolojik yaşdaki genç insanlar, bir araya getirilip kendilerine standart bir eğitim verilmeye başlandığında görülmüştür ki, bu genç insanlar, aynı yaşta olmalarına rağmen, algılama, anlama, idrak etme ve akılda tutma yetenekleri bakımından, farklı kapasitelere ve farklı süratlere sahiptirler.

Bazıları: **çabuk öğrenir, geç unutur.** En iyisi budur.
Bazıları: **çabuk öğrenir, çabuk unutur.** Eh, fena sayılmaz.
Bazıları: **geç öğrenir, geç unutur.** Bu iyidir.
Bazıları: **geç öğrenir, çabuk unutur.** Bu da, benim.

Ve doğruyu söylemek gerekirse, Hümanizm'in okullarında, ben ve benim gibi öğrencilerin hemen hemen hiçbir şansımız yoktur. Öyle ki, tarihsel olarak Batı'da Hümanizm sürecinde ortaya çıkan modern eğitimin, ülkemizdeki taklidi, ben ve benim gibi öğrencilerin sopa yeme tarihi olarak tecelli etmiştir.

Sınıfta kala kala başımızın döndüğü yıllar, sakal tıraşı olarak liseye gitmemize neden olmuştu. Yaz tatillerinde pala bıyık bırakan bir nesildik, ama aynı zamanda, tahtaya kalktığımızda, boyu yetişmediği için zıplayarak tokat geçiren hocaların da kurbanıydık. Valla ne günlerdi be... O şamarları, kulaktan asılarak kara tahtaya çarpılan kafaları hatırladıkça, acıdan hâlâ gözlerimden kıvılcım çıkmıyorsa namerdim. İşin en garip tarafı da, cumhuriyet ilkokullarında, daha ilk derste Osmanlı eğitiminin rezaleti anlatılırdı. Rahle başında sallana sallana ezber yapan öğrencileri, imam kılıklı mahalle hocasının, elindeki uzun bir değenekle, oturduğu yerden dövdüğü betimlenir ve akabinde de Cumhuriyet öğretmeni elindeki cetvelle bize aynı muameleyi geçerdi. İşte bu çelişkiyi çocuk aklıyla bile fark eder, fakat çözemezdik.

O zamanlar elbette hocalarımıza kızar, okuldan da ikrah ederdik, ama şimdi hepsinin helâli hoş olsun. Ne zavallı, ne yetersiz insanlarmış, ne denli zor koşullar içindelermiş de biz bilmez mişiz. Bugün biliyoruz ki, **eğitimcinin şiddete baş vurması, onun eğitim bilgi ve deneyiminin, mesleki olarak kabiliyetsizliğinin bir ifadesidir ve başka da bir şey değildir.**

Sokrates'e göre eğitim, ancak bire bir yapılabilir. Bir öğrenci ve bir eğitmen. Fakat birden fazla öğrenciyle yapılan bir denemede dahi, eğitmen tarafından kalabalık öğrenci topluluğu üzerinde, gerekli olan saygı ve disiplinin tesis edilmesi, liderlik, öz güven, bilgi, istikrarlı bir sabır ve bilgelik gerektiren bir durumdur. Az sayıda olmakla birlikte böyle eğitmenlerimiz de vardı. Lakin anılan yetkin özelliklere sahip olmayan, çoğu sözde eğitimci tarafından, sopa, yetersizliğin ve aczin çözümü olarak uygulanıyordu. Sabır erdeminin olmadığı yerde, eğitim mümkün değildir. Neyse, geçelim...

Batı'da Hümanizm'le başlayıp, kapitalizmin serpilmesiyle gemi azıya alan, başarının ölçülmesine endeksli eğitim sistemi, eğitim kavramında temelden bir sapmaya yol açmıştır. Eğitim ile öğretim, bu konudaki tüm iddiaların aksine, birbirine karıştırılarak, uygulamada hangisinin ne olduğu, nerede başlayıp, nerede bittiği, içinden çıkılmaz hâle gelmiştir.

Daha önceki yazılarımda da değindim sanıyorum, Platon'a göre eğitim, yani peda-gogia, çocuğun ahlaki olarak eğitilmesidir. Eğitim demek, ahlak demektir. Nokta.

Fakat yaygın kanının tersine, **ahlak öğrenilen değil, uygulamalı eğitimle edinilen bir şeydir.** Ben ve benim gibiler, artık derin bir oh çekerek arkalarına yaslanabilirler. Biz geç öğrenip çabuk unutuyor olabiliriz, ama bu, matematik, fizik, tarih, coğrafya için geçerlidir. Oysa bize 'ahlak'ı, 'erdem'i, kimse kara tahta başında öğretmedi. Biz bunları edindik, karınca kaderince ne kadar ahlaklı ve erdemliysek, bunlar bizde, kişiliğimizde oluştular, tıpkı ana dilimiz gibi. Peki ama nasıl? Tıpkı dil gibi. Örnekleyelim: Çocuğa dil'i kim öğretir? Aslında dil'in öğrenildiği sanılır, ama bu da yanlış bir kanıdır. Alman dil bilimci Aleksander von Humbold'a göre: "dil öğrenilmez, bilakis o, oluşur."

Bizim bir yabancı dili, gramer çalışıp, sözcük ezberleyerek öğrenme çabamız, o dilin, bizdeki oluşum sürecini belki biraz hızlandırır. Hepsi o kadar. Ama buna rağmen yıllarca gramer öğrendiği, kelime ezberlediği halde, bir dili doğru dürüst konuşamayan çok insan vardır. Tıpkı ahlâkın normlarını, erdemli davranışları, din dersinde, sosyoloji dersinde, vb. öğrenen, fakat bir türlü ahlâklı davranmayı beceremeyen sayısız insan gibi.

TARZAN'IN DİLİ VE AHLÂKI

Ahlâk'ın ve dil'in insanda oluşması bir yaşantı deneyimi ve toplumsallaşma meselesi olarak karşımıza çıkıyor. Başka insanlarla, nesnelerle ilişkiler, üretim ilişkileri, tabiatı değiştirme çabası vb.,

Desen | Ahmet Yılmaz

toplumsallaşmanın imkânlarını sunuyorlar. Çocuğa kimse dil öğretmez ama çocuk yalnız başına değildir, bir aile, bir akraba çevresi içinde, başka insanlarla ve çevresindeki adı konulmuş nesnelerle sürekli bir ilişki içindedir. Dolayısıyla 'pedagoji'nin ve 'lingüstik'in kaynağı, ilk aşamada aile veya aile yerine geçen bir sosyal çevredir.

Hikâye kahramanı Tarzan'ın insanlardan oluşan bir çevresi; ailesi yoktur. Fakat o, ormandaki hayvanlardan, onların dilini edinmiştir, onlarla konuşur. Ormanda güçlü ile güçsüz arasındaki trajik ilişkiden, adalet ve merhamet gibi ahlaki davranışlar edinmiştir.

Dikkat edilirse Tarzan figürünün yanında yöresinde fil, maymun, aslan, zürafa gibi toplu halde yaşayan, hayvanlar âleminde kapsamlı bir kolektif hayat sürdüren ve oldukça üstün davranış özellikleri sergileyen memeliler yer alır.

Tarzan'ın konuştuğu insan dili, mizah, hâttâ çoğunlukla alay konusudur. Lâkin onun, hayvanların dilini konuşmak gibi, Hz. Süleyman hariç, başka hiçbir insanda rastlanmayan olağanüstü bir meziyeti vardır ve bunun üzerinde nedense fazlaca durulmaz.

Kısaca, onun eğitiminin kaynağı, bizzat hayatın kendisidir. Ormanda hayvanlarla, şehirde veya köyde bir sosyal çevreyle birlikte olan insan için eğitimin koşulları mevcuttur. Demek ki, hümanist okulların büyük bir iddia ile eğitim'i üstlenmeleri, kendileri açısından sanıldığı kadar büyük bir övünç kaynağı değildir. Buradan anlıyoruz ki eğitim, ölçülebilir başarıya endeksli okullardan önce de vardı ve o okullardan sonra da var olacaktır.

AHLAKIN VE DİLİN ÖLÇÜLMESİ

Eğer eğitim, ahlâk eğitimiyse, ki öyledir. Ahlâkın başarıya endeksli bir ölçüm metodu yoktur. Dili ve ahlâkı ölçüm yoluyla değerlendirmek mümkün değildir. Bugün, dili ölçmek için uygulanan sözel yetenek sınavları, sadece belli standartlara indirgenerek formatlanmış bir dili ölçebilmektedirler. Buna göre: sözcük sayısı, sıfat ve fiil tamlamaları, cümle tanzimi ve imlâ kurallarıyla, anlam ve ilgi kombinasyonlarının hepsini veya bunlardan sadece bazılarını esas alarak, dili standart bir formata indirgemek mümkündür. Bu formatlanmış dil üzerinden bir sınav sistemi ve başarı ölçme metodu geliştirilebilir. Ama söz konusu sınavı başarıyla geçen birisinden, mektep medrese görmemiş bir Aşık Veysel vâri cümle kurmasını asla bekleyemezsiniz.

Ahlâk'a geldiğimizde ise, durum daha da çetrefilleşir. Aydınlanmacı sosyometri biliminin, çeşitli girişimlerine rağmen, standart bir ahlak ve onun ölçümü mümkün değildir. Kapitalist Batı medeniyeti, protestan ahlâkından yola çıkarak, evrensellik iddiasıyla dünyaya kendi değerlerini dayatadursun, ahlakın zamana ve toplumlara göre çok çeşitli farklılıklar gösterdiği, eskiden beri bilinen bir hakikattir. Biz ahlâk konusunda vicdanımızdan başka bir ölçüte sahip değiliz. Ahlâkı bir sezgi, bir iç ses, bir gönül huzuru dışında ölçüp değerlendirecek bir metod yoktur.

KAPİTALİST EĞİTİM

Kapitalizm artık, bir ekonomik yaşantı birlikteliğine verilen isim olmaktan çıkmış, bütün bir Batı medeniyetini belirleyen sistemin adı olmuştur. Dolayısıyla artık, amacı kendi içinde saklı, arı bir eğitimden söz edemiyoruz. Bugün gerek ahlak amaçlı eğitim, gerekse öğrenme amaçlı tedrisat biçimleri, kapitalizmin öngördüğü değerler, standartlar ve hedefler tarafından belirleniyorlar. Hâtta dünya kapitalizminin başını çeken ABD bu konuda, kendine özgü hedefler doğrultusunda Avrupa'yı bile büyük ölçüde etkilemeye başlamıştır.

Kapitalizmin kendi hedefleri doğrultusunda gereksinim duyduğu, çeşitli kademelerde kalifiye iş gücünü yetiştirmekten başka, eğitime ilişkin hiçbir amacı yoktur. Belli bir öğrenim süreci sonunda, mesleki yetenek ve buluş becerileri, kapitalizmin değirmenine su taşımıyorlarsa, değerleri sıfırdır.

Örneğin, anti-meta bir varoluşa sahip olan şiir sanatı bağlamında, dünyanın "en güzel şiiri"ni yazabilme becerisi, kapitalizm tarafından sıfırla ödüllendirilebilir. Tatlı su canlıları hakkında yaptığınız bir zooloji öğrenimi, kıyısından köşesinden artı-değer ve kâr ilişkileri sürecine dahil olamıyorsa, öğrendiğiniz bilgiler sizinle mezara gidecektir. Örnekleri kendi hayatımızdan ve çevremizden çoğaltabiliriz.

Eğitim ve ahlâk söz konusu olduğunda durum daha da vahimdir. Kapitalizm, insanın toplumsal bir varlık olma özelliğini tahrip ederek, insanı başkalaştırmakta ve apayrı bir varlığa dönüştürmektedir. Bunun ahlâki gerekçesi ise, son yıllarda bizde de çok moda olan birey olmak, bireyselleşmek, bireyin özgürleşmesi, bireyin dünyasının dokunulmazlığı gibi kavramlarla ifade ediliyor. Öyle ki, kapitalizmin üretim çarkında, üretimin toplumsallığı sonucu gelişen kolektif bilinç, bu gerekçelerle parçalanmak üzeredir.

Yanındaki üretim bandında veya üst katındaki büroda çalışan arkadaşın, işten atıldığı zaman, onunla hiçbir vicdani dayanışma duygusu hissetmemen gerekiyor. Sen bir bireysin ve senin yeteneklerin çok farklı, hatta moda deyimle "sen özelsin" bırak, o ne hali varsa görsün. Ama aynı şey yarın senin de başına gelebilir, olsun an'ı yaşa, günü kurtar. Artık böyle eğitiliyoruz.

Memlekette Yale mezunu, Stanfort mezunu üst düzey yöneticiler, genel müdürler, managerler var. Bir kaç tanesini ben de tanıyorum. Onlara va yakınlarına sorarsanız, dünyanın en iyi "eğitimini" almışlar. Kibir sonsuz. Fakat başında bulundukları işletmelerden, her sene onlarca işçiyi sokağa atıyorlar. E, peki memleketin holdinglerinden işçi çıkartmak için, memleketin yoktan var ettiği fabrikalara kilit vurmak için, Amerikalarda MBA okumaya ne gerek vardı? Kapitalizm cangılıdında spekülasyon, rehabilitasyon, rasyonalizasyon yapmak, çokuluslu tekellerin kârlarına kâr katmak için Sultanahmet Ticaret Lisesi bile fazladır. Bu iş için ahlâkta kıyıcı olmak; yani eğitimsiz olmak yeterlidir.

Baştan beri hepimizin bildiği bir hakikati yazarak, idrâk etmeye çalışıyorum: Vicdan ve ahlâk oluşmamışsa insan eğitilmemiş demektir. Ve eğitim oluşmuşsa, dilde ve davranışta ifadesini bulur.

otaftali@hotmail.com

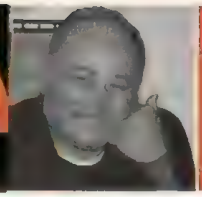

Beyoğlu Hikayeleri

Oktay Güzeloğlu

'Birahane Şaire' si

Hocam; şu şiirlere baksana nasıl olmuş, dedi.

Kızım şimdi yeri mi dedim. Bak şiirlerime dediği yer sekizinci sınıf birahane, şöyle içeriyi göz ucuyla taradım, Allah için şiirden miirden anlayacak bir Allah'ın kulu yok, bırak şiirden anlıyanı, iki kelime edecek adam yok, yok ama Fatoş ısrarla, sen siktir et be hocam buradakileri, hepsi tapon yaa, eee ben de senle nerede görüşecem ki, bizim mekânlar buralar dedi.

Biraz daha ısrar edince rakımdan bir fırt çektim, defteri karıştırmaya başladım. Defterin ilk sayfasını açar açmaz karşıma kötü harflerle yazılmış kocaman bir BEYOĞLU şiiri çıktı. Okumaya çalıştım, çalıştım diyorum çünkü harfler birbiri üstüne binmiş, yamuk yılık, zor okunuyor. Okumaya başladım, zorlandığım yerde Fatoş okumama yardım etti. Şiir Beyoğlu'nun diplerinden gelen bir aşkı anlatıyor, anlatırken de bol küfürlerle donatılmış...

Sordu, beğendin mi? Evet. Senin hayatın mı diye sordum, evet hocam sorma be, sorma, ben bu Beyoğlu'nu yiyim... yiyim ama bu Beyoğlu beni yedi be hocam diyerek rakısını fondipledi.

Efkârlandı, tekrar sordu, beğendin mi, diye. Çok güzel dedim, peşinden de, kızım ben şiirden fazla anlamam diye ekledim. Anlamaz mısın hocam, biz senin kitapları anlıyoruz ya.

Yaav hocam senin bir hikâyen var, kaç kere okudum okudum ağladım, benim hayatımın aynısının tıpkısı be, kaç kere okudum valla, ayy ne güzeldi be hocam, ne güzel yazıyorsun diyerek iltifatları sıraladı, utandım ulan, tamam tamam diyerek kestim. O yine, hocam beni de yazsana dedi, bunları söylerken gözlerinde yosun tutmuş acıların arasından bakışı samimiydi, şişkin yanakları bakımsızlıktan biraz katlanmış, yaşından büyük gösteriyor, konuşurken çenesi hafif çarpıklaşıyordu. Bu âlemde yediği dayakların bir anısı gibi duruyordu: Bunları düşünürken, hocam yarım şişe daha söyliyelim mi, sözleriyle koparak, tabi tabi söyliyelim dedim. Rakı geldi, dubleyi iki dikişte sessizce dikti ve yumuşak, acıklı bir ses tonuyla; "biliyor musun hocam" dedi, neyi dedim biraz utangaç, yavaş bir sesle, ben hep şair olmak istedim ama... ama olmadı işte, ben orta birden ayrıldım. Hocam dedi sonra, olmadı, olmadı be hocam diye hüzünlendi, tekrar rakısını fondipledi. Bu hüzünlenmede bilmediğim neler neler vardı kimbilir, sormadım, o devam etti, hayaller kurardım hocam, öğretmen olucam, şiirler yazıcam şiirden anlayan biriyle de evlenicem... neyse diyerek rakısını benimkine tokuşturdu ve hızla çekti. Boş bardağı tekrar doldururken, karşıma işte, bana böyle şiirler yazdıran bir hayvan çıktı sonra... sonrası hocam, işte buralardayız. Fatoş ümitsiz aşklarına şiirler yazarak, dertlerini kağıtlara satır satır dökerek farkında olmadan kendi mezarını kazmış.

Bunları düşünürken ben de efkârlandım, bu sefer de, hadi Fatoş vur diyerek kadehleri tokuşturduk ve, bak Fatoş, bana öyle hocam hocam diye konuşma, sıkılıyorum, ayrıca çok sevmem bu lafları, ben senin nerden hocanım ki? Yok hocam, saygıdan o, başka manada değil, ama istersen demem hocam diyerek hocam lafını daha fazla tekrarladı, üstelemedim. Tekrar defteri karıştırmaya başladım, bu sefer İNTİKAM adlı bir şiir çıktı.

Yine zorla okumaya başladım. Fatoş yine araya atlayarak yardımcı oldu, şiir yine bir kadının terk edilişini anlatıyor, anlamaya gerek yok Fatoş, hemen şiiri nasıl ve ne zaman yazdığını açıkladı. Açıklarken, orospu çocuğu yeminlerini unuttu, hiç ayrılmayacağız diyordu, n'oldu, n'oldu o yeminler, hani boy boy çocuklar olacaktı, n'oldu, n'oldu pezevenk, puşt, ibne her şeyimi... her şeyimi aldı gitti diyerek bir ton küfür yağdırdı. Kafası çakır olmuştu, sesi yüksekti, etraftan tanıyanlar hoop hoop, Fatoşş Fatoşş diye laf attılar. Fatoş'un gözlerinden bir iki damla yaş şişkin yanaklarının arasından ağzının kenarlarına indi, silmedi. O sırada zayıf, esmer bir kadın Fatoş'un arkasından etli omuzlarına ne haber kız orospu, dertlisin diyerek sevecence vurdu. Fatoş döndü baktı, gel kız gel, hocam bu da bizden, eski görümcem olur, beraber yedik kazıkları diyerek esmer kadını elinden tutarak çekti, yanımıza oturttu. Tanıştırdı, adı Saide imiş. Saide oturur oturmaz bana bakarak, ben arkadaşı tanıyorum dedi. Nerden diye sordu Fatoş, Saide tanımam mı kız, buralardan, dedi. Benim de gözüm ısınıyordu Saide'yi Tarlabaşı meyhanelerinden. Saide, kızım bize rakı yok mu, bu akşam harmanım, daha bi duble sıftahım yok, dedi. Fatoş bana dönerek, "hocam be görümceme de bir şey söyliyelim, durumun var mı?" dedi.

Ayıpsın, lafı mı olur, dedim. Saide, arkadaşım, bi de pilaki söyliyelim mi, iyi olur dedi. Rakı pilaki geldi, Saide elleriyle ekmeği pilakiye banarak konuştu, kız bu gün işler çok kesat, demin ibnenin biri on milyon vereyim gidelim dedi, yok dedim, giderdim de herif sarhoş, hem de gözüm tutmadı, n'olur n'olmaz, bu ibneler bir kişi derler, beş kişi olurlar, bilmediğim eve gitmem, yedim ben bi kere bunun zokasını. Bir kişiyim dedi ibnenin biri, gittik, dört kişi üstümden geçti... neyse gözüm kesmedi ibneyi, siktir et gitsin, bakarsın bir iş çıkar, daha vakit erken diyerek rakıyı fondipledi. Amma susamış ha, bir dikişte bol rakılı bardağı götürdü be, haa unutmadan söyliim, nezaketen sağlığımıza diyerek bizim bardaklara tokuşturmayı ihmal etmedi. Fatoş yine araya atlayarak, hocam boş ver be, biz şiir okuyalım be, bu gece çok güzel, ben nerde bulucam şiirlerimi okutacak adamı bir daha, şimdi birine okusam, boş ver be kızım, biz yazmıyoruz, yazsak seninki hava alır deyip dinlemiyorlar. Hadi hocam, hadi be, bak Saide de, dinlesin dedi. Saide, bak kızım, benim şiir miir dinleyecek kafam yok bu gece, daha oteli kurtaramadık, dedi. Yine pilakinin suyuna ekmeğini bandırdı, dikkat ettim de bu arada pilaki bitmiş, bi tane daha söyliyelim Saide dedim, sağol tamam yeter, ama peynir söyliyelim dedi. Fatoş araya girerek, kızım hocaya fazla yük olmıyalım, zaten ben bu gece fazla yük oldum dedi, boş ver be Fatoş paramız var, sen de bir şeyler söyle dedim. Yok hocam yok, ben tok karnına içemem dedi ve şiire döndü. Onun hatırına bir şiir daha okuduk, adı BEKLEDİM SENİ. Hepsi birbirinin aynı, ihanet, kazık, intikam, aşk üzerine, okurken yan gözle Saide'ye baktım da, dudak büzüyordu. Yani hiç kırılma, bana ne demeye getiriyordu, haklı be, bu hayatta herkes darbeli, kimsenin kimseyi ne dinleyecek, ne anlayacak hali var. Off ulan off, nefesin bile zor alındığı bu boktan birahanenin içki, ter, osuruk kokuları arasında oturmuş şiir okumaya çalışıyorum. Bu kadar boktan hayatın içinde kahramanım Fatoş'un temiz yüzü ve tatlı sesi beni burada tutuyor.

Ruhum çoşkun, bu arada bekledim, şiirini okurken benimde kafam gerilere gitti geldi, ben de beklemiştim terk eden birini bekar odamın penceresinde belki döner diye, dönmemişti... Defteri kapatıp al Fatoş, başka zaman okuruz dedim. Fatoş defteri aldı, aldı ama yan gözle de Saideye ters ters baktı, nerden geldi bu orospu, der gibi. Zaman hızla yol alırken benim kafa da tutmaya başladı, izin istiyeceğim ama fırsat vermiyorlar ki, ne kadar dertleri varsa dökülüyorlar. Sazı biri bırakıp biri alıyor, bu arada birahanede herkes sarhoş, sesler yüksek çıkıyor, benim karıların lafları havada çarpışıyor, ikisi aynı anda konuşuyorlar. Bu arada gelen içkiler sınırsız, lafın bir boşluğunu yakalasam, neyse, bir araya dalarak izin istedim, bu ara hesap geldi, dibini kadar geçirmişler, ses çıkarmadım. Neyse, tam ayağa kalktım, Fatoş ben de gelicem diyerek ayağa kalktı. Biraz otururuz, kalkarım, burada doğru dürüst bir şiir okuyamadık. Galiba nezaketten olacak, Saide'ye de, hadi sen de gel demesin mi? Saide dünden hazır, daha oteli kurtaramamış, birlikte kalktık, benim eve geldik, hadiii Saide hemen dolaba takıldı, rakıyı çıkarttı, bir şeyler daha çıkarttı, bir masa da evde kurduk. Benim kafa iyice oldu, saat geceyarısını hızla geçti, oturacak halim yok, bunların da gidecek istekleri yok. Bu ara masanın altından biri bir elimi, biri öteki elimi tutmuş ovalıyorlar. Kalktım yatağıma yollandım, gerisi yok... Sabahleyin uyandığımda üçümüz aynı yatakdaydık...

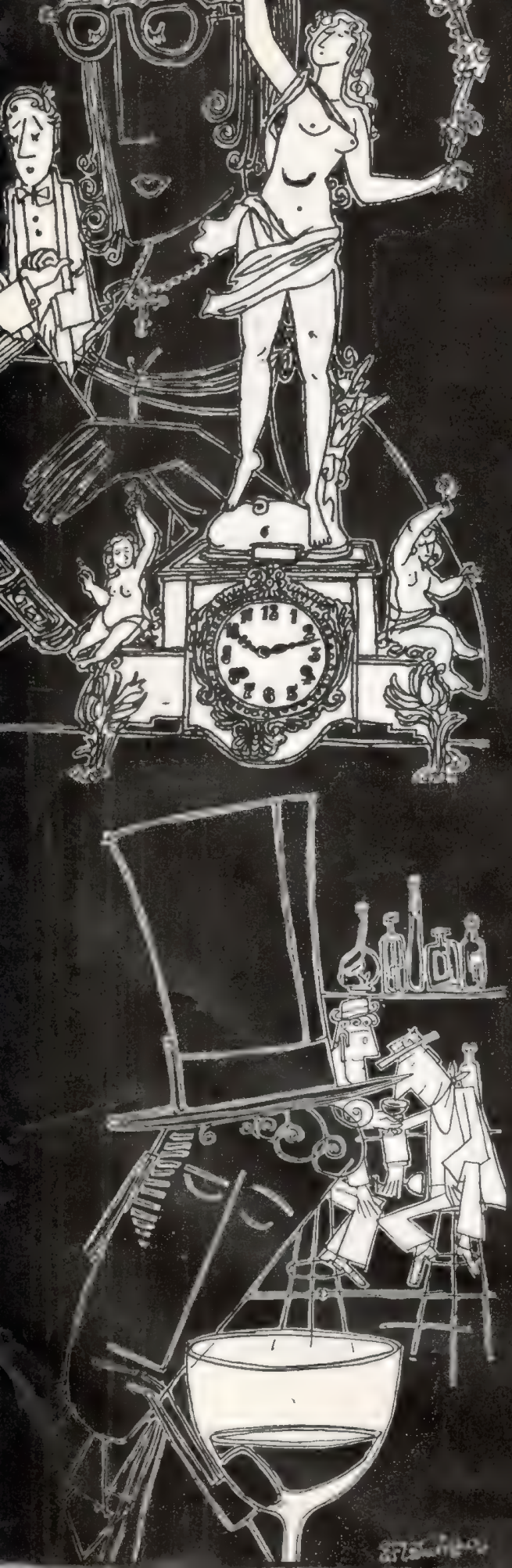

Eflatun Nuri

KAÇAK ANLATI

Gece Hırsızı

KEMAL TAHİR'DEN BİR F.M. İKİNCİ DAHA

Yıl 1955 yani tam yarım asır evveldi. 'Tef' mizah dergisine gidiyordum. Tam Nebioğlu Yayınevinini önünden geçerken, birden karşımda Peyami Safa'yı gördüm. Beni
tanımıyormuş gibi yanımdan geçti. Hiç sevmediğim bir adamdı zaten; istemeyerekde olsa, ona selam verdiğime pek pişman oldum. Arkama dönüp gidişine baktım; yürüyen bir iskelet gibiydi. Başı iki omuzları arasında kaybolmuş, hafif kamburu çıkmıştı. O ara karşı kaldırımdan bir adamın hızla yolu aşıp, ona doğru geldiğini gördüm! O adam:
-Heeey ! Peyami! diye seslendi.
Peyami Safa durdu ona döndü, adam yanına geldi, bir anda Peyami Safa'nın yüzüne okkalı bir şekilde tükürdü. Bayi Fazıl'ın dükkânının yanındaki kapıdan girdim, hızla merdivenleri çıktım. Fazıl'ın dükkânının tam üstünde Süavi Süalp'in tavan arası gibi minicik bürosuna nefes nefese girdim:
- Koş ulan! Peyami Safa'nın yüzüne biri tükürdü! dedim.
Beraber kapının önüne çıktık, ortalıkta ne o adam ne de Peyami Safa vardı! Tabii Süavi şişman, göbekli, benim de ayağım aksak, yetişemedik ne yapsak!
Suavi'yle beraber yavaş yavaş gıcırdayan merdivenlerden çıktık. Merdivenlerin tam karşısında 'Çağlayan' Yayınevi'nin ve ayrıca 'Tef' mizah dergisinin muhasebesi, tüm idari işlerine ait ikiye bölünmüş bir oda vardı.
Giriş te bir masa iki koltuk, yanda camlı dosya masanın solunda küçük mavi kasa, onu yapraklarıyla örten bir kavucuk saksısı vardı. Yandaki bölümde tavana kadar yükselmiş, sıkıca bağlanmış 'Tef' dergilerinin ve 'Çağlayan' Yayınları'nın kitap paketleri görülüyordu.
Suavi'nin arkasından, merdivenin solundaki bürosuna girerken üst kata doğru:
- Osmiinee! diye seslendim!
O an merdiven basamaklarını ikişer üçer atlayarak inen Osmine'nin ayak seslerini duydum. Çantamdan kese kağıdı içinde, yağlı kağıda sardığım, paslanmış, küçük küçük doğranmış akciğerleri, Osmine'nin önüne koyarken, Suavi:
- Yahu Eflatun dışarıya koy şu boku, oda zaten küçük, her taraf leş gibi ciğer kokuyor.
- Haaastir ulan! Sen kendine bak, yine sabah sabah sarmısaklı işkembe çorbası içmişsin, asıl sen leş gibi sakatad kokuyorsun! dedim. Ona aldırmadım! yağlı kağıdı açıp, Osmine'nin önüne yiyeceğini koydum. Suavi caddeye bakan pencereden sarkıp bayi Fazıl'ın yanındaki hanın girişinde Hüdai'nin çay ocağına doğru: Bir çay, bir de orta kahve, yanında yarım bardak su olsun! diye seslendi. Bana gülerek:

- Sen yakında sadece ciğer değil, biberonla şişe süt de taşıyacaksın, n'aber!?
- Sen ne demek istiyorsun? Osmine bu limanın içinde, biliyorsun dışarıya adım atmaya korkuyor, Meryem Ana mı bu?
- Tamam doğru söylüyorum ama geçen gün Mıstık (Mustafa Emektar) Nebioğlu Yayınevi'ndeki kedisi Tasos'u, kucaklayıp getirdi. Ne yapsam! Kedi fena halde azmış. Bütün Dünya'daki kızlara sarkıyormuş! (Bütün Dünya dergisi Nebioğlu'nun çıkardığı aylık bir dergi, Mıstık'da orada çalışıyordu. Ne yapabilirdim! Mıstık'a da kızamazdım, çünkü işi buydu! Osmine'yi Osmanlı Bankası'nın önünde, bir haftalık yavrusuyla buldum. Yağmurlu bir havaydı, ıslanmıştı, üşüyordu, açtı onu ceketimin içine, koltuk altıma sokmuştum. İlk önce erkek zannettim adını Osman koydum; sonra kız olduğunu anlayınca da, adını Osmine olarak değiştirmiştim! Yan gözle Osmine'nin karnına doğru baktım.

Kahvecinin çırağı Süleyman askıyla geldi. Çayı benim önüme, kahveyle yarım bardak suyu Suavi'nin önene koyarken:
- Usta bozuk çalıyor. Suavi abi, bu askı sonmuş! Kalan hesapla, bugünküler dahil, tam 14 lira borcun olmuş, "bir ara gelsin de, bunları temizlesin artık" Suavi:
- Söyle ona Sülük, bir hamam tası bir kese, bir kalıp da Hacı Şakir sabunu hazırlasın geliyorum! dedi. Sülük Süleyman dışarı çıkarken Yumuk Mustafa 'Mustafa Kazıltan' içeri girerken Sülük'e
- Bir Olimpos gazoz kap gel, çok soğuk olmasın, dedi.

Elindeki Fantoma adında yalancı bir resimli roman albümünü Suavi'nin önüne koydu:
-Suavi, bu albüm İtalyan'ca resimlerdeki, balonların içindeki yazıları Türkçe olarak çevirip yazacaksın, her sayfa için bir lira vereceğim, oldu mu?

- Mustafa ağbi ben İtalyan'ca çakmıyorumki!
- Boşver oğlum, resimlere bakarak kafadan atıver!

Odadan çıktım, üst katın merdivenlerinden 'Tef' mizah dergisinin bulunduğu odanın kapısına geldim.
İçerden Kemal Tahir'in sesini duydum.
O yüksek sesle:
- Ben senin yerinde olsam, şimdi peşin peşin bir öpücük veririm!?
Geri döndüm, merdivenlerden acele indi. Suavi'nin bürosuna girdim, odada Suavi yalnızdı.
- Mustafa bey ne çabuk gitti? dedim.

- İşi bağladık para bulup getirecek, yaşadık! dedi.

Bir soluk da gülerek
- Suavi, Kemal Ağabey'in yanında bir kadın var! kadına bir öpücük ver", diye yalvarıyor! Suavi üzgün bir sesle:
- Vay be! pekiyi kadın öptür müyor mu?
- Ne bileyim oğlum! kapı kapalı, içerden sesler geliyor.
- Yapma yahu! güpegündüz idare haneye karı mı atılır?

Yerinden kalktı, beraber ayaklarımızın ucuna basarak yukarı çıktık. Kemal Ağabey'in hâlâ sesi geliyordu.
- Atıl bana... bırak kendini, ürkek durma, uzat dudaklarını... damak lezzetiyle olsun! bırak kendini... gevşe gevşe! ver dudaklarını..
- Kene gibi yapış ooh! bırak kendini!
- Hah böyle bırak kendini, sarılın diyorum, söyle . ... Ağız tadıyla.. Şimdi oldu, bu oldu!?

Suavi merdivene çökmüş gülmemek için kendini zorluyordu; ben de aynı durumdaydım. Fakat Suavi birden patladı! haykırarak gülüyordu.
O aşağı kaçtı, ben merdivenin başında kala kaldım. O an kapı açıldı. Kemal Tahir'le göz göze geldik!
- Merhaba Eflatun, ne duruyorsun orada, geç içeri geliyorum O tuvalete doğru yürürken, ben çekinerek içeri girdim; odada kimse yoktu!?
Masaya geçip oturdum.

Tef mizah dergisi el değiştirmişti. Ertem Eğilmez Çağlayan Yayınevi adına sahipliğini ve 'Tef' mizah dergisinin yöneticiliğini ardından yazı işleri müdürü Müfüt Duru, teknik sekreter Firuz Aşkın, karikatür sekreteri Altan Erbulak da dergiden ayrılmışlardı. Yeni yönetiminde derginin sahibi ve yazı işleri müdürü Eşref Şefik olurken Karikatür sekreterliği de bana verildi.
Aslında Kemal Tahir, Eşref Şefik İstanbul Matbaası sahibinden oluşan bir ortaklık söz konusuydu. Sinemaya olan katkısı yüzünden, Refik Erduran dergisini kapatmak yerine arkadaşlarına bırakmayı düşünüyorum.
Kemal Tahir odaya girdi.
Yüzünü kara bir mendille kuruluyordu, masasına geçip oturdu. Ona:
- Kemal Ağabey ne oldu biliyor musun, biraz evvel buraya gelirken, hemen şuracıkta bir adam Peyami Safa'nın yüzüne tükürdü!
- Yapma yahu! kimmiş tüküren?
- Tanımıyorum, bilmiyorum abi!
- Bizden biridir garanti. Valla sevindim. Orospu çocuğu benim için önüne gelene, o artık tükendi, Mayk Hammer'den başka bir şey yazamaz", demiş. Eşoğlu eşek kendi ne yapmış? Yıllardır 'Server Bedii" imzasıyla 'Cingöz Recai'leri kim yazmış? Babam mı yazmış? Tencere dilim kara, seninki benden kara!
Ahhh!... ağzınıza mucuyum memleketin haline bak! doğru dürüst bir şey yazsan kitabını toplarlar, sorgusuz sualsiz içeriye atarlar. Ne yapalım, şaşırdım kaldım. İyi kötü bir şeyler yapacaksın, çaresi yok bunun, yoksa aç kalacaksın!
Bu Peyami Safa kadar boktan bir adam tanımadım; bulaşmadığı adam yok. Bir zamanlar Nâzım Hikmet'e takmıştı. Önüne gelen dergide adamın hakkında ileri geri yazılar yazdı. Onu çok zor duruma soktu. Ama Nâzım'ın kafası attı, Ayda Bir dergisinde uzun bir şiir yazdı. Öyle bir şiir ki adamı yerle bir etti; ah kafa şiiri hatırlamıyorum yahu...
- "Bir düşün oğlum,
bir düşün ey yetimi Safa,
bir düşün ki, son defa
anlayabilesin:
Sen bu kavgada
bir nokta bile değil,
bir küçük, eğri virgül,
bir zavallı vesilesin!...

Ey ihtisas mahkemeleri kaçağı
ve Despinis Koko'nun aftosu;
Ey marka malı kör
provokatör,"

Bu kadarı aklımda kalmış başını ortasını hatırlayamadım.
- Tamam işte bu şiir di yaşa Eflatun! biraz

kafayı zorlasam gerisini getirebilirim.
Asıl "Cingöz Recai'yi yabancı bir romandan nasıl arakladığını belirten bir bölüm vardı. Hah! hatırıma geldi. Söyle başlıyordu galiba.

- Bir düşün oğlum,
bir düşün inkâr etme ki;
gizli gece yolculuklarından kalmadır senin alın terin.

Sen her gece
el ayak çekilince
"Nurel Literer"in
bir arşınlık duvarından aşarak
ve parmaklarının ucuna basıp dolaşarak
yapraklarında onun,
apartırsın satırlarını birer, birer
Cingöz'le beraber.
Fakat her duvar
bir karış değildir.
Her duvardan atlamayı kesmez senin gözün
ve her fikrin açılmaz kapıları
maymuncuğuyla
Cingöz'ün!..."

Nasıl ama? herifi tam tamına ortaya koyuyor değil mi? Haa! Eflatun şu yazdıklarımı da sana vereyim de bir taraftan oku, bir taraftan da resimle, dedi.
Dalmış gitmişim. Önümdeki resim kağıdına, Kemal Tahir'in F.M. İkinci adıyla, çeviri olarak yazmaya devam ettiği, 'GECE HIRSIZI' romanı için desen çiziyordum. Birden bire Kemal abinin sesiyle irkildim.
- Benim kafamı bozma ulan hergele! Daktilosuna takılı kağıda bakarak yazdıklarını yüksek sesle okuyordu.
Kendimi tutamadım gülmeye başladım o kalın siyah çerçeveli bağ gözlüğünü alnıma doğru kaldırıp bana baktı:
- Ne gülüyorsun ulan! Cümleyi böyle yüksek sesle okuyacaksın ki, cümlede düşüklük var mı, fazla ya da eskik, kulağa hoş gelmeyen kelime var mı, yahut daha başka bir cümle kurarak daha derli toplu ve az kelime ile, anlaşılır yazılabilir mi, anlayabilesin. Yazmak için çok çaba sarfetmek gerekir.
- Kemal ağbi, ben de öykü, roman yazmak istiyorum ama; yazarken ilk cümleyi kurarken çok seçici oluyorum o yüzden de bir giriş yapamıyorum.
- O bende de var, belki başka yazarlarda da olabilir. Ama ben bunu hallettim! bir kere öyküye romana baştan başlayacaksın diye bir kaide yok. Ortadan, kıyıdan köşeden, hatta sondan başlayabilirsin!
- Peki abi ama, yazacağım öykü olsun, roman olsun, kıyıdan köşeden başlamak bence de olabilir ama, sonunu bilirsem yazacağım yazının tadını nasıl alabilirim! Onu düşünüyorum!

ASLAN İZDEMİR

YEDİLİKLER

YILANIN DİLİNDE SIR KALMIŞ KÖTÜLÜK
GÖLGELERİ ŞAİBELİ NESNELER
YAŞAMI HATIRLATIR ZAMAN
İNSANIN İÇİNDE KALIR YILAN
UYUR GİBİ DE MASUM
GÜNDÜZ TOPLADIĞI KÖTÜLÜKLE
KOYUNKOYUNA İNSAN.

DAĞIN YAMACINDA BİR ÇOCUK
GEÇMİŞTEN BİR GÖRÜNTÜ OLUYOR
ANLAM VE KORKU YAN YANA
BAKIP DURUYOR
-BENİ BURADA MI BIRAKTIN!
DUYGULARINI HAFİFLETMELİ ARADA İNSAN
YİTİRMEDEN İÇİNDEKİ COCUĞU.

BUGÜN GUNLERDEN NE VAR
BOL YAPRAKLI BİR ZİYAFET
ÜSTÜNE DE BİR KAÇ YÖNDEN RÜZGAR
YAĞMUR ALMAZ MISINIZ YANINA,
GÖZÜNDEN İÇER MİSİNİZ?
TOPRAĞIN CANI SOĞUMADAN
SIMSIKI BAHARA OTURMAZ MISINIZ?

(DEVAM EDECEK...)

KAÇAK
BİR YAZAR BİR HAYAT

Kürşad Oğuz

Peki, neden ölmeyip de yaşıyoruz? karşınızda ALBERT CAMUS

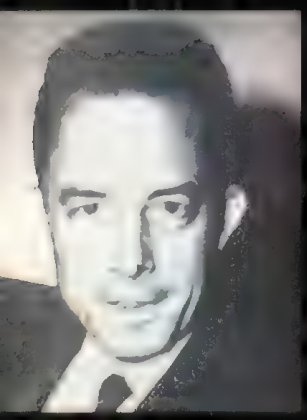

Dünya 1940'larda "Camus"sel alanı tartışıyordu. Bu alanda, "Felsefe önce insanın neden intihar etmediğini incelesin" gibi derin talepler, "başkaldırı" ve "absürd" (saçma) kelimelerinin yanyana gelmesiyle oluşan yeni bir insan türü vardı. Ve tabii, "Yabancı", "Veba..." Bizim bugün içeriğini bile belirleyemediğimiz "kamusal alan"ı yıkıp geçen bir alandı Camus'nün içinde yaşadığı. Ölümünden 45 yıl sonra da bize çok şey açıklayabilir...

"Gerçekten ciddi bir tek felsefi mesele vardır: İntihar! Yaşamın, yaşamış olmanın verdiği sıkıntıya değip değmediğini sorgulamak, felsefenin temel sorusu bu olmalı. Gerisi, dünyanın üç boyutlu olup olmadığı ya da aklın dokuz mu, on mu katmanının olduğu daha sonra gelir. Bunlar oyun, önce cevap vermek gerekir..."

Albert Camus, 1943'te yayımlanan "***Sisyphe Söyleni***"ne (***"Sisifos Söyleni"***) olarak Türkçe'ye çevrildi) böyle başlıyordu. Gerçeğe ve mutlaka sağır bir dünyada yaşamaya değer mi? Herkesin tek başına düşünmesi gereken bu çözümlemeye Cezayir'deki fakirlik günlerinden, verem yüzünden felsefe eğitimini yarım bıraktıktan, Almanlar'a karşı Fransız direnişinde aktif rol aldıktan, ***"Yabancı," "Veba"*** dedikten sonra geldi **Camus**. Ve başlıktaki soruya cevabını, 1960'ta, 47 yaşında, yayıncısının arabasında verdi.

SEFALETİN KOKUSU

7 Kasım 1913'te, Cezayir'deki Mondovi'de doğan **Albert Camus**, çiftçi Lucien ve İspanyol kökenli, okuma yazması olmayan genç hizmetçi Catherine Sintes'in ikinci çocuğuydu. Baba Lucien askerlik yaptığı I. Dünya Savaşı'ndan dönemedi, cesedi Marne Savaşı'nda kaldı. Küçük **Albert** babasını tanıyacak fırsatı bulamamıştı. Annesiyle Cezayir'in başkenti Cezayir'in fakir mahallelerinden Belcourt'a taşındılar. **Albert**'in hayattaki ilk şansı, ilkokul öğretmenlerinden M. Germain'in eğitimini sürdürmek için ona kazandırdığı burs oldu. Bu bursla Cezayir'deki Bugeaud Erkek Lisesi'ne giren müstakbel yazarımız, lise takımının kaleciliğini de yaptığı bu okulda, yeni bir destek buldu: Hocası Jean Grenier sayesinde felsefeyle tanıştı ve "imkânları elverdiği ölçüde" onu bırakmadı.

Şüphesiz, 32 yaşındaki felsefe hocası olmadan da **Camus** yazacaktı, çünkü onu kendinden kurtaracak, özgürlüğüne kavuşturacak başka bir yol yoktu; lisenin birinci ve ikinci sınıfında, arkadaşlarından biriyle gazete bile yayımlamıştı. Ancak onu yazarlığa götüren koşullar gerçekten zorluydu. Önce Bugeaud Erkek Lisesi'nden bahsedelim.

Lise, şehri neredeyse ikiye bölen bir konumdaydı: Bir yanda Hükümet Meydanı'na çıkan yol, diğer yanda şehrin eski mahalleleri. Ortada lise ve Pelissier Kışlası... Yaz geldiğinde buraya öğle saatlerinde yakıcı bir güneş vururdu, kışınsa sinsi bir rüzgâr çıkardı. **Camus** hep iyi bir öğrenci oldu, kararlı, çalışkan, hocalarının gururu... Lisenin etrafında incir ağaçları vardı ve buralarda Yahudiler, Fransızlar, Araplar kendi aralarında takılırdı. **Camus** bunlara sadece kahramanlarıyla katıldı; "Yabancı"daki Meursault, Raymond, Masson'la mesela... Pelissier Kışlası'ndan sonra kayaları döven deniz ve bulvarın duvarları vardı. Bu köşe kedilere ve birkaç denizkestanesi avcısına aitti.

Derslerin davul sesiyle başladığı lisede, hocasının teşvikiyle **Camus** yavaş yavaş ona felsefenin yolunu açacak sınıfları geçmeye başladı. Öğrencisini çok seven Grenier, bir gün onun uzun yokluğundan endişelenip evine gitmeye karar verdi. Başka bir öğrenciyle birlikte, Lyon sokağı 93 numarada taksiden indiler. Yıkık dökük, tek katlı, iç karartıcı, sokağa açılan balkonu olan bir evdi burası. **Albert** evdeydi. Başkaları da vardı: Küçük ve sessiz bir kadın, anne; daha baskın bir kadın, büyükanne; ve sefaletin ter ve sirke kokusu... Hoca evde pek de iyi karşılanmamıştı. Bu ağır atmosferde savaş madalyası sahibi babanın çerçeveli fotoğrafı dikkat çekiyordu: "Onur cephesinde öldü." Felsefe hocası dilini yutmuştu sanki, ama öğrencisinden okula döneceği konusunda söz almayı ihmal etmedi. **Albert**, sınıfına döndü. Daha sonra Jean Grenier'ye, ziyaret gününde kendisini "sandığından daha az fakir hissettiğini" söyleyecekti.

SIKILIYOR MUSUN ANNE?

1932'de liseyi bitiren **Camus** felsefe öğrenimine başladı. Aynı yıl bir öğrenci dergisinde ilk yazılarını yayımladı. Bu yıllarda, şık mahallelerde Fransız etinden başka bir şey satmayan kasap amcasının yanında yaşıyordu ve ev fakülteye hiç de uzak değildi. Acault amca bir beyefendi, Gaby teyze kasayı tutan kişiydi ve bu ikisi ailenin burjuva tarafıydı. Acault amca sayesinde **Albert**'in hayatı kolaylaşmıştı. Anne **Camus** bunu anlıyordu. Zaten **Albert** de artık Belcourt'a seyrek geliyor, gelince de fazla kalmıyordu. ***"Tersi ve Yüzü"*** adlı kitabındaki şu diyalog, o günleri anlatır gibi:

- Ee anne.
- İşte böyle.
- Sıkılıyor musun, çok fazla konuşmuyorum da?
- Sen hiçbir zaman çok konuşmadın ki...

Üniversitede profesörler, Jean Grenier'nin ilk kez ortaya çıkardığı nadir kuştan söz ediyordu. Grenier, öğrencilerini yazmaya teşvik etmek için felsefi konular öneriyordu. Genç **Camus** diğerlerinden çok başarılıydı. Üstün zekâlıydı. Sanki bu özelliklere uzun zamandır sahipmiş gibi kendini rahatlıkla, doğallıkla, dinginlikle ifade ediyordu. Bu fenomene hocaları yardımcı oldu, üzerine düştüler, ünü yayıldı. Ama o en çok, 1932'de Gallimard'dan "Adalar" adlı bir kitap yayımlayan ustası Jean Grenier'ye güveniyordu. Bu garip şehirde, usta ve öğrencisi, sanki bir aşk ilişkisindeymiş gibi yalnızdı, çünkü edebiyat bir tarikattı. **Camus** de bu tarikatın "yabancı"sı...

1934'te Simone Hie ile evlenen **Camus** eğitimini ve karısının ihtiyacını karşılamak için başka küçük işler yapmak zorundaydı. 1935'te Komünist Parti'ye üye oldu ama Araplar'ın yanındaki pozisyonu 1936'da istifasına yol açtı. Aynı yıl, "Plotin ve Saint Augustin'in Eserleri Çerçevesinde Helenizm ve Hıristiyanlığın Bağları" konulu teziyle yüksek lisans diplomasını alan **Camus**, okumalarını Epictet, Pascal, Kierkegaard, Malraux, Montherland üzerine yoğunlaştırmıştı. Yine 1936'da kurduğu "Emek Tiyatrosu"yla Cezayir'de turneye çıktılar. Üç arkadaşıyla yazdığı ***"Revolte dans les Asturies"*** daha sonra yasaklandı. Pek çok oyunda rol alan ve pek çok eseri tiyatroya uyarlayan **Camus**, özellikle Andre Malraux, Gorki ve Dostoyevski'den yaptığı Karamazof Kardeşler uyarlamalarıyla ilgi gördü.

Özel yaşamına gelirsek, **Camus** bir baştan çıkarıcıydı. Göz kamaştırıcıydı. Yakışıklı, yanık tenli, kibar, ince bir mizah duygusuna sahip ve çapkındı. Kadınlar tarafından seviliyordu çünkü onlara sahneyi vaadediyordu. Sık sık plajlarda görünürdü. Kızlar ona direnemezdi. Fakirlik onun için artı bir erdemden başka bir şey değildi. Sonunda da güzel Simone Hie'yi tavlayıp, yukarda da bahsettiğimiz gibi onunla evlenmişti.

Bütün bu elverişli ortama rağmen önünde, onun hayatında en çok istediği felsefe eğitimini sürdürememesine yol açan bir tehdit vardı: Verem. **Camus**, 1937'de felsefe doçentliği sınavına girmek istedi ama sağlık durumu nedeniyle reddedildi. Devlet, o dönemde tedavisi olmayan veremli bir adayı kabul etmiyordu. Bunun acısını tüm hayatında çekti **Camus**. Geleceği kapanmıştı. Küçük işlere girdi, otomobil ruhsatı müdürlüğünde çalışmaya başladı. Daha sonra öğrendi ki, şefi, yerel yazarlar birliğinin başkanıydı. Bu ona, çalışırken bir yandan da kahramanının adı, ***"Yabancı"***daki kahramanı Meursault'nun bir harf eksiği olan ***"Mutlu Ölüm"***ü yazma fırsatı verdi. Ancak kısa süre sonra Jean Grenier'ye, bu işte kendini boğulmuş ve körleşmiş hissettiğini söyleyecekti.

KOMÜNİZM BAŞINA BELA

İspanyol İç Savaşı günlerinde Pascal Pia'yla tanıştığında başka bir varoluş biçimi arıyordu **Camus**. Pia, Cezayir'in Yankısı gazetesiyle rekabet edecek yeni bir gazete çıkarmak istiyordu. Adı Cumhuriyetçi Cezayir olacaktı ve bir redaktöre ihtiyacı vardı. Pia gizemli bir adamdı, kim tarafından gönderilmişti? Gide, Malraux, Lazareff ve Gallimard'ları tanıyordu, Paris'te dikkate değer herkesle bağlantısı vardı. Ama bunun ötesinde, Cezayir hakkında **Camus**'yü baştan çıkaracak devrimci fikirleri vardı. Bir toplumu kendi toprağında sonsuza dek vesayet altında tutmanın mümkün olmadığını, bir Arabın maaşının bir Avrupalı'yla eşit olması gerektiğini, keza bir Arap çocuğun okul hakkı, ailesinin sosyal hakları olması gerektiğini düşünüyordu. Pia, **Camus**'nün gazetecilikteki ilk adımlarına rehberlik etti. Gazetede herkes her işi yapıyordu. **Camus** de büyük röportajlardan edebiyat eleştirilerine kadar pek çok işe el attı. Bu gazetenin bir okul olduğunu söylemek mümkündü. Bu iş ona somutun yolunu da göstermişti.

Camus'nün yazıları, Cezayir'in konformist basınında kesip saklanıyordu. Bu, özellikle keşfettiği üç vakada belirgindi:

Hodent Davası: Bir çiftlik işçisinin, zengin evsahibinin onu suçladığı hırsızlık davasında masum olduğunu kanıtladı.

El Okhy Davası: Devlet tarafından suikastle suçlanan bir Müslüman'ın masum olduğunu ispatladı.

Mariniere Davası: Fransız forsalarının taşınma koşullarına başkaldırdı.

Cumhuriyetçi Cezayir'de çalışırken ***"Caligula"***yı yazmaya başladı, ***"Yabancı"*** ve ***"Sisyphe Söyleni"*** üzerinde düşündü.

Hükümet, **Camus**'nün 1939'daki büyük röportajı ***"Kabil'de Araştırma"***daki üslûbu katlanılmaz buldu. *"Kabil halkının fakirliğe alıştığını söylemek alçakça bir şey. Bu halkın bizimle aynı şeylere ihtiyacı olmadığını söyle-*

mek aşağılık bir şey" diyordu **Camus**. Bu tür yazıları neticesinde sansür gelmekte gecikmedi ve **Camus** Cezayir basınından dışlandı. Komünist nüfuzunda olmakla suçlanan **Camus** Cezayir'de bir daha iş bulamayacaktı.

Pascal Pia, bu konuda yardımlarını eksik etmedi, 1940 yılında ona Paris-Soir gazetesinde redaksiyon işi buldu. 1940'ta, **Camus**'nün metinleri epey ilerlemiş, tarzı oturmuştu. ***"Defterler"***de, hastalığı yüzünden askere de alınmayacağını öğrenip nasıl hayalkırıklığı duyduğunu şöyle anlatıyor: *"Burada ne yapıyorum? Bu tavırlar, gülücükler neye yarıyor? Ben buradan değilim, başka bir yerden de. Dünya artık kalbimin dayanamadığı belirsiz bir manzaradan başka bir şey değil. Yabancı? Bu kelimenin ne anlattığını kim bilebilir?"* Ve biraz düşündükten sonra ekliyordu: *"Yabancı, her şeyin bana yabancı olduğunu itiraf etmek..."* Bu duygularla Paris'e hareket eden **Camus**, giderken, artık tartışmaktan başka ilişkisi kalmadığı Simone'dan da ayrıldı. Bu arada sürekli sigara içiyor ve öksürük krizlerine tutuluyordu.

Camus Cezayir'den 16 Mart 1940'ta ayrıldı, Paris'e gitti. Önce Montmartre'da sonra da Saint-Germain'de otele yerleşti. Akşamları yazmaya devam ediyordu. ***"Yabancı"*** 1940 Mayısı'nın başında hemen hemen bitmişti. Yaza doğru, Alman Ordusu saldırıya geçtiğinde Paris-Soir ekibiyle birlikte önce Bordeaux, Clermont-Ferrand'a, daha sonra da Lyon'a gitti. Bu arada Francine Faure ile evlenen **Camus**'nün Paris-Soir deneyimi uzun sürmeyecekti, çünkü bu gazete **Camus**'nün nefret ettiği her şeyi temsil ediyordu. Sansasyonu analiz ve bilgiye tercih eden gazetede *"Paris'in bütün kalbi, civelek ve iğrenç ruhu var"* diyordu **Camus**. Sonunda Paris-Soir'dan ayrıldı.

SARTRE'LA İYİ İLİŞKİLER

Yine Pascal Pia'nın yardımlarıyla ***"Yabancı"*** 1942 Haziranı'nda Gallimard tarafından yayımlandı (Bugün Fransa'da 10 milyondan fazla satmış durumda). Almanlar kitaba söyleyecek bir şey bulamadı. Çünkü **Camus** hâlâ tanınmıyordu ve bu onun şansıydı. Aynı yıl ***"Sisyphe Söyleni"*** de Gallimard'dan çıktı ve bu iki kitap genç okurları heyecanlandırdı. **Camus**'ye ünlü olmanın yolu açılıyordu.

Ancak bir verem krizinden sonra doktoru ona dinlenmesini tavsiye etti. Temmuz 1942'de **Camus**'ler Chambon-sur-Lignon'a gitti. Tolstoy, Marc Aurele, Vigny okuyordu. Okul başladığında ise Francine Cezayir'e döndü. **Camus** ***"Veba"***yı yazmaya devam etti. Bu kitapta savaşın ve karısıyla ülkesinden ayrılmasının acısı vardı. Her zaman Cezayir'e kavuşmayı ummaktaydı **Camus**. Ama 1942 Kasımı'nda gelen bağımsızlık bu projeyi erteletti.

1943 Ocakı'nda **Camus** iki haftalığına Paris'e gitti ve **Maria Casares** ve **Sartre**'la tanıştı. **Sartre** ondan ***"Huis Clos" ("Kapalı Oturum")*** adlı eserini sahneye uyarlamasını istedi. Bu, filozofların arkadaşça ilişkiler kurdukları bir dönemdi. ***"Bir eserin ve bir insanın olağanüstü uyumu"*** diyordu zaten **Sartre**, **Camus** için.

ERKETE YAZAR

Yasadışı bir gazete, daha sonra da bir Paris gazetesi olmadan önce Combat bir direniş hareketiydi. Yine aynı isim, Pascal Pia 1943'te onu hem bu direniş hareketine hem de Gallimard Yayınevi'nde işe soktu. **Camus**, nihayet Mercure Oteli'nde "ısınan" bir odaya yerleşti. İşi çoktu ve ***"Veba"***ya gecede birkaç saatten fazla zaman ayıramıyordu. Bununla birlikte, kısa süre sonra, hareket tarafından 1941 sonunda yayına sokulan Combat adlı gazetenin başına geçmeyi ihmal etmedi. Gazetenin tirajı 300 bindi ve yazarları arasında **Sartre** ve **Marguerite Duras**'nın arkadaşı **Dionys Mascolo** vardı. Hareketin öncülerinden Robert Antelme tutuklandığında, **Mascolo** ve **Camus** Saint-Benoit sokağındaki binanın üçüncü katına giderek direnişin dosyalarını bile yakmışlardı. **Camus** sokağın başında erketelik yapmış, Mascolo merdivenleri tırmanmıştı.

Camus'nün Combat'ya 1943'te girdiği tahmin ediliyor ama gazetede ne zaman yazmaya başladığı belli değil; çünkü makaleler imzalı değildi ya da mahlasla yazılıyordu. Ama şu iki makalenin ona ait olduğu kesin:

- Tepkisizliğe karşı bir uyarı, çarpışma eksikliği.
- Bir trenin raydan çıkmasına misilleme olarak 26 kişinin Almanlar tarafından öldürülmesi tutanağı.

Bu arada **Sartre**'ın oyunu **"Kapalı Oturum,"** **Camus**'yle yapılan tekrarlardan sonra 1944 Mayısı'nda sahneye kondu. **Camus** hem oyuncu hem de oyunu sahneye koyandı. Ama **Sartre**'dan son anda oyunun Vieux Colombier Tiyatrosu'nda sahnelemesi için daha çok isim yapmış bir yönetmen istendi. **Camus**'nün ***"Malentendu"***sünün genel provası ise 25 Haziran 1944'te, Maria Casares'in başrolüyle yapıldı. Oyun, işbirlikçi basın tarafından yoğun eleştiriye maruz kaldı.

1944 sonunda **Camus**, Vaneau sokağında oturmaktaydı. Bir gün polis kontrolüyle karşılaştı ve Maria'ya Combat hakkında bir dosya verirken yakalanmaktan son anda kurtuldu.

24 Ağustos 1944'te Combat'nın özgürce dağıtılan ilk sayısı yayımlandı. Bu dönemde yayımlanan gazeteler arasında Combat, savaşın yarınlarını göz önünde bulunduran ve şiddeti toptan reddeden tek gazeteydi.

Başyazar **Albert Camus** 1944-45'te pek çok mücadeleye girişti, özellikle soykırım dramı ve Komünist Parti'nin pozisyonu konusunda. Her olayda mesafesini korumaya çalıştı. Şunu da eklemek gerekir ki, bütün günlük gazeteler içinde 8 Ağustos 1945'te Hiroşima'dan bahseden tek gazeteydi: *"Bir cümlede kendimizi özetliyoruz: Mekanik medeniyet vahşetin son noktasına gelmiş bulunuyor."*

Buna ek olarak, basını temizleyip istikrara kavuşturmak amacıyla girişimlerde de bulundu. Bir basın yasası tavsiye etti: İşte bir bölümü: *"Hızlı bilgilendirmek yerine doğru bilgilendirmek, uygun bir yorumla her haberin oluş nedenini ve anlamını vurgulamak, eleştirel bir gazetecilik yaratmak ve ne şekilde olursa olsun, politikanın ahlâkın önüne geçmesini, bu sonuncusunun da ahlâkçılığa dönüşmesini kabul etmemek."*

Bağımsızlıkta, **Camus** ve **Sartre** Combat için el ele çalıştı. Gazete bağımsızlıktan sonra devrimi öngörüyordu ve komünizm ve kapitalizm arasında bir üçüncü yol öneriyordu. Ama Combat zamanla abonelerini kaybetti. Üçüncü yol, Soğuk Savaş'ın sesinin duyulduğu dönemde bir ilüzyon oldu. O yıl bir Amerika seyahati gerçekleştiren **Camus** 1947'de Combat'yı terketti. Aynı yıl yayımlanan ve başkaldırı ve absürd (saçma) konuları etrafında dönen eser, **Camus**'nün Frankoculuk, komünizm, Cezayir dramı karşısında durduğu pozisyondan ayrı düşünülemezdi. Büyük başarı kazanan ***"Veba"*** üç ayda 100 bin sattı.

DÜNYANIN ÇÖKMESİNİ ÖNLEMEK...

Bu tarihten sonra **Camus**'nün toplumsal ve siyasal meselelere ilgisi artarak sürdü. 1949'da Yunanistan'da ölüme mahkum edilen komünistler için bir bildiriye imza attı. Güney Amerika'ya gitti. 1951'de hem gerçeküstücülerin hem de varoluşçuların şimşeklerini çeken ***"Başkaldıran İnsan"***ı yayımladı. Önce gerçeküstücüler: **Andre Breton**, **Camus**'nün kitapta **Lautreamont** ve **Rimbaud** hakkında söylediklerine kızmıştı. Varoluşçulara gelince; **Sartre**'ın yönettiği Les Temps Modernes dergisinde onu yerden yere vurdular. Ertesi yıl, **Camus** ve **Sartre** arasındaki kesin kopuş yaşandı.

Camus büyük bir acıyla Cezayir'in durumunu takip ediyordu. L'Express'te pek çok yazıyla bu dramı içinde yaşadığını gösterdi. Ama boşunaydı.

1952'de Frankocu İspanya'yı bünyesine alan UNESCO'dan istifa etti. 1953 Haziranı'nda Doğu Berlin'deki ayaklanmalar sırasında öldürülen işçiler için bildiride bulundu. 1955'te Yunanistan'a gitti ve Cezayir dramını dile getirmeye koyuldu. 1956'da bu kez Cezayir'e gitti ve farklı Müslüman gruplara ateşkes çağrısında bulundu. Nafileydi. 1956'da Sovyetler'in Macar ayaklanmacılara uyguladığı baskıyı eleştirdi.

1956'da yayımlanan ve 50'lerin solcu entelektüellerini hedef alan ***"Düşüş,"*** 1957'de yayımlanan ve hikâyelerden oluşan ***"Sürgün ve Krallık,"*** daha sonra gelen ***"Ölüm Cezası Üzerine Düşünceler"*** **Camus**'nün siyasi pozisyonunu yansıtmakla kalmadı, ona 1957 Ekimi'nde Nobel Edebiyat Ödülü'nü de getirdi. *"Eserleriyle günümüz sorunlarını insanların dikkatine ciddi biçimde sunduğu için"* Nobel kazanan **Camus**, bu ödülü alan dokuzuncu Fransız olmuştu. 1957'de Nobel için yaptığı konuşmada şöyle diyordu: *"Şüphesiz her kuşak, dünyayı yeniden yaratacağına inanır. Benim kuşağım bunu yapamayacağını biliyordu. Ama görevi belki de daha büyüktü. Çökmesini engellemeye çalışıyordu."*

Üç yıl sonra, 4 Ocak 1960'ta bir trafik kazasında öldü **Albert Camus**. Paris'e trenle gitmeyi planlarken Michel Gallimard arabasına binmesini teklif etmişti. Sens yakınlarında, belirlenemeyen bir sebepten dolayı şoför aracın kontrolünü kaybetti. **Camus** oracıkta öldü. Arabada ***"İlk Adam"***ın tamamlanmamış elyazmaları vardı. **Camus**'nün bir cebinde ise kullanmadığı tren bileti.

TÜRKÇE'DEKİ KİTAPLARI

Amerika Günlükleri (Öteki) - *Büyüyen Taş (Büyülüdağ)* - ***Caligula (Berfin)*** - *Defterler 1 - 2 - 3 (İthaki)* - ***Doğrular (Yaba)*** - *Düğün ve Bir Alman Dosta Mektuplar (Can)* - ***Düşüş (Can)*** - *İlk Adam (Can)* - ***Mutlu Ölüm (Can)*** - *Sisifos Söyleni (Can)* - ***Sürgün ve Krallık (Varlık - Can)*** - *Tersi ve Yüzü (Can)* - ***Veba (Can)*** - *Yabancı (Can)* - ***Yaz (Can)*** - *Yolculuk Günlükleri (Can)*

KAÇAK MASAL

Kuşkız ile Balıkadam

Nafer Ermiş nafer@leman.com.tr

Bir zamanlar su bütünmüş, asla bölünmezmiş, bu yüzden de yağmur olup yağmaz, dere olup akmazmış. İstese de yapamazmış, çünkü bölünebilir bir şey değilmiş. Çünkü o zamanlar dünyada bölmek bölünmek diye bir şey yokmuş, bu yüzden hiç kimse bir şeyini diğeriyle paylaşamazmış. Hatta paylaşmanın ne olduğunu bile bilmezlermiş. Çünkü yiyecekleri ve suyu bölmenin tek yolu varmış, o da ağızla bölmek. Ağızla bölününce de insanlar ağızlarındaki parçayı hemen yiyip yutarlarmış. Birinin bir elması mı var, mecburen kendi yermiş, ekmeği mi var kendi yermiş. Başka hiç kimseye vermezmiş. Fakat yine de en büyük sorun suyun bölünememesiymiş. Su içmek için uzak yerdeki suya gider, orada içer, ama evlerine getiremezlermiş. Yağmur yağmadığı için de bitkiler susuzluktan kırılırmış. İnsanlar üzüldüklerinde ağlayamazlarmış bile. Ağlasalar bile gözlerinden yaş gelmezmiş. Gözlerden yaş gelmeyince de ağlamanın anlamı olur mu? Olmaz. Zevkli olmaz en azından. Ağla ağla gözünden yaş gelmesin.

Neyse, o zamanlar dünyayı Kuşkral yönetirmiş. O hem kuşların, hem de insanların kralıymış. Çünkü hem insan vücuduna, hem de kuş kanatlarına sahipmiş ve kuşların dilini de, insanların dilini de bilirmiş. Zaten başka türlü dünyayı nasıl yönetebilirdi ki? İnsanların dilini bilmeden. Olacak şey değil. Bir gün işte bu kralın bir kızı olmuş. Adını Damla koymuşlar, Bu sözcüğün aslında hiçbir anlamı yokmuş o zamanlar. Sırf kulağa hoş geliyor diye koymuşlar. Bir prensese de yakışsa yakışsa böyle bir isim yakışır doğrusu. İşte bu Damla gel zaman git zaman büyümüş ve bir genç kız olmuş. Büyüdükçe de sırtında tıpkı babasınınkiler gibi kanatlar büyümüş ve bir süre sonra da uçar hale gelmiş.

Günlerden bir gün denizin üzerinde uçarken ıssız bir ada görmüş. Bu küçücük adada, kayaların üzerinde yatan bir cisim fark etmiş ta uzaklardan. Merakla oraya yaklaşmış ve bunun insana benzeyen, ama yüzgeçleri olan bir canlı olduğunu anlamış. Ama onun o sırada canlı olduğundan emin olamamış. Çünkü hiç kıpırdamıyormuş. Korku ve merakla o kayalarda yatan şeyin yanına konmuş. Eğer uyuyorsa uyandırmamak için de elinden geldiğince sessiz yapmış bunu. Bu bir Balıkadammış. Tam sırtında bir zıpkın saplıymış ve kanlar içindeymiş. Kuşlar ülkesinin prensesi Damla bunu görünce çok korkmuş ve birden sanki zıpkın kendi sırtına saplanmış gibi hissetmiş. Balıkadamı uyandırmaya çalışmış ama adam onun sesini bir türlü duymuyormuş. Kuşkız onu dürtmüş, sarsmış, ama boşuna, hiçbir işe yaramamış.

Neden sonra aklına zıpkını çıkarmak gerektiği gelmiş, çünkü o orada durduğu sürece kan akmaya devam edecekmiş ve yara bir türlü iyileşmeyecekmiş. İki eliyle zıpkını sıkıca tutmuş ve bütün kuvvetiyle çekip çıkarmış. Bu sırada az kalsın kayalardan aşağı yuvarlanıyormuş, ama zaten uçabildiği için yuvarlansa da fark etmezmiş. Ama zıpkının çıkarken verdiği acıdan hiç değilse Balıkadam ayılmış. Karşısında güzeller güzeli prensesi görünce şaşkınlıktan gülümsemiş. Herhalde ben öldüm, bu da cennetteki perilerden biri diye düşünüş. Kuşkız ona yarasının tedavi edilmesi gerektiğini söylemiş, ama adam hâlâ şaşkınlıkla ona bakıyor ve hiçbir şey söylemiyormuş. Sonunda onun konuşamadığını ve konuşulanları anlamayamadığını anlamış kuşlar prensesi. Çünkü balıklar tıpkı bugün olduğu gibi o zamanlar da konuşmazmış. Kuşkız ona işaretlerle, hemen gidip ilaç getireceğini, o gelene kadar bir yere kıpırdamaması gerektiğini söylemiş. En azından onun bunu anladığını ummuş ve hızla oradan saraya doğru uçmuş. Hemen sarayın doktorunu bulup ona yalvarmış ve derhal kendisine zıpkın yarasına karşı bir ilaç vermesini istemiş. Adam olan biteni anlamamış ama yine de prenses istedi diye hemen koşup birtakım şifalı otlar getirmiş. Otları Kuşkız'a vermiş, verirken de bunları önce ağzında güzelce çiğnemesini, ama yutmamasını ve yaranın üzerine sevgiyle sürmesini söylemiş, üstelik bunu bir ay boyunca her gün yapması gerekiyormuş, aksi halde işe yaramazmış. Kuşkız otları kapıp tekrar o küçük adaya uçmuş. Balık adamın hâlâ orada kendisini beklediğini görünce sevinmiş, biraz da heyecanlanmış. Ancak bu heyecanın ne olduğunu pek anlayamamış. Balıkadam onu görünce yine gülümsemiş. Kuşkız ona sırtını dönmesini söylemiş. Adam sırtını dönerken o da otları ağzına atıp iyice çiğnemiş, tatları berbat olduğu için bunları yutmadan durabilmek pek zor olmamış ve ağzını Balıkadam'ın sırtındaki yaraya yaklaştırarak kalbinin olanca sevgisiyle çiğnenmiş otları yaraya sürmüş. Bir süre Balıkadam'ın yanında oturmuş, ona çocukluğunu, annesini, babasını ve ülkesini anlatmış. Balıkadam dinliyor ve sadece gülümsüyormuş. Söylenenlerden tek kelime anlayıp anlamadığı anlaşılmıyormuş ama Kuşkız söylediklerini anlamasa da içindeki sevginin sesinden yansıyacağını ve Balıkadam'ın bunu hissedeceğini düşünmüş. Ancak bir süre sonra karnı acıkmış. Birden Balıkadamın da aç olabileceğini hatırlamış. Kim bilir kaç gündür burada yatıyordur diye düşünüp telaşlanmış ve yine ona hiç kıpırdamadan beklemesini söyleyerek ülkesine uçmuş. Hemen sarayın aşçısını bularak ondan bir Balıkadam için yiyecek vermesini istemiş. Aşçı Balıkadamların ne yediğini bilmiyormuş, çünkü şimdiye kadar böyle canlıların varlığını ne görmüş ne de duymuş. Ama yine de prenses istiyor diye hemen mutfağa koşmuş ve bir balık ne yer diye düşünerek kendince bir şeyler bulup getirmiş ve Kuşkız'a vermiş. Kuşkız yiyecekleri alarak derhal küçük adaya uçmuş. Balıkadam daha onu gökyüzünden aşağıya süzülürken görüp gülümsemiş. Kuşkız kanatlarıyla fazla rüzgâr yapmamaya çalışarak adamın yanına konmuş ve hemen yiyecekleri ona uzatmış. Ancak Balıkadamın elleri olmadığı için uzatılan yemeği alamamış. Bunun üzerine Kuşkız yiyeceklerden birini alıp Balıkadamın ağzına uzatmış. Balık adam bunu ağzıyla usulca alıp yemiş. Bunun üzerine Kuşkız yiyeceklerin geri kalanını da ona eliyle yedirmiş.

Bu böyle bir ay boyunca devam etmiş. Kuşkız her gün ağzında çiğnediği şifalı otları Balıkadam'ın sırtındaki yaraya sürmüş, her gün ülkesine uçarak taze yiyecek getirmiş ve boş zamanlarında onun yanına oturarak ülkesini, çocukluğunu, arkadaşlarını falan anlatmış. Balıkadam da tek kelime etmeden onu dinlemiş. Ancak Balıkadam'ın arada bir suya girmesi gerekiyormuş, çünkü onun uzun süre karada yaşaması imkânsızmış. Bu yüzden arada bir suya girip yüzmüş, ama Kuşkız onunla birlikte suya giremiyormuş. Çünkü yüzemiyormuş. Onun da suda yaşaması mümkün değilmiş. Böylece Balıkadam suya dalıp çıkarken kıyıdan onu izliyormuş, Balıkadam suya dalıp uzun süre gözden kaybolunca Kuşkızın kalbinde bir korku beliriyormuş, ama çok geçmeden Balıkadam yine suyun yüzeyinde görünüyormuş.

Fakat günler böyle geçerken Balıkadamın yarası iyileşmiş. İyileşmiş iyileşmesine ama adam giderek mutsuzlaşıyor, rengi de giderek soluyormuş. Çünkü onun suda yaşaması gerekiyormuş. Kuşkız da bunu biliyormuş ve o da son derece mutsuzmuş. Çünkü bunun böyle devam edemeyeceğini, ayrılık günün yaklaştığını her ikisi de hissediyormuş. Prenses gözlerinden yaş gelmese de sürekli ağlıyor, bu ağlaması bir türlü onu rahatlatamıyormuş. Balıkadam'sa onu sürekli kaygıyla izliyor, bir türlü çekip gidemiyor, ancak orada da kalamıyormuş. Kuşkız'ı rahatlatacak bir şey bulmak için uzun uzun düşünmüş. Sonunda onun ağladığı halde gözlerinden yaş gelmediği görmüş. Oysa onun denizler altındaki ülkesinde böyle bir sorun yokmuş. Gözlerinden yaş gelse, şöyle hıçkıra hıçkıra ağlasa belki rahatlar diye düşünmüş. Buna bir çözüm bulmadan da oradan gitmemeye karar vermiş. Orada, güneşin altında kuruyup gitse bile Kuşkız'ı o halde bırakıp gitmeyecekmiş. Sonunda çocukken Balıkninesinin ona anlattığı masalı hatırlamış. Bunu hatırlayınca çok sevinmiş. Çünkü damlanın nasıl oluştuğunu anlatan bir masalmış bu. Aynı şeyi hemen orada denemeye karar vermiş. Hemen suya dalıp ağzıyla denizin suyundan bir parça almış. Sonra gidip Kuşkıza sarılmış. Onun üzgün gözlerinin içine uzun uzun bakmış. Sonra usulca ağzındaki suyu sırayla Kuşkızın gözlerine bırakmış.

İşte o anda kendilerini birden Kuşkızın gözlerinde bulan su parçaları hemen denize, büyük suya ulaşmak istemişler ve Kuşkız'ın yanaklarından süzülerek çenesine gelmişler ve oradan da denize damlamışlar. Ama damlaların ardı arkası kesilmiyormuş. Balık adam son bir kez daha prensese sarılmış, onun dudaklarına bir veda öpücüğü kondurmuş ve usulca sulara dalarak gözden kaybolmuş. Kuşlar prensesi onun arkasından üzüntüyle bakmış, ama artık bu mutlu bir üzüntüymüş, çünkü ayrılsalar da sevgilerinin her zaman bir bütün olacağını, onun kimsenin parçalayamayacağını biliyormuş. Kayalara oturmuş ve gözyaşları içinde, hıçkıra hıçkıra ağlamış. İşte gözyaşları bu yüzden tuzluymuş, denizden gelip denize gittikleri için.

KAÇAK ANLATI

Cezmi Ersöz

Bütün İşaretler Oralarda Saklıydı

Biliyorum, hayatımızı eskimiş ve solgun buluyordun...

Her şey aynı, diyordun... Annem, babam, bu yorgun ev, bu kederli yollar, benden bir an bile ayrılmak istemeyen sen, her şey aynı ve bu hep böyle sürecek, hiç bitmeyecekmiş gibi, diyordun...

Evlerde kalamadığın, her şeyin üstüne üstüne geldiği günlerdi... Ve yağmur o günlerde hayatımızı mühürlercesine yağardı sanki. Terkedilmiş yollardan yürür, hüzünlü mahallemizin sonundaki sanki kapalıymış gibi duran o çay ocağına giderdik seninle... Bizi görünce yüzü garip bir sevinçle aydınlanan o yoksul garson çocuğun getirdiği çaylara bile umutsuzlukla bakar, gitmeliyim buralardan, başka yerlere gitmeli, başka şeyler yaşamalıyım, derdin...

Çay ocağının kırık penceresinde boynunu gezdirirdin ve burada intihar duygusu bile anlamını yitirmiş, ruhsuz kalmış, derdin... İntiharını bile o yaşamayı umduğun yeni yerlerde, değişik ve farklı insanların arasında denemek istiyordun... Hep bulunduğun yerlerden uzakta, marjinal, farklı ve uç olan şeyler yaşamak istiyordun...

Sadece bizim varlığımızdan mutluluk duyan ve başka hiçbir beklentisi olmayan, belki yarın veya birkaç saat sonra işsiz kalacak o garson çocuğun umutla tazelediği o çaylardaki gizemi bile

görmezden gelip, gözlerin o kırık pencereden görünen uzaklara takılı, buralardan gitmeliyim, artık başka şeyler yaşamalıyım, yeni ve değişik şeyler, derdin... Neye üzülüyordum biliyor musun en çok; bütün bu sözleri seni deliler gibi seven beni incittiğinin farkına bile varmadan, öylesine aklına geldiği gibi söylemene üzülüyordum. Sanki ben yoktum yanında. Sanki oraya bir başına gelmiştin. Kendinleymişsin, benim yanında olmam, olmamam sanki hiç önemli değilmiş gibi konuşmana içerliyordum...

Ve işin en acısı ben ne zaman sana bir şeyler söylemeyi denesem artık orada olmamandı... Beni anlamanı, duymanı istediğim yerde artık hiç olmuyordun sen. Ben ne zaman konuşmaya başlasam aklın hep bir başka yerde oluyordu. Ben ne zaman sana nüfuz etmeye çalışsam senden bana paramparça bir ruh, darmadağın bir yüz kalıyordu... Ben senin paramparça ruhunu toplamaya, o darmadağınık olmuş yüzünü yeniden bütünleştirmeye çalışırken, sen yine ben orada yokmuşum gibi konuşmanı sürdürürdün: "Aşkın ömrü üç yıldır. Birinci yıl birlikte eşyalar alınır, ikinci yıl eşyaların yeri değiştirilir, üçüncü yıl eşyalar paylaşılır. Çünkü aşk bitmiştir..?" Ben konuşan sana değil, ruhunun en karanlık, en izbe yerine gizlediğin kaderine, o izbe, o karanlık yerde, ömrünün en gerçek, ama seni hep derinden korkutan sırlarına nüfuz etmeye çalışırken, sen aşkı yıllara ve eşyalara böler, seni derinden korkutan sırlarını bana bırakıp, hep uzaklara gitmek isterdin... Kendinle, sırlarınla, hayatının gizemiyle olan ilişkilerini yitirdiğin için başkalarının bilgileri, öngördükleri ve yaşam tarzlarıyla bakıyordun hayata...

"Sahi biz seninle ne yapıyoruz?.. Ne zamana kadar sürecek bu ilişki? Sen benden bıkmadın mı?.. Oynadığımız bu oyun hiç bitmeyecek mi?.. Aradığım gizem burada değil, buradan çok farklı yerlerde..?"

Hayatımızı mühürleyen yağmur o kırık pencereden içeri, üzerimize doğru savrulurken, doğanın bu yaban sesinde sözlerinin tam olarak anlaşılmayacağını umarak, işte kendi kendine bunları fısıldardın... Sanki yanında ben yokmuşum gibi söylerdin bunları... Benim senin için olmakla olmamak arası bu varlığım sana derin bir ıssızlığı ve yokluğu hatırlatıyordu artık... Bende kendi bitişini, hiç hak etmediğin sonunu görüyordun... Ben seni koşulsuz sevmekle gidebileceğin o yerleri, o ışıklı ve mutlu iklimleri, eskisinden ve şimdiye kadar olanlardan çok farklı şekillerde sevebilme ihtimalin olacak insanların sevgisini senden çalıyordum...

Senin için her şey bulunduğumuz yerde olmayandı. Senin için her umut, her sevinç bu camı kırık çay ocağının dışındaydı. Senin için yeni olan ne varsa, bu yağmurun mühürlediği hayatımızın hemen biraz yakınındaydı... Senin için yaşamak; küçümsediğin annenin, önemsemediğin babanın, o büyüdüğün, ama bir an önce terkedip gittiğin solgun evlerin, seni hep boğan, ama yıllarca yürüyüp geçtiğin kederli sokakların dışındaydı...

Ne olur bırak beni, derdin böyle anlarda: "Bırak beni, bizim dışımızda başka hayatlar var, başka renkler, başka hazlar, başka umutlar var... Hepsini görmek, hepsini tek tek yaşamak istiyorum. Ne olur bırak beni, hayata ve başka sevgilere gecikmek istemiyorum. Ne olur hiç olmazsa bir süre zaman tanı, yaşayabileceğim ne varsa bir an önce yaşamak istiyorum. Görüyorum, önümden geçiyorlar... Onları tutamıyorum, elimden kayıp gidiyorlar... Ne olur bırak beni, bak hızla geçip gidiyor, ben o hayata yetişmek istiyorum..."

Sonra, nasıl istiyorsan öyle yap, derdim. Nereye gitmek istiyorsan oraya git, derdim... Ve sen gecenin bir vakti çekip giderdin. Gecenin karanlığında bastığın her yer kurtulmak istediğin o kaderin olurdu. Kurtulmak için gittiğin her yer kaybolmuş ömrün olurdu. Ardında, dönüp bir kere bile bakmadığın hayatımız ve o çay ocağının kırık penceresi kalırdı... Ardında, o kırık penceredeki kimsesiz kanın kalırdı... Ardında, yaşamaktan korktuğun için hep ertelediğin aşkımız kalırdı...

Bense beni bıraktığın yerde kalır ve o kırık pencerenin ardındaki uzaklıkta seni seyrederdim... Gittiğin yerlerde seni sana hatırlatan kimse olmazdı. Gittiğin yerler hep yeni yerlerdi, gördüklerin hep yeni insanlardı. Hiçbir yer, hiçbir insan sana nerede gizlendiğini, sana nerede kaybolduğunu sormazdı... En çok bu yüzden onları daha heyecanlı bulurdun... Gittiğin o yerlerde, konuştuğun o yeni insanlarda yalanla gerçek hep aynı anlamı taşırdı. Oralarda, o insanlar için, senin aslında kim olduğun ve neyi sakladığın değil, sadece yeni ve farklı olma umudunu taşıman önemliydi... Gittiğin yerlerde insanlar senin gibi ömürlerinden umudunu kesmiş, bu yüzden aralarına katılan her yeni insanda bu umutsuzluğu unutturacak yeni bir vaat bekliyor olurlardı...

Onlara geldiğin yerleri hiç anlatmazdın. Onlara annenden, babandan, o solgun evlerden, o kederli sokaklardan hiç bahsetmezdin... Onlara seni senden daha iyi tanıdığım için artık varlığıyla yokluğu bir olan benden hiç bahsetmezdin... Onlara sevme yeteneğini kaybettiğinden değil, yeni ve farklı olanı özlediğinden bahsederdin... Onlara hiçbir aşkı sonuna kadar yaşayamadığından, aşkın sonunda karşına çıkacak olanlardan korktuğun için her ilişkiyi yarım bıraktığından değil, aslında aşkın üç yıl sürdüğünden bahsederdin...

Onlara aşkın o kaçınılmaz yazgısını sonuna dek yaşamaktan korktuğunu değil, herkes gibi senin de yeni ve farklı duygulara, hiç yaşanma-

mış ilişkilere özlem duyduğunu anlatırdın... Onlara marjinal, farklı ve uç şeyler yaşamaya ne denli hazır olduğunu söylerdin... Söylediklerin sayesinde onlar kendilerini yeni ve farklı bir insan gibi hissederlerdi. Bu duyguyu onlara ne kadar çok verirsen seni o kadar çok sevmiş gibi davranırlardı... Onlar seni ne kadar çok sevmiş gibi davranırlarsa, sen o kadar çok kendini unutmuş gibi olurdun. Sen kendini ne kadar çok unuttuğunu sanarsan, seni gerçekten sevenlerden esirgediğin sevgi ve şefkati onlara o kadar çok vermeye çalışırdın...

Annenden, babandan, büyüdüğün o solgun evlerden, yıllarca yürüdüğün o kederli sokaklardan esirgediğin o sevgi ve şefkati seni hiç tanımayan ve hiçbir zaman tanımayacak olan insanlara verdiğini hissederdin...

O kırık pencerenin ardında seyrederdim seni... Seni hiç tanımayan ve belki de hiç tanımayacak olan insanlara hiç ayrım gözetmeden sarılırdın. Senin için tehlikesizdi o insanlar. Senin yabancındı... Kolayca kaynaştığını sanırdın onlarla. Aralarından hiçbiri senin ne denli kaybolduğunu, senin aslında senden ne denli uzakta olduğunu bilmiyorlardı. Belki de hiç bilemeyeceklerdi. Zeki ve şakacı insanlardı. Sana kendini hiç olmadığın kadar iyi hissettiriyorlardı... Aralarından hiçbiri sana gerçek anlamda nüfuz etmeye çalışmıyor, seni bu dünyadaki her şeyden ayırıp dikkatlice bakmıyor, sana dikkatlice bakmadıkları için senin aslında bu dünyada nereye ait olduğunu bilmiyorlardı...

Hiçbiri senin parçalarını senin bile bilmediğin uzaklıklardan tek tek toplayıp sana getirmiyor, getirmediği ve sana seni göstermediği, senin sen olman için ödemen gereken bedelleri ve acıları sana hatırlatmadığı için, onları benden yeni, benden farklı, benden daha çekici ve özel buluyordun... Aslında biliyordun, ama bilmezlikten geliyordun... Onların sana göre benden yeni, farklı, benden daha çekici ve özel olmaları seni gerçekte hiç tanımamaları ve kim olduğunu bilmemelerinden kaynaklanıyordu...

Sonra yine geri dönerdin. Küçümsediğin annene, önemsemediğin babana, büyüdüğün o solgun evlere, yıllarca yürüdüğün o kederli sokaklara dönerdin. Eskisinden daha yorgun ve eskisinden daha paramparça dönerdin... O seni seyrettiğim kırık pencereden tekrar içeri girer, bitkin ve sarhoş bir halde geri dönerdin... Bitkinliğin ve sarhoşluğun çok içtiğinden değil, kendine bir kez daha geciktiğinden, kendini bir kez daha hiç tanımadığın insanların karanlığına umutsuzca savuruşundan olurdu... Bitkinliğin ve sarhoşluğun kendini yine hep yanlış yerlerde aramandan olurdu... Kendi kayboluşunu başkalarının kaybolduğu yerde aradığın için daha da büyüyen yalnızlığından olurdu o büyük pişmanlığın... Ama bu defa kendinle dertleşir gibi değil, beni hissederek, benim varlığıma dokunarak konuşurdun: "Bu benim hayatım değil, ne olur, tut beni. İçimden sanki çok büyük bir parçam kopup gitmiş gibi. Ne olur bana eskisinden daha büyük bir aşkla bak. Ne olur tut beni... Ne olur, beni bana hatırlat..?"

İşte böyle derdin. Başını kucağıma yaslar, seni seyrettiğim kırık pencereye gözünü dikip sana hem çok tanıdık gelen, hem de bir o kadar uzakta olan ömrüne bakar, ne olur tut beni, beni hiç kimseye, beni başkalarına bırakma, derdin...

Sonra günlerce sokağa çıkmazdın... Sevilecek onca insan var, yaşanacak onca ilişki, gidilecek onca yer var, diyen sen, günlerce o kırık pencereden bakıp, hiçbir yerde hiçbir şey yok, boşuna onca insan, boşuna onca yer, derdin... Yeni ve farklı bulmak için gittiğin o yerlerden, yaşamaktan sıkıldığın her şeye çaresiz ve acıklı bir umutla geri dönerdin...

Ve döndüğün yerde küçümsediğin anneni, önemsemediğin babanı, sıkıldığın o solgun evleri, yürürken boğulduğun kederli sokaklarını bulurdun... Döndüğün yerde ömrünün, ruhunun kaybolmuş parçalarını aramaktan hiç vazgeçmeyen, ve en çok bu yüzden senin için varlığıyla yokluğu bir olan beni bulurdun... Döndüğün yerde sana hep çekilmez gelen annenle babanın koşulsuz beraberliğini bulurdun... Alışkanlık onların yaşadığı, bu alışkanlık onları öldürüyor, dediğin annenle babanın evine yaralarını sarmak için dönerdin... babanın gözyaşlarıyla aydınlanan o eski aynada, annene göğsünün hemen altındaki bezeyi gösterirdin hiç çekinmeden... Gazetenin bulmacalarını çözmekten ve televizyonda at yarışları izlemekten başka hiçbir şey yapmadığını söylediğin o baban, yıpranmış bir albümdeki eksik ve kanayan çocuk gülümseyişlerini koptukları yerden birleştirmeye çalışırdı...

Yüzleşmekten korktuğun ömrünü bedelini ödemekten çekindiğin bir gizemle değiştirmek istiyordun... Sadakati ve iki insanın birbirlerine ömürlerini bağışlamalarını aptalca ve yanlış bulurdun... Ama sen ne zaman kaybettiklerini bulmak için geri dönsen, o aptal ve yanlış bulduğun sadakati yaşayan annenle baban, senin o parçalanmış ömrünü bile yine kendilerinden bilirlerdi...

Oysa sen yüzleşmekten korktuğun ömrünü ne olduğunu bilmediğin bir hayatla değiştirmek istiyordun... Ve bu hayata, marjinal, diyordun, farklı ve gizemli olan, diyordun... Ama aradığın o farklı hayat, özlediğin o gizem gittiğin yerlerde değil, aslında küçümseyip bir kenarda bıraktığın bu hayattaydı... Sen onca yoldan yorgun ve bitkin geri döndüğünde yine bıraktığın gibi bulduğun aile ocağındaydı... Aslında, uzaklarda aradığın gizem, öksürdüğün için sana titrek elleriyle ıhlamur kaynatan annenin sevgisinde saklıydı. Aslında o gizem, seni sen yapan her şeyi küçümseyip gittiğin uzaklardan hasta döndüğünde, yollara düşüp senin için nöbetçi eczahane arayan babanın gözlerindeki şefkat dolu endişede gizliydi...

Bir an önce kurtulmak istediğin ve kederli sokaklarda seni arayıp duran, o hastalıklı, o bir türlü bitmediği için tuhaf bulduğun aşkımda saklıydı aradığın gizem...

Marjinal, farklı ve uç olan, seni senden çok sevenleri, yaşamak istediklerini engellemekle suçlayıp gittiğin yerlerde karşılaştığın ve seni hiç tanımayan ve tanımayacak olanlarla paylaştıkların değil; marjinal, farklı ve uç bildiğin yerden nasıl dönersen dön, seni her halinle sevmeye hazır olan annendi, babandı; büyüdüğün o solgun ev, o kederli sokaklardı... Çünkü seni sen yapan bütün işaretler buralarda saklıydı...

Marjinal, farklı ve uç olan, sen beni sevmekten bıkmadın mı, oynadığımız bu sevgi oyunu hiç bitmeyecek mi, aslında aşk üç yıl sürer, diyerek gittiğin her yerden dönüşünü sabırla bekleyen, seni bütün parçalanmışlığınla seven ve hep sana kanayan bu kalbimdi...

Marjinal, farklı ve uç olan, ister yanımda ol, istersen yanımdayken bile ne kadar kaybolmuş olursan ol, bu dünyaya seni sevmek için geldiğimi bu hayattaki her şeyden çok iyi biliyor olmamdı...

KAÇAK ALMANYA HABER

Gültekin Emre

Dilekler zamanı, Kubrick, Capa, Berlinale

... ve ŞAİR GÜRKAN KESİCİ İNTİHAR ETTİ

Kıyısından köşesinden göçün filmine yönelmeden yapamadı kimi yönetmenler. Bu filmler çok eleştirildi, yerildi övgülerin yanında. Bunlar öncü arayışlardı bana göre başarılarıyla, başarısızlıklarıyla. Bu çabalar da olmak zorundaydı ve oldu. Sonra Türklere yönelik filmlere kimse para vermez oldu, kapılar kapandı. Duvar'ın yıkılmasıyla da sosyalist ülkelerin yasaklı yönetmenlerine ve yasaklanan filmlerine. Sonra o furya da bitti. Asya ülkelerini keşfe çıktılar bir süre de. Şu sıralar dengeler yavaş yavaş yerine oturmaya başladı yeniden. Bu arada, bir de duyduk ki WDR'in desteğiyle yönetmen **Tevfik Başer, Hilmi Sözer**'in öyküsünden yola çıkarak göçün tarihini baştan sona ele almış, hepsi de Avrupa'da yetişmiş, kendilerini kanıtlamış Türk oyuncularla: **Tevfik Başer**, köy yaşamından, köyde Almanya'nın ilk duyuluşundan başlayarak kaçak ve resmi yollarla Almanya'ya gelen, çalışan, değişen insanların dünyasına ustaca eğiliyor. Öykünün ana dayanağı umutsuz bir aşk öyküsü. Yönetmen, sevenlerin bir türlü birbirlerine kavuşamamasının dramını göçün tarihine katık ediyor. Sonuçta erkek sevdiği kadını öldürüyor, öldürülen kadın sevdiğine tam kavuşmak üzereyken, mutluluğa bir adım kala yaşama veda ediyor. Namus meselesi böylece yine bir filmimize daha giriyor boşanmış bir kadının kendi ayakları üstünde durması yerine kimi klişe ve şablonlara da yaslanmadan edemiyor yönetmen. Buna rağmen göç gerçeğini sulandırmamaya çalışarak ele alıyor **Tevfik Başer** *Zeit der Wünsche*'de, yani *Dilekler Zamanı*'nda. Televizyonun birinci kanalında 12 ve 14 Ocak tarihlerinde, saat 20.15 anahaber bülteninden hemen sonra iki bölüm halinde yayımlandı *Dilekler Zamanı* ve ilgi gördü.

Berlin, şu sıra, bir yandan *55. Berlin Film Festivali*'ne ev sahipliği yaparken, bir yandan da büyük bir yönetmeni ağırlıyor ardında bıraktığı pek çok önemli belgeyle: 20 yüzyılın en büyük sinemacılarından biri sayılan yönetmen **Stanley Kubrick**'in (1928-1999) çektiği filmler ve film dünyası üzerine olağanüstü bir sergi gerçekleştirildi **Martin-Gropius-Bau**'da. Yani bir yaşamın, inanılması güç bir çalışma temposunun ve ortaya konan onca başarılı ürünün dökümü yer alıyor bu etkileyici, çarpıcı ve kaçırılmaması gereken sergide. **Kubrick**'in senaryolarından, sahne çizimlerinden filmlerindeki kostümlere, makyaj malzemelerine, masklara, dekorlara, objelere, fotoğraflara, mektuplara, kitaplara, gazete haberlerine, filmler üzerine yazılan yazılara, giysi tasarımlarından film müziklerine, grup çalışmasına, teknik gelişmelere, ilk kameralardan en son kullanılan kameralara, merceklere, raylara... dek uzanan çok geniş bir belgeler toplamını içeriyor bu sergi. Bu olağanüstü belgesel sergide **Kubrick**'in filmlerinden fotoğrafların yanında videoda belli sahnelerin gösterimi, senaryolarının ayrıntıları ve filmler üzerine çalışma notları da yer alıyor sergide. Bin metrekarelik alanda ilk çalışması belgesel kısa filmi *Day of the Fıgth*'ten (1951) son filmi *Eyes Wide Shut* (1999) arasında ne yapmışsa onlar bir bir gözler önüne seriliyor, sergileniyor: Savaş karşıtı *Paths of Glory* (1956) orijinal kostümüyle *Spartacus* (1960), **Nabakov**'un ünlü romanından uyarlanan *Lolita* (1962), 2001: *A Space Odyssey* (1968), *The Shining* (1980), *Full Metal Jacket* (1987), *Dr. Strangelove* (1964)... ve öteki filmlerinin maketleri de şaşkınlık yaratıyor insanda. Bu denli ayrıntılı ve titiz çalışan bir yönetmenin ortaya koydukları da elbette olağanüstü. **Napolyon** üzerine topladığı kitapların çeşitliliği ne kadar şaşırtıcıysa, **Napolyon** için düşünülen giysi de o kadar gerçek ve elle tutulur, sonra aldığı notlar ve kartoteksi de o denli etkileyici. Konuyu baştan sona, kostümünden müziğine, mekânından oyuncusuna, öyküsünden senaryosuna... kadar titizlikle ele almasaydı bu usta yönetmen bu kadar başarılı olabilir miydi? Bir yönetmenin dünyasına bundan daha iyi nasıl sokulunur, o daha başka nasıl tanınır? Hayatının merkezini sinema yapmış birinin kurduğu düşleri, dünyayı ve çektiği binlerce kareyi, dramı, yaşamı, giysisiyle, öyküsüyle, diliyle, tarihiyle, kurgusuyla böylesine hacimli bir sergiyi döne döne gezmeden anlamak ne mümkün? Bir film çekiliyor ama nasıl çekiliyor, bu sergide bunun yanıtını da buluyoruz elbette.

Bir başka çılgın da, bir serüven filmi gibi yaşamıyla dikkatleri çok erken üstüne çeken, fotoğraf sanatçısı **Robert Capa**! Yine **Martin-Gropius-Bau**'daki retrospektif sergisinde, onun savaş röportajlarıyla ve savaşlarda çektiği fotoğraflarla adım adım nasıl ünlendiği belgeleniyor. Fotoğraf ve röportajlarının yayımlandığı gazeteler, dergiler ve albümlerle birlikte kendi yaşamı da baştan sona yer alıyor bu çarpıcı sergide. 1931-33 arası **Capa** Berlin'dedir. Nazilerin iktidara doğru tırmanışa geçmeleriyle de Berlin'den ayrılır. 1938'de "en önemli savaş fotoğrafçısı" olarak öne çıkar. Çin'in 1938'deki Japon işgaline karşı verdiği amansız mücadelede **Capa** da Asya'dadır. 1936-39 arası İspanyol İç savaşı'nı belgeler. 1941-1945'te 2. Dünya Savaşı'nı, 1944'deki Müttefik Güçlerin Normandiya çıkarmasını sıcağı sıcağına saptar fotoğraflarıyla. 1948'deki İsrail-Arap savaşına katılır fotoğraf makinesiyle. 1954'te de Hindiçin'dedir. Burada bastığı mayının patlamasıyla parçalanarak ölür. Yani iş üstünde hayata veda eder. 1913'te Macar asıllı Yahudi bir ailenin oğlu olarak Budapeşte'de doğan Capa, 1931'de Macaristan'dan ayrılır. 1932'de sürgündeki **Troçki**'nin Kopahag'ta fotoğraflarını çeker. 1933'te Viyana üstünden Paris'e geçmek zorunda kalır. *Weltspigel, Life, Vu, Picture, Post, Collier's*... gibi dünyanın sayılı fotoğraf dergilerinde savaş fotoğrafları ve portreleri yayımlanır. Döneminin önemli sanatçılarının portrelerini çekerken, onun da fotoğrafını çeker pek çok yakın arkadaşı. Siyah beyaz dünyanın acısıyla yüklüdür onun fotoğrafları. Ne yazık ki, geçtiğimiz yıl ülkemizde sergilenen Türkiye fotoğrafları yoktu bilinen ve hiç bilinmeyen 300 fotoğraf arasında.

Marlene Dietrich Meydanı hareketli anlar yaşıyor: **Berlin Film Festivali**'nin yarışma bölümünde yer alan filmler burada, **Berlinale-Palast**'da halkın karşısına çıkıyor. Sinemalar kompleksi Cinemax X de orada. Forum bölümünde yer alan filmleri de burada izliyor sinemaseverler. 55 yıldır sinema dünyasının kalbi hep Berlin'de attı ve unutulmaz pek çok film "altın" ya da "gümüş" ayı ile döndü ülkelerine. Geçen

yıl Türk asıllı Hamburglu yönetmen **Fatik Akın**'ın Almanya'daki Türkiyeli gençlerin sorunlarını ele aldığı çarpıcı filmi ***Duvara Karşı*** "altın" ayı ile ödüllendirilmişti. **Kubrick** filmlerinin toplu gösterimin yanında **Mike Nichols**'un *Kim Korkar Virginia Woolf'tan?*, **Ingmar Berkman**'ın ***Susma***'sı, **Billy Wilders**'in ***Apartman***'ı, **Fellini**'nin ***Rüyâ Gemisi***, **Bertolucci**'nin *Örümceğin Stratejisi* de gösterilecek unutulmaz filmler olarak. 5'i yarışma dışı 21'i "*Altın Ayı*" için yarışacak Berlinale'nin yarışma bölümünde Türk filmi yok ama **Yeşim Ustaoğlu**'nun ***Bulutları Beklerken***'i Panorama'da, **Semih Kaplanoğlu**'nun filmi ***Meleğin Düşüşü*** de Forum'da seyirci karşısına çıkacak. Türk asıllı oyuncu **Erdal Yıldız** da Almanya İspanya ortak yapımı ***One Day in Europa***'da oynuyor. Fransa, İngiltere, Güney Afrika ortak yapımı ve yarışma bölümünün açılış filmi ***Man to Man***. İki antopoloğun Güney Afrika'dan iki pigmeyi İngiltere'ye götürüşünü konu edinen film 122 dakika. Berlinale'de İspanyol oyuncu ve yönetmen **Fernando Fnan Gomez** ve Koreli film yapımcısı **Im Kwon-Taek** "*Altın Ayı Yaşam Boyu Onur Ödülü*"yle ödüllendirildiler. Akademi ödülünü de kazanan İrlandalı oyuncu **Daniel Day-Lewis**, Alman sinema tarihinin unutulmaz ismi **Helene Schwarz** ve Japon **Shochiku Film Stüdyoları**'na "*Berlinale 2005 Kamera Ödülleri*" verildi. **Berlinale**'de 350'den fazla film gösterildi ***Yeni Alman Filmleri Perspektifi, Çocuk Filmleri Festivali, Forum, Retrospektif, Panorama ve Yarışma bölümlerinde***. Yedi kişiden oluşan jürinin başkanlığını Alman yönetmen **Roland Emmerich** yürütüyor. **Costantinos Gianaris**'in yönettiği *Omiras* Türk-Yunan ortak yapımı

Bu yazı böyle sinema ağırlıklı bitecekti ama, ne yazık ki acı bir haberle bitirmek zorundayım: Bir şair ölmüş diyeler ve kaç gün sonra duyalar! Berlin'de yaşayan ve buralarda tanınan şair **Gürkan Kesici** intihar etti: 1968 doğumlu, Turizm ve Otelcilik Okulu mezunu, Multikulti radyonun has elemanlarından, şair **Gürkan Kesici** 4 Şubat 2005 günü intihar etti ve öldükten 4 gün sonra bulundu. Şiirleri, Berlin'de yayımladığımız ***Şiir-lik, Melez***'in yanı sıra Türkiye'deki kimi dergilerde de yayımlandı ve ilgi uyandırdı. Kitapsız bir şairdi ve uzun bir süredir "***Kötü Şiirler Antolojisi***" hazırlıyordu. "***Düşümsü...***" adını verdiği düzyazı-şiirlerini yazıp bir kenara koyuyordu. Günün birinde bir yerlerde şiir kitabını çıkarmayı da umuyordu. Şiirleri onsuz şimdi. Kim ilgilenir intihar etmiş bir şairin şiirleriyle? Kim? Ama benim yakın dostumdu o. Onun ardından böyle bir yazı yazacağım hiç aklıma gelmemişti. İzin verirseniz, *Melez*'in ilk sayısında (Ocak 2002) yayımlanan, bir türlü çıkamadığı, saplanıp kaldığı iç dünyasına da ışık tutan bir şiiriyle veda etmek istiyorum ona: "*Aptal bir rüzgâr başlardı. Korkardı. Korktukça tabanlarım sızlardı./Böyle anlarda Deniz bile hüzünlü desenler yapmazdı bana, dalga-/lanırdı. Gitar sesleri çalınırdı kulağıma. Durmadan uzaktaki bir şehri/özlerdim. İçinde kendime yer bulamadığım şehri. Yorgana sarılırdım,/yastığa sarılırdım, kaleme, sigaraya, içkiye sarılırdım. Ağlardım. Bir/tutam mutluluk serperdi birileri üzerime, susardım. Sustukça/saklanırdım. Durmadan saklanırdım. Bunları düşündükçe kalemimin/ucu kırılırdı. Genzime bir şiir kaçar hapşırırdım. Çok yaşardım sonra./.../Gerçekten aptal bir rüzgâr başlardı. İnsanlar arkamdan gülerdi,/yüzüme de gülerdi. Hiçbir kaldıraç dünyayı kaldıramazdı böyle olun-/ca. Kendimi yeni koşullara hazırlar, hep 'masum'u oynardım. Cin/fikirli göndermeler üflerdim şiirlere sonra./.../Aptal bir rüzgâr başlardı. Utançlarımı yüzüme gözüme/bulaştırırdım. Bir kemancı hep o şarkıyı çalardı. Çatallanan bir şarkı/olurdu, balık tabağında yarınlar. Bozbulanık sularda yüzerdik, yüz-/lerimiz değişirdi. Dedim ya, sonra aptal bir rüzgâr başlardı. Bir sala-/tayı hep ortaya söylerdik. Bardaklarda fırtınalar kopardı, köpüren/köprüler kurarken kalplerimiz arasında, her şeyi soğutarak saklardık./Kimse kimseye bozulmazdı./.../Sonra aptal bir rüzgâr başlardı.*"

Bu aptal rüzgârlar *Dilekler Zamanı*'ndaki **Melike**'yi, **Kubrick**'i, **Capa**'yı da aldı götürdü. **Einstein**'ı da. Bu yıl onun yılı, ama o da çoktandır aramızda değil. Kim kaldı ki geride? *Berlinale*'deki filmlerin pek çoğunda birbirini arama, bulamama, kaybolma, geçmişe dönüp bakma ve ölümün izini sürme var. Evet, ölümün!

Bir şiir yıldızı daha kaydı uzaklara; şiirleri kaldı, öksüz.

KAÇAK HOLLANDA HABER

Ayça van Ingen

Ocak 2005

21-23 Ocak 2005 tarihleri arasında Lahey'de gerçekleşen Winternachten (Kış Geceleri) festivaline Türkiye'den **Orhan Pamuk, Sadık Yemni, Mesut Balık, Sevtap Baycılı** ve **Aslı Erdoğan** gibi isimler katıldı.

27 Ocak 2005: Gedichtendag. Bu yıl kutlanan Şiir gününde Hollanda ve Belçika'da aynı gün içinde 200'den fazla aktivite gerçekleştirildi. Parlemento şiir okuyarak açıldı, şairler trenlerde seyahat ederken şiirlerini okudu, okullar ve kütüphaneler 'Hollanda dilinde' şiir temasını işlediler.

Şubat 2005

13-23 Şubat 2005, tarihleri arasında Enschede'de gerçekleşen 4. Anadolu Festivali'ne Türkiye'den yazar ve sanatçılar katıldı.

Mart 2005

08 Mart 2005: Boekenbal. 70. Kitap haftasının açılışı anlamına gelen 'Kitap Balosu' her yıl Hollandalı yazarların bir araya geldiği bir aktivite.

9-19 Mart 2005: Kitap haftası. Hollanda'nın her yerinde okumalar ve imza günleri düzenleniyor, bu hafta içinde 11 euro'luk kitap alan herkese Jan Wolkers'ın 'Zomer Hitte' (Yaz sıcağı) isimli kitabı hediye edilecek. 2005 yılının konusu ise 'Alçak ülkelerin aynası' adı altında bizzat Hollanda.

Nisan 2005

9-10 Nisan 2005: Milli Müze haftası. Her yıl 500 kadar müze kapılarını ziyaretçilere ücretsiz açacak ve bilhassa küçük ziyaretçiler için birbirinden ilginç aktiviteler düzenlenecek.

10 Nisan 2005: Levent Aslan All Stars Kids Orchestra.. 1997'den beri Amsterdam'da müzik ve dans eğitimi veren Aslan Müzik Okulu'nun minikleri Hollanda Tropen Institut'de Türk müziği konseri verecek.

Mayıs 2005

4-5 Mayıs 2005: İkinci dünya savaşını anma günü. Savaşın Hollanda Edebiyatı'nda etkisi günümüzde de sürerken, Hollandalı şairler ülkelerinin işgalden kurtuluşunu ve özgürlüğü konu alan şiirler yazacak ve anma gününe katılacaklar.

11-25 Mayıs 2005 De weken van het Reisboek- Seyahat kitabı haftaları. Festival dahilinde her yıl başka bir ülkeyi içeren seyahat kitapları tanıtılıyor, 2005 yılının tema ülkesi ise Almanya.

KAÇAK DENEME

Hasine Şen

Anaları ve kızlar

Farklı ortamlarda ve bağlamlarda karşılaştığımız "Issız bir adaya gönderilseniz yanınıza atacağınız kitap ne olurdu?" sorusu ünlü yazarı **Alice Walker**'a yönlendirildiğinde kendisi hiç tereddüt etmeden Zora Neale Hurston'ın ***Their Eyes Were Watching God*** (1937) başlıklı romanını seçer. Yaptığı seçimi ise Hurston'ı "edebi annesi" olarak görmesiyle açıklar. **Emily Dickinson** da *"Benim hiçbir zaman annem olmadı,"* derken, şüphesiz, gerçek bir anne yokluğundan çok, kendisine edebiyat alanında örnek oluşturacak güçlü bir kadın-şair topluluğunun olmayışından yakınmaktadır. *"Şu anda kadınlar hakkında [illegible], veya bildiğimizi sandığımız her şey, erkekler tarafından söylenmiştir."* Bu sözler ise Dickinson'ın ölümünden yirmi yıl sonra, 1916 yılında Amerika'da zamanının önde gelen bir edebiyat dergisinde yer alıyor. Onları yazan ise kadının kendi sesini duyuramamasına isyan eden, gelecek kuşakların da edebi anlamda annesiz bırakılmasına kayıtsız kalamayan başka bir kadın şairdir, **Helen Hoyt**. Tarihsel sürece baktığımızda oğulların babalarından hep güç ve iktidar rollerini devraldığını, kızların ise analarından toplum kurumlarının dayattığı edilgenlik rolünü öğrendiğini görüyoruz. Hoyt'un sözleri, aile ve kültür yapılarının, onlarla birlikte de kadına atfedilen davranış ve düşünce kalıplarının değiştiğinin altını çizerken, anne-kız ilişkisinde yeni bir modelin oluştuğunu da sezdirmektedir.

Dönemin şair kadınlarını incelediğimizde ortak bir nokta ortaya çıkıyor: kadına biçilen geleneksel rolleri aşıp yeni bir kimlik oluşturma mücadelelerinde onlara destek olan başka kadın figürleri olmuştur hep - anne, kız kardeş veya başka bir kadın.

Marianne Moore (1887-1972), örneğin, hayatı boyunca annesiyle yaşar. İşlerinin kötü gitmesi sonucunda ruhsal bunalım yaşayan baba John Milton Moore, karısı ve iki çocuğunu terk eder, anne ise baba evine döner. Baba rolünü dede üstlenir fakat gerçek babanın yokluğu anne üzerinde özgürleştirici etki yaratır.

Dönemin başka bir kadın şairi, **Edna St. Vincent Millay** (1892-1950) de, erkek egemenliğine dayanan geleneksel aile anlayışından farklı bir ortamda yetişir. Şairin annesi kocasını sık sık kumar borçlarından dolayı evden kovacak kadar kendine güvenen, güçlü bir kadındır. Böylece erkeğin üstün, kadının ise ikincil olduğunu destekleyen hiyerarşik yapı çözülmüştür ve anne ile üç kızı için daha özgür bir ortam oluşmuştur. Annesinin teşviki ile Edna on dokuz yaşındayken bir şiir yarışmasına katılır ve ün kazanır.

Gladys ve **Dorothea Cromwel** (1885-1919) kardeşler ise genelde anne veya ablada aranan desteği bir birinde bulurlar. Yazma konusunda daha yetenekli olan Gladys şiirlerini yayınlamaya başlayınca aile panik yaşar. Daha önce anne ve baba kızlarının yazma heveslerini gayet masum bir uğraş, piyano çalmak veya dans etmek gibi sıradan bir eğlence olarak görmüş ve hiçbir tedirginlik duymamıştır. Ancak **Gladys** yazdıklarını yayınlamaya başladığında, ki bu erkeklere mahsus bir davranıştır, masum uğraşı ciddi bir tehlike olarak nitelendirilmiştir. İkiz kız kardeşlerin anne ve babasını erken yaşta kaybetmesi duyarlı ruhlarını derinden etkilemiştir şüphesiz, fakat sadece erkekler için meşru bir alan olarak kabul edilen edebiyat dünyasına girişlerine mani olan ciddi bir baskıdan da kurtulmuştur genç şairler. New York'un en zengin semtlerinde, huzurun ve sessizliğin hakim olduğu bir ortamda, iki kız kardeş birbirlerinin yaratma arzularını dürtüklemiş ve desteklemiş. Ta ki Amerika 1917'de savaşa katılana kadar. Kızıl Haç'ın gönüllü hemşiresi olan **Gladys** ve **Dorothea Cromwel** kendilerini bir anda sakin, huzur dolu bir cennetten şiddet dolu bir alanda bulur. Kendi evlerinin sınırlarını aşma cesareti göstermiştir genç kadınlar, fakat dışarıda egemen olan erkek düzeni ile baş edemeyip trajik bir son ile noktalanmıştır özgürlük arayışları. Savaş alanında gördükleri vahşete dayanamayıp intihar eder iki kız kardeş.

Angelina Weld Grimske'

Dönemin birçok diğer kadın şairin de hayatı intiharla biter. **Sara Teasdale** (1884-1933) de ikiz kız kardeşlerin kaderini paylaşmıştır. Sara'nın annesiyle daha mesafeli bir ilişkisi olur. *"Annem, kendisi bir süper kadındır, beni deli ediyor,"* der şair bir dostuna yazdığı bir mektupta. *"Ne kadar bencil ve kıskanç olduğunu anlatamam sana... Kendime sürekli şunu tekrarlıyorum: Onun gibi olmamalısın! Onun gibi olmamalısın. Yetmiş dört yaşında ama tek parmağında bile benim tüm vücudumun sahip olduğu güçten daha fazla gücü var..."* [1] Anne - kız arasındaki bu uçurumun nedeni annenin en içten bir özveriyle patriarkal düzene sadık kalmaya çalışmasıdır. Düzenin kendisine atfettiği tüm özelliklere inanıp onları özümseyen anne kızına da aynı bilinci aşılamaya çalışır. O kadar koruyucu, o kadar denetleyicidir ki, Sara otuz yaşına kadar annesine haber vermeden ve onayını almadan neredeyse adım bile atmamıştır. Sara'nın babasıyla ilişkisi daha sıcaktır. Bir şiirinde ondan "ilk aşkım" diye söz eder, çocukluğunu anlatan başka bir şiirinde ise genelde güven imgesi olarak kullanılan anne kucağının yerini babanın kolları almıştır. Babasına hayranlık

duyan genç kız kendisini evine, eşine ve çocuklarına adayan annesinin hayat tarzından neredeyse tiksinti duyar. Tüm özverisine karşı annesinin sürekli mutsuz olmasının nedeni ise Sara'ya göre erkek egemen toplumun kadın üzerindeki baskıcı ve kısıtlayıcı etkisinden çok annesinin kendi yetersizliğidir.

Patriarkal imgeye bu denli bağlı olması sanatçı kimliğinde de tutarsızlıklar yaratır. Bu imgeye sevgi ve saygı duyarak yetiştiği için kadına biçilen geleneksel rolleri benimsemekte güçlük çekmez. Hanım hanımcık giyinip genç bir hanım efendiye yakışır bir şekilde davranmak, uygun bir koca adayı bulmak, onunla evlenip hayatını onun koruması ve denetimi altında geçirmek gibi düşünceler kendisinde isyandan çok heyecan yaratmaktadır. Düzene karşı hiçbir sorgulayıcı tavrı olmadığından kendisi de egemen görüşün onayladığı bir kadın modeline dönüşmüştür. Son derece duygusaldır, hassas ve kırılgandır, kolayca incitilebilen bir kadındır. Bu nedenle sık sık ruhsal ve duygusal sorunlar yaşar ve dönemin modasına uyarak hayatının önemli bir kısmını psikoterapilere ayırır. Doktorlar Sara'ya daha da sakin bir hayat önerir sürekli, böylece iç enerjisini dizginleyebilecektir ve kendisine yakıştırılan modelin dışına çıkmayacaktır. Sürekli iç enerjisini bastırma zorunluluğundan olacak ki Sara hep Sappho ve Yunan tanrıçaları gibi canlı, hayat dolu, şehvetli kadınlara hayranlık duymuş. Hayatı boyunca da böyle kadınlarla arkadaşlık etmiş.

Angelina Weld Grimske'nin (1880-1958) öyküsü ise, hem siyah hem de kadın olmanın yanı sıra, gerçek bir anne figürünün eksikliğinin getirdiği sorunları da yansıtıyor. Boston'da doğan **Angelina**, Harvard diploması alan ilk siyahlardan biri olan Archibald Grimske ve beyaz bir annenin (Sarah Stanley) kızıdır. Sarah Stanley babasının onaylamadığı bir evlilik yapar fakat yaptığı "hatanın" sonuçlarına katlanamayıp iki yaşındaki kızı **Angelina** ile baba evine döner. Burada da beyaz bir toplumda siyah bir çocuk annesi olmanın getirdiği zorluklara dayanamayıp kocasına bir mektup yazar:

Sevgili Archie,

Angelina benden çok sana benziyor, sen ona benden çok daha iyi bakabilirsin. Ben birçok konuda gerektiğinden daha katı oldum, bazı konularda ise yetersiz kaldım. Ama şu anda hem fiziksel hem ruhsal anlamda ona bakamayacak kadar kötüyüm. Onun kendi ırkından birisinin verebileceğe sevgiye ve anlayışa ihtiyacı var, babasının bu duyguları hâlâ beslediğinden hiç şüphem yok. Benim kendi ailem, doğruyu yapmak için elinden gelen tüm çabaları harcamalarına rağmen, onu iyi ve mutlu bir kişi yapacak sevgiyi ona veremiyor, vermeleri de zaten imkânsız... Ne kadar da uğraşsam onun benimle mutlu olması imkânsız, çünkü diğer insanların farklı bir ırktan ve farklı bir renkte olmasıyla ilgili düşüncelerini anlayabilecek yaşa geliyor. Planım onu sana göndermek... Bu mektup sana kendisinden birkaç saat önce ulaşacak.[2]

Annesine duyduğu öfke **Angelina** Grimske'nin *Rachel* oyununda su yüzüne çıkar. Aldığı yoğun tepkiler oyunla ilgili açıklama yapmasına neden olur:

Amacım narin, duygusal, hayalperest, idealist bir kız, en derin içgüdüsü çocuk sevgisi olan ve gelecekte anne olma arzusu ile yaşayan bir genç kız ırkçılığa karşı nasıl tepki verir sorusuna cevap vermekti. Kadınların çoğu, her yerde, uyanmaya başlamalarına rağmen, toplumun hâlâ en tutucu öğelerini oluşturuyor. Bu yüzden yeniliklere karşılar. Bu nedenle bu ülkenin beyaz kadınları siyah ırkın önünde duran en kötü düşmanıdır. Zırhlarında daha ince bir yer bulabilirsem, birazcık da olsa kalplerine ulaşabilirsem, o zaman belki aktif veya pasif düşman olmak yerine bizim dostumuz bile olabilirler. Zırhlarında böyle bir zayıf nokta var mı, varsa nedir bu zayıf nokta? Kanaatimce var, o da - annelik. Eğer tüm kadınları kız kardeş yapabilecek bir güç var ise, bu güç anneliktir.[3]

Grimske'nin amacı beyaz kadınların annelik duygularını uyandırmaktır. Ancak bu durumda beyaz kadınlar siyahlara karşı işlenen suçları görecek, hissedecek ve anlayabileceklerdir. Şairin bu düşünceleri annesine karşı bir suçlama niteliği de taşır. Annesi, toplumun benimsediği nefret ve ayrımcılık düşüncelerine yenik düşerek, annelik duygularına ve içgüdülerine ihanet etmiştir. **Angelina Grimske**, *Rachel* başlıklı oyununun kahramanı gibi, hiç evlenmeme ve anne olmama kararı alır ve bu kararını uygular. Annesinin ölümünden sonra ise ona olan duygularını şu sözlerle özetler: *"Sadece ara sıra anne hasreti duyuyorum. Bir annemin olmamasına alıştım sanki."*

-Devam edecek-

[1] *William Drake,* ***Sara Teasdale: Woman and Poet****. San Francisco: Harper, 1979, s. 71*

[2] *William Drake.* ***The First Wave Women Poets in America 1915-1945****. New york: Macmillan Publishing Company, 1987, s. 20*

[3] *A.e. s.22*

Marianne Moore ve Annesi

Sara Teasdale

KAÇAK KİTAP

A. Ömer Türkeş

Trenler nereye gider?

Ayfet Tunç'un ***"Kapak Kızı"*** romanı, yeniden yayımlandı. Ancak 1992 tarihli ilk basımı ile yenisi arasında önemli farklar var. Genç yaşta yazılmış bir ilk romanın aksaklıklar barındırdığı düşüncesiyle ***"Kapak Kızı"***na ciddi bir müdahalenin gerektiğine karar veren **Ayfer Tunç**, kitabını elden geçirmiş, öncelikle fazlalıklarını ortadan kaldırmış ama -anlatım biçimlerine yönelik düşüncelerinde de ciddi değişimler olmasına rağmen- romanın genel yapısına müdahale etmemiş, kurguyu ve anlatım tarzını korumuş. Böylelikle eskisini hatırlatan yeni bir roman çıkmış ortaya.

"Kapak Kızı"nın ilk halini okumuş ve sevmiş birisi olarak, **Ayfer Tunç**'un kendi metnine verdiği editörlük hizmetinin yararlı olduğunu ve romanın 2005 versiyonunu çok daha iyi bulduğumu söylemeliyim.

Ankara'dan İstanbul'a doğru sefere çıkan bir trende, trenin tren yolculuğunu en çekilir kılan mekânında, restoranındayız. Banka müfettişliğinden bunalmış Ersin, TRT2'deki "Hayat ve Biz" programının yapımcısı Selda, şef garson Bünyamin ve restorana takılan diğerlerinin yaklaşık on-on iki saatlik rastlantısal birliktelikleri, onlarla birlikte bizleri de çok geniş bir zamana, çok geniş bir coğrafyaya gönderiyor.

Çıplaklıkla hatırlanan

Başlangıçta hiçbir ortak yanları bulunmayan bütün bu insanları birleştiren, o ayın erkek dergilerinin birinin çıplaklığıyla çarpıcı kapak resmidir. Şef garson Bünyamin'e karısı Cennet'le sürdürdüğü evliliğini, cinselliğini, tutkusunu kıskançlık nöbetleriyle hatırlatan o resimdir.

Ersin ve Selda'nın kapaktaki güzel kadınla bağları daha yakıcı; sayfalar ilerledikçe kapaktaki kızın Ersin'in yıllardır görmediği amca kızı Şebnem olduğunu öğreniyoruz. Ve annesi kanalıyla Şebnem, Selda'nın da akrabası... Restoranda yanyana düşen Ersin ve Selda, birbirlerinin Şebnem'le olan yakınlıklarını bilmeden ama Şebnem'in kapaktaki o çıplak resminin zihinlerinde yarattığı çağrışımlarla sürdüreceklerdir sohbetlerini. Kimi zaman iç konuşmaların dış konuşmalarla, kimi zaman dış konuşmaların içtekilerle kesildiği, çakan bir kıvılcımla bambaşka mecralara yönlendirildiği bu sohbet, bir yandan Ersin, Selda ve Şebnem'i daha iyi tanımamıza yardımcı olurken pek çok farklı insani trajediyi de taşıyor hikâyeye. Sadece onlarınkiyle değil, farklı insanların kırık dökük hayatları Bünyamin'in iç hesaplaşmasıyla da çıkıyor karşımıza.

Kentlerin, kasaba ve köylerin, ıssız ovaların hızla kayan panaromik görüntüleri eşliğinde bir hat üzerinde dura kalka ilerleyen bildiğimiz İstanbul ekspresi, içindeki yolcuların düşünceleriyle istikametini ve doğrusallığını yitiriyor. 1980'lerin sonunda geçen hikâye 1940'lara kadar uzanıyor, Anadolu'nun çeşitli kentlerinde dolaşıyor, böylelikle roman kişilerinin kesişen hayatlarına tanıklık ediyoruz; Ersin'in amcası Cavit beyle Selda'nın uzak akrabası Hülya hanımın bir Anadolu kasabasında başlayan aşk ve evliliklerine, her iki tarafın ailelerinin bir faciayla sonlanan bu evlilikle ilgili düşüncelerine, Hülya'nın sonu gelmeyecek bir lanetin nesnesi olmasına, onu lanetleyenlerin lanetlenmiş gibi geçen kendi hayatlarına, Şebnem'i bu dergiye çıplak poz vermeye kadar sürükleyecek olan mutsuz ve sahipsiz çocukluğuna, onu çıplak görmenin Ersin ve Selda'nın zihinlerinde yarattığı sarsıntılara temas ediyor Ayfer Tunç. Aileler arasında hiç sözü edilmeyen, suç, günah ya da vicdan azabı gibi saklanan duygu ve düşünceler, ikiyüzlü değerler, kopkoyu kıskançlıklar birer birer çıkıyor ortaya. "*Sahne dağılmış, perde kapanmış olsa da yarattığı etki silinmiyor, ruhlar, acıtmaya devam ediyor*".

Ayfer Tunç, zaman, mekân ve hatta olaylar arasında birlik kurmadan çok sayıda yan hikâyecikle kurguladığı ***"Kapak Kızı"***nda, hikâyelerindeki gibi yine sıradan insanların hayatlarındaki adı konmamış kırılma anlarına ve mutsuzluklara eğilmiş.

Değişim Sancıları

Söz konusu kırılmaları, yitirilenleri ve mutsuz hayatları anlatırken bireyleri yalıtılmış halleriyle ele almıyor **Tunç**; roman kişilerinin arzu ve taleplerindeki değişimlerle Türkiye'nin geçirdiği kültürel, ekonomik ve siyasal değişimlerin bir aradalığını farketmemizi sağlayan ipuçları serpiştirmiş metnine. Özellikle de resmi gören her birinde farklı çağrışımlar ve hesaplaşmalar yaratan cinsellikte, görünür olmak isteğinde, tüketimde bir özgürlük vaadi bulmakta yakalıyoruz değişenleri.

Ayfer Tunç'un trenden yansıyan kasaba manzaralarını, bu manzaraların eskisiyle olan farklılıklarını ve kasabanın zihinlerde taşıdığı anlamları tasvir ettiği bölümleri çok başarılı buldum, mesela Selda'nın bakış açısından izlediklerimizi; "*İstasyonun arkasında alabildiğine çirkin yapılarla uzanan bu küçük şehre baktı. İyi ki kar yağmış, telaş, yağma ve hırsla büyümüş bu ilçeyi kendi güzelliğiyle örtmüştü. Selda bir zamanlar içinde yaşadığı küçük şehrin ruhunda yarattığı etkiyi hatırladı.(...) zaman şehirlerin dokularını törpülemiş, yeni ve parlak bir hayat beklentisi bütün özelliklerini silmişti. Artık küçük şehirlerin dışarıdan gelenlerin genzini yakan lezzetlerinden, kendilerine has havalarından, mütevazı düzenlerinden eser yoktu. Her biri gerçekte olmayan bir büyümeyi taklit ediyor, giderek aynılaşıyor, hepsi hızla birbirine benziyordu*".

Ersin'in izlenim ve duygularıysa hem daha karışık hem de üst sınıflara özenen orta sınıfların 80'lerin sonunda yaygınlaşan ruh hallerini yansıtması açısından daha önemli: "*Başkentin yoksul banliyölerinden hızla geçerken, içinin yine alabildiğine sıkıldığını, artık böyle bir yere gitmek, kısa süre için de olsa orada yaşamak istemediğini*" düşünecektir Ersin. Kuşkusuz yenilerde ortaya çıkan bir sıkıntı bu. Eskiden her gittiği kasaba ona şirin, şiirsi görünürken şimdilerde yarattığı ürperti, günümüzde merkezin dışında kalan bütün kent ve kasabaların, onlarla birlikte insanlar ve hayatlarının da önemsizleşmesindendir. Oysa çok değil, daha "*dört yıl yedi ay önce, ilk görev yeri olarak gittiği bir Orta Anadolu ilçesine gece yarısı indiğinde, kendini gizli görevle gelmiş bir yabancı gibi hissetmiş, içinde bir serüven beklentisinin filiz verdiğini duymuş, buralarda başına güzel ve ilginç olayların geleceğini, çeşit çeşit insan tanıyacağını düşünerek sevinmiştir*" Ersin. Öyleyse "Ne değişmişti de kasabaların, küçük şehirlerin eskiden içini bir anda ısıtan şirinliği yok olup gitmişti?"

İşte tam da bu soruya, "Ne değişmişti" sorusuna bakmak gerekiyor. Çünkü orta sınıfın bütün ortalama değerleriyle büyüyen Ersin'in üniversiteyi bitirip geleceği parlak bir iş olarak görülen banka müfettişliğine başladığı ilk yıllardaki kasaba algısıyla sonrası arasındaki fark, hayatın parlak yüzünün orta sınıfları nasıl cezbettiğini, merkezin çevreyi nasıl yuttuğunu, nasıl önemsizleştirdiğini göstermekle kalmayacak, sorumuzun cevabını da verecektir. Artık taşradan, yoksulluktan kendisini ayırmış, hayatın anlamını Avrupa standartlarında bir tüketimde bulan bir zihniyetin tezahürüdür Ersin'in bilincinden akanlar. Bir sürü genç insanın imrendiği, geliri iyi, statüsü yüksek işinin angaryadan başka bir şey olmadığını anladığında, yani oyunda bir figüran olmaktan öteye gitmediğini farkettiğinde Anadolu seyahatleri ağır gelmeye başlayacak, gittiği her yer ona unutulmuş, geri kalmış, çirkin, pis, kasvetli görünecektir. Kendini boğacağını sandığı şeyin sadece küçük şehirler olmadığını bilir aslında, sorun yaşadığı hayatın beklediği gibi olmayışından, kendisine vaat edilenleri bambaşka düşlemesinden kaynaklanır. Taşraya ve taşradaki hayatlara

duyduğu hınç, taşranın ona sistemin karşısında kendisininin yerini, kendi önemsizliğini hatırlatmasındandır.

Nüfusla, maddi zenginlikle, coğrafyayla sınırlanamayan, ele avuca gelmeyen, ancak tariflerle yaklaştığımız kaygan bir kavramdır taşra. **Ayfer Tunç**'un çok iyi yakaladığı gibi, taşraya bakanın kimliği önemlidir. Türk romanında, aslında bütün bir düşünce hayatında, Anadolu'ya yönelik bakış farklılarını anlaşılır kılan budur. Bu yabancı bakışların ardında gelişmiş, düzgün, haklı, doğru, tartışılmaz ve başkalarına da öğretilmesi zorunlu olan modernitenin standartlarına bağlılık var; taşranın tartıldığı terazinin referansı eskiden Türk modernleşmesiydi, şimdilerde Avrupa standartlarını tutturmuş olmak...

Taşraya kentten, dolayısıyla bir biçimde tanımlanmış modernlikten hareketle yönelenler için taşrayı keşfetmek, aslında modern olmayanı göstermektir. Böyle bir bakışla geri kalmışlığın, yoksulluğun, cahilliğin nedeni de modernleşememişliktir elbette. İnsanların kültürden, sanattan, tüketmekten ve kendi yaşamlarını belirleme yeteneğinden yoksun, umutsuz ve umarsız yaşadıklarına, kendi eylemlerinin sorumluluğunu üstlenmediklerine, kısacası uygarlaşamayıp olgunlaşamadıklarına dair ön yargılar, kendisini bunlara sahip sananların onları küçümsemesine, hayatları üzerlerinde tasarrufta bulunmalarına ve onlardan üstün oldukları inancına meşruiyet sağlayacaktır. Tam da Ersin'in yaptığı gibi;

"*Lojmanlardan birinde oturan, önemsenen, eşraf çocuklarının düğünlerine, sünnetlerine davet edilen, omzuna nazar boncuğu çengellenmiş çocuğuyla karısını alıp mesireye giden, çocuğu durmadan ağlayan, karısı durmadan çocuğu pışpışlayan, etrafına mesafeli bir selam veren bir mühendis, bir bölge müdürü, Devlet Su İşleri'nde ya da Köy Hizmetleri'nde görevli yüksek bir memur olduğunu düşündü, ürperdi. Bu, razı olmaktı. Hayatın getirdiklerine razı olmak, onlarla oyalanmak, hatta bir tür tembellik. Uzun, yok edici bir tembellik. Bu insanlar neden muhafazakâr olmasınlar? Belki de sahiden mutluydular, küçük şehirleri aşacak hayalleri yoktu, vardıysa da çoktan unutmuşlardı.*"

Gözden geçirilmiş haliyle çok uzun değil ***"Kapak Kızı"***nın hikâyesi. Ama, pek çok temaya değinmeden geçmem sizi yanıltmasın, sadece taşra hayatına ve değişen zihniyet dünyasına yaptığı göndermelerle bile çok zengin tartışmalar barındırıyor. Üstelik bütün bunları mekâna, zamana, kişilere ve olaylara yedirerek, yani edebiyatın içinden yapmış **Ayfer Tunç**. Hele ki tren yolculuklarına aşinaysanız, o restoranlarda bir iki kadeh parlatmışsanız, mutlaka okuyun; sevecek-siniz.

faruk.kaya@mynet.com

Faruk Kaya

TOZLU RAFLAR

KAÇAK KİTAP

YENİ BEYAZ İŞ DESENLERİ

"Çok istedim ama annem beni okula göndermedi, kursa göndermedi, diye şikayet etmesin kimse. Kız Meslek Liseleri'nde, Pratik Kız Sanat Okulları'nda, Halk Eğitimi Merkezi Kursları'nda verilen her dersin, her elişi sanatının kitabı var çünkü. Hem de açıklamalı, örnekli, uygulamalı... 'Ben yetenekliyim, akıllıyım, zekiyim, çalışkanım, elimden uçanla kaçan kurtulur bir tek!' diyenler; Halep orda ise arşın burda! Öğretmesi ve örnekleri bizden, çalışması sizden. Alın, yapın, kazanın!" Özellikle örgü-nakış işine meraklı ev hanımlarının hastası olacağı bir çalışma. Kitap desem kitap değil, dergi desem hiç değil. Kırmızılar giymiş bir hanım fotoğrafı ve dantel işi örnekler gördüğünüz kapak fotoğrafı bir kutuya ait. Bu kutunun içerisinden yatak odası takımları, masa örtüsü beyaz iş desenleri, karyola eteği, yeni dantel anglez desenleri... gibi aklınıza gelebilecek her türlü nakış işi örneğinin çizimlerle açıklandığı bir sürü kalıp çıkıyor. Kısaca diyebilirim ki; meraklısı için paha biçilemez bir hazine. Ayrıca 'Milli Eğitim Bakanlığı'nca 13.08.1984 günü 2170 Sayılı Tebliğler Dergisiyle Tavsiye edilmiştir' ibaresiyle ciddiyetini kanıtlamış bir yapıt. Dilem Yayınevi tarafından yedinci baskısı gerçekleştirilen 'Beyaz İş Desenleri' adlı eserimizi Mübeccel Uğur hazırlamış. Dilem Yayınevi'nin siz sevgili okurlara sunduğu hizmeti sadece bu kadar sanıyorsanız, kesinlikle yanılıyorsunuz. Makrame Örnekleri (Emel Eser), Yapay Plastik Çiçek (Fatma Atay), Tohum İşi ve Kum İğnesi (Hatice Atlı - Saime Yapanar).... ve daha nice konu okurların hizmetine sunulmuş durumda. Yarın öbür gün, bu değerli bilgileri gazetelerin paralı eklerinde görürseniz sakın ola ki şaşırmayın. Şimdiden elinizi çabuk tutmakta fayda var. Eski fiyatı; 900.000TL. olan eserimizin bugünkü fiyatı; 1 YTL. Dilem Yayınevi'nin 'Neden El İşi Yapmalı İnsan?' sorusuna yanıt verdiği mâni tadındaki cevaptan alıntı yaparak bu eserimizin tanıtımını sonlandırmak istiyorum.. Neden El İşi Mânisi: "Boş Durmak kimseye bir şey kazandırmaz. İş yapmaya yapmaya paslanır, körelir insan! Yeni bir el işi sanatı öğrenen, yeni bir el işi yapan, ruhen de sağlıklı kalır. Bedenen de... Çevresindeki insanların sevgisi ve saygısı artar ona. Neden mi? İşleyen demir ışıldar çünkü!" Esen kalın, tığları, şişleri, iplikleri hazır edin...

OTOMOBİL

Nasıl ki elişi, özellikle kadınlar için çok önemli bir konu ise, aynı şekilde otomobil konusunun daha çok erkek kesimi ilgilendirdiğini düşünerek bu konuyla ilgili bir eser tanıtmayı vazife olarak kabul ediyor ve zevkle gereğini yerine getiriyoruz. Tozlu Raflar köşesini takip eden okurlarımız hatırlayacaklardır ki, otomobil denilince akla tek bir isim gelmektedir, dört tekerlekli ve motorlu her türlü aracın ciğerini bilen isim, bu işin üstadı; Hasan Can. Eğer siz de bir otomobil sahibiyseniz, yurdu etkisi altına alan kar yağışı döneminde muhtemelen aracınız karlar altında yattı. Belki de "vurdur abi, ikiye tak, gaza yüklen, kaydırma hoooop...." nidaları eşliğinde mahalleli ve esnaf arkadaşların yardımlarıyla buzlu trafikte yol almaya çabaladınız. Her durumda otomobiliniz iyi bir bakımı, sizler de en azından zor hava koşullarında işinizi kolaylaştıracak ileri sürüş tekniklerinden bir nebze olsun faydalanmayı hak etmediniz mi? İşte, İnkılâp Kitabevi'nin 1987 yılında otomobil severleri düşünerek yayımladığı Otomobil adlı ansiklopedik yapıtın 447 sayfalık ikinci cildi. Bakım, tamir, teknik trafik kontrolü, ileri sürüş teknikleri... artık aklınıza ne geliyorsa. Üstelik dev gibi eserimizin bugünkü fiyatı sudan ucuz, sadece 30Ykrş. Eski fiyatını göremedim, belki de benim elimdeki kitap ikinci cilt olduğundan fiyat yazma gereği duyulmamış. Eserimizin sonunda yer alan bölümde, uzmanımız Hasan Can, bir Gönül Abla edasıyla otomobille ilgili sorulan sorulara, bazı aksaklıklara çözümler sunuyor ki, okuma da yanında yat...

"Soru: Araba giderken motor öksürüyor, eksosttan patlamalar geliyor. (geçmiş olsun canım, insan Hasan Can abimiz) Cevap: Benzin bitmiştir ya da su katılmış benzin almışsındır. patlama olur öyle ara sıra... gibi cevaplar değil, her bir soru ile tek tek, sabırla ilgileniyor büyük Karbüratör iğne subapını ve memelerini temizleyince sorun hallolacaktır."

KANAT ALIŞTIRANLAR

Adnan Özer

Kerem

Ne yazılanlara, ne yaşananlara saygısı var bunların
Uzak şehirler hiç mi çekmez adamı?
uğuldayan sesleriyle...
Yalan olmuş edebiyatı değil, gerçekten.
Hisseden anlıyor.
Uçmaya çalışan balık olur mu hiç?
Sormalı size
Asyalısın yavrucağım.
Afrikalısın azıcık.
Anlamına yönel.
maytaplara değil...
Bak bize
külliyata sığındık.
En tatlı yerinde...
Sen kelimelerinle konuştun mu hiç?
Konuşabilir misin?
Dinleriz bizimkilerle...
Meriyle doldururuz tüfekleri
Ateşleriz kafamıza
Gerekirse...
Ne yazılır ki ölümün üstüne
Duran anlatır, macera gidene.
Anlayacağın,
Seninki de nafile...

UĞUR ÇİFTÇİ

Sigara yaktım sigara üstüne
Bu gece kefenin tadına baktım
Kan tükürdüm hayatın suratına
Dinmedi içimdeki acı yine de, öldüm.

Karaca bir masaldı boğulduğum
Karanlıkta sönüp sessizlikte doğdum
Gözlerim acıdan yoksun, kalbime
Kalan ızdırap tattığım şaraptan

Pişmanlık düşmedi payıma asla
Vermemiş düşmedi atan koynundan
Seçtiğim yol buydu kendi adıma
Düğüm atan bendim kader ipime

ÜRÜN GÖNDERENLER:

Ferdi Uçar-İzmir / Beyhan Pektaş / İbrahim Karataş- Bartın / Hakkı Büyükdamgacı - izmir / Ali Ekber Coşkun - İzmir / Dilek İmük-Tekirdağ / Lutfullah Duman- Kırıkkale / Fadime Şener- Malatya / Dilara Poyraz / Mahmut Celaloğlu- Sivas / Bülent Yeşilyurt-Almanya / Fırat Gül- İzmir / Asuman Özdemir-Ankara / Nilgün Atar- Antalya / Zinnure Türe / Utku Akkalkan / H. Ecem-İstanbul / Sezen Zakiroğlu-İstanbul / Sinem Çelik- Adana / Menat Soydan-İstanbul / Ramazan Kaymar-Kırklareli / G. Türker Şirin / Can Barış Cengiz- Kocaeli

DEĞERLENDİRME:

Uğur Çiftçi: Bizim toplumumuzda kuşakların hayatı devralımı biraz geç oluyor, bu yüzden, on sekiz yaşındayım, sanatın herhangi bir dalına ilgi duymam bile büyüklerin sırtımı sıvazlamasına yeter diye düşünmeyin. Şunu bilin ki size deneyimlerini aktarmaya çalışan bu ağabeyiniz, sizin yaşınızdayken dünya şiir antolojilerine girme planları yapıyordu. İşini ciddiye almak, hedefler koymak günümüz gençliğinin iradesinde olmalı. Kaçak Yayın da yeni kuşak gençlerde edebiyat ilgisi oluşsun diye dokuz doğuruyor, daha önce akla gelmedik yöntemlere başvuruyor. Oysa bu işler insanın kendisi olmak yolunda yapacakları arasındadır. 'Kendisi olmak', insanın kendisine duyduğu saygının da asgari şartıdır. Bu sözlerim size bir eleştiri değil, yeri geldiği için söylenmiştir, yani kızım sana söylüyorum, gelinim sen anla hesabı...
Yayımladığım şiirinizde "vermemiş yaratıp atan koynundan" zorlu bir ifade olmuş, lafınızı böyle sıkışmadan da söylemeyi öğrenmelisiniz. Fikirleri yalın söyleme beceriniz varken, biraz daha dikkat...
Kaan Koç: Şiirlerinizdeki bazı sözcükleri - klavyenin azizliğine uğramadıysalar- yanlış biliyorsunuz; "melet", "ataist" gibi. Meret ve ateist olacaklar. Ate'de deniyor. Ateist ya da ate olsun, terminolojiye giriyor, "Tanrı tanımaz" desek, ya da en iyisi dolaylı ifade etsek, ne dersiniz... "Bir neşret asiliğinde dikilirken karşıma hatıralar"ne demek oluyor?! Neşr, Osmanlıca'ya Arapça'dan geçtiği haliyle, yayma, dağıtım olduğuna göre, "genel dağıtım işinin asiliği" nasıl bir duygu fırtınasında ortaya çıkıyor sevgili Kaan?! "Ki" iki tehlikeli harf, çok duygusal bir vurgu yapıyor. 'Oysa' da öyle. Şair, sanıldığının aksine duygusal değildir; o, duyarlıdır, şiir aklı olduğu için öyledir, okurları duygusaldır, okurda şiir aklı olması beklenemez, olsa iyi olur da... Üniversitelerimizde modern şiir yorumu dersleri verilene kadar bekleyeceğiz anlaşılan.
Atmosfer oluşturmada, hem de en kestirme yoldan, başarılısın. Rus şairi Voznosenski'nin "Oza" adlı şiir kitabını bul, oku, bir de Neruda'nın uzun şiirlerini.
Gizem Algök: "Bir çocuğun gözyaşları / sedefli ve derin bir pınardır" diyorsun ya, orda kal, sözüm meclisten kat be kat dışarı, "sözün tamamı aptala söylenir" diye bir laf vardır, daha fazlası gereksiz, anlatamadım galiba'ya giriyor. Yine, "Koca bir ağacı yıkar / bazen bir ceylanın can suyu" demişsin. Bu güzel, etkilenmemek elde değil, fakat iki resim, iki fiziki varlık bu kadar sert bir duygusal zeka ile bağlanır mı, onu bir düşün. Bak Nietzsche nasıl yapmış: Çöller büyüyor, çöller büyüyor / vay haline içinde çöller taşıyanın... Bir de şiir yoluyla öğüt verme; öyle yap ki, şiirdeki tasarım, onun gücü bütünüyle okuyanın kulağına küpe olsun, şiirdeki fikirler olmadan değil, şiirsiz yapamam artık desin, o, besiyi nasılsa alır.
Umut Cemgil: Eski Arap anlatısı, hikâyesi olan "kussa", öğüt veren, anektodlara dayalı bir türdür. Bizdeki "kıssadan hisse" deyişi de ordan gelmektedir. Kısa hikayenin eski kaynaklarından. Kussalar, fıkra - mizahtaki değil, edebiyat ve gazetecilik yazınındaki- türüne de kaynaklık etmiştir. Gönderdiğiniz hikâye bu tarzda. Ancak televizyondaki haber yorumlarından başlayarak, gag'lere varıncaya 'temsili elektronik sanat' diyebileceğimiz anlatılar –evet, onlar da birer anlatı, ve edebiyatın bugünlere özgü bunalımlara bir sebep de onlar teşkil ediyor sanki- karşısında bu tür dayanamıyor. Samuel Beckett, Harold Pinter ve Vüsat O'Bener ve dahi Leyla Erbil neler yapmış, onları merak etmeli. Okumalı. (Tek hikâyeye de Kaçak Yayın dışında kimse böyle kafa yormaz, bu da böyle biline...)
Mahmut Celaloğlu: Sivas. Kanat Alıştıranlar'ın iyilerindensiniz. Her yazıyla uğraşan insan gibi alınganlığınız var. Ziyanı yok, yazmaya devam. Tekrar olmasın, bizim derdimiz o.

Merhabalar Kaçak Yayın,
hadi bana şimdi neyin doğru olduğunu söyle... tek bir doğru göremiyorum ben bu hayatta çünkü artık... her açtığımda gözlerimi ve kalbimi hayata bir kez daha yıkılıyorum... ben bıktım artık ağlamaktan,ben bıktım artık çaresizce yakarmaktan... gidiyorum... hiç olmayacağı kadar uzaklara gidiyorum..ya da kaçıyorum... gerçeklerden kaçıyorum.yüzleşmekten sıkıldım artık... hayır, korkmuyorum... sadece sıkıldım.. belki de yoruldum... yoo, kaçıyorum. evet kaldıramadım, ağır
geldi. evet, ben güçsüzüm, ben de sıradan bir insanım. üzgünüm, ama başaramadım...

Tuba Yılmaz

Sevgili Kaçak Yayın,
Ben son günlerde özellikle kolay anlaşılır edebiyat dersleri için feci şekilde takıldım size. Ekte sınıflandıramadığım bir metin var. Eğer yayınlamaya değerse ve yayınlarsanız sevinirim. Bu belki kimseye birşey kazandırmayack ama olsun ben yine de Kaçak Yayın'la paylaşmak istedim. Yaşamaya devam et, edebilirsen...
Havada ağır bir melankoli var, kötü ediyor insanı... böyle havalarda uyanmak, camdan dışarı bakmak istemiyorum. Evde, salon camının önündeki kanepede öylece uzandım, havanın düzelmesini bekliyorum. Perdenin altından sokağa bakıyorum, ev dağınık, karnım aç... pijamalarımı hâlâ çıkarmadım. Nerdeyse öğle oldu. Soğuk havaları sevmiyorum, soğuk havalarda dışarı çıkmayı da... Hâlâ iş arıyorum. Biriktirdiğim bütün para bitti. Köşedeki bakkala, ev sahibine borçlandım, bir de terziye. İki ay önce bir iş görüşmesi için diktirdiğim siyah takım koltuğun üzerinde, bana bakıyor. Terzi biraz halden anlamaz, her fırsatta borcumu hatırlatıyor. Boğazım şişti, gribal bir enfeksiyon geçiriyorum galiba, ıhlamurum da bitti... Annemi arasam şimdi, "bahçeden biraz ıhlamur toplayıp gönder" desem, annem benimle konuşmuyor. Geçen kış babamın gidişinden onu sorumlu tuttuğum günden beri telefonlarıma çıkmıyor. Çocuk aklım o sabah kahvaltı masasında edilen kısa tartışmayı hatırlıyor, babamın kapıyı çarpıp gittiğini ve bir daha ne annem ne de benim için geri dönmediğini. Geçen kış bir polis memuru söyledi öldüğünü. Üzüldüm diyemem, yani hiç tanımadığım başka herhangi birinin ölümünden farksızdı içimdeki sızısı. Üç yıl önce ölen komşumuz Hacer hanım için daha çok üzülmüş, daha çok ağlamıştım. Yine bu yüzden "ne istediğini bilmiyorsun sen, her şeyi istiyorsun, çok şımarıksın, elindekilerden fazlasını istememelisin, sahip olduklarınla yetinmelisin vb..." diyenler o günde suçlayarak baktılar yüzüme. Oysa ben de onlar gibi mükemmel olmayan bir hayatı idame ettiriyorum. Pijamalarımı çıkarmadım. Salondaki kanepenin üzerinde akşam kıvrılıp uyuduğum yerdeyim. Masanın üzerinde dün akşam bitiremeden sızdığım şarap şişesi, yanında bayat tuzlu fıstıklar duruyor. Fıstıklar kaç günlük bilmiyorum ama tadı yenmeyecek kadar kötü. Karnım acıktı, buzdolabında günlerdir bitiremediğim beyaz peynirin son dilimi var, dolabın üzerinde dünden kalma ekmek... Keşke birkaç tane yeşil elma olsaydı, şarapla peynir güzel olmaz, ekmekle peynirde güzel olmuyor. Peynir yemek istemiyorum. Kalkmalı, hala borcunu dahi ödeyemediğim siyah takımı giyip iş aramalıyım. Masanın üzerinde şarap şişesinin yanında duruyor özgeçmişlerim. İnsanın hiç özü geçer mi? Özü geçerse nesi kalır? Ama özgeçmişinde kuralları var, öyle durup dururken özgeçiremiyorsun. Bir kere son moda olmalı, kısa olmalı, konu başlıklarını bold ve italik yazıp ana metinden ayırmalısın, adını, soyadını elektronik posta adresini en üste yazmalısın, bilgiler beyaz bir A4 kağıdını geçmemeli. Özünü ve de geçmişini bir A4 kağıda nasıl sığdırır insan? Ya da bu kadar kısa ve değersiz midir insanların özü ve geçmişi... Komik şeyler bunlar, üzerinde durmaya değmez. Bir an önce kalmalı ve hayata kaldığım yerden devam etmeliyim. Nerde kalmıştım, iş arıyordum ve bulamıyordum, acıktım ve bayat biraz ekmekle günlerdir her öğün yemeye çalıştığım beyaz peyniri yememeye direniyordum, annem telefonlarıma cevap vermiyordu, bir de hastaydım biraz. Evet kalkmalı ve bunları yapmaya devam etmeliyim.

Çiğdem Güvendi

SAKLADIM SENİN OLSUN

Yarım kalan bir kitap; suskun
Zorluyor atılacak yanımı -zalimce-
En atılmayacak yanımı
Ağlamasıydı gözün – tek hece –
Sakladım senin olsun.
Bir deli rüzgar çıktı
Bilinmezliklerden
Yağmur olup gitti gece
İmgelerle yoğurduğum – iç ses – bir ömür
Sakladım senin olsun.
Unutuluşlar bıraktığın yerde
Yılların mahzenine kapanan ayna
Var mısın göz göze gelmeye
Acılar benim için, alevler – hâlâ kor –
Sakladım senin olsun.
Çok uğraştım can acıttım.
Dikildim kendime
"Cehennem başkalarıdır„ demişti Sartre
Yanmamak başarılabilir miydi..?
Tek sözcük Aşk
Sakladım senin olsun.

H.Esin Alabeyoğlu

AKTİF ŞAİR HÜSEYİN

İçimizeki bu ateş nedir
Bir bira içiyorum sönmüyor
İki bira içiyorum sönmüyor
Kim attı beni bu ateşe

Ağlıyor muyum
Çektiğim acılar için
Gülemiyorum
Çektiğim acılar için
Kim attı beni bu ateşe

Ruhum kavruluyor yalnızlıktan
Bir film seyrediyorum
Kızları seyrediyorum ama
olmuyor olmuyor
Bu dünya denilen ateşe
Kim attı beni kim attı

Hüseyin Erer

Tavukların Listesini Sahiplenmek

Merbaha. Ben horoz Rozi. Daha doğrusu tavuk Roza. Her şey tavukların listesini sahiplenince başladı. O değersiz kağıt parçalarıyla bir tavuk olup çıktım ortaya...

Koca bir çiftlikte yaşıyorduk. (Tabii hâlâ buradayız) En kurak ve en ağaçsız bölge, biz kümes hayvanlarına verilmişti. Bölge üçe bölündü. En küçük bölgeyi biz, ortanca bölgeyi kazlar, en büyük bölgeyi de Duffy Ducklar (ördeklere böyle hitap ederiz) almıştı. Anlayış göstermiştik. Taa ki bir güne kadar. Dedik ki: "Onların suya ihtiyacı. Bu havuzlu ve büyük bölge onlarınolsun. (bu arada, havuz dediğimiz küçük bir su birikintisidir.) Ama bir gün geldi çattı, bölgemizi işgal etmeye kalkıştılar. Anlayış uçtuuu... Anlayış, ördeklere atlayış oluverdi. Tavuklar onları gagaladı, biz ise suyu zehirledik...

Savaştan galip olarak ayrıldık ama daha bir savaş vardı: "Tavuk – Horoz Savaşı." Tavukların bir listesi vardı. Ne yazıyor, ne var meraklandık ve ele geçirmeye çalıştık. Onlar sakladı biz bulduk, onlar sakladı biz bulduuuk. Taa ki bir aya kadar. Listeyi aldık. Okumaya başladık. Nereden bilebilirdik ki başımıza iş açılacağını?

Madde madde yazıyordu yapacaklarımız:
Ey tavuk, ey tavuk! Sesi cırlak pis tavuk! Günde 8 yumurta yap. Üçünü büyüt, beşini insanlara ver.
Çocuklarına çeşitli kazaklar yap, üşümesinler!
Horozlarla iyi geçin!
Kümesten kaçarsan başka tavukları da yanına al. İyilik yapan iyilik bulur.

Okuduktan sonra olmayan dişlerimle sert gagamı ısırdım. Geriye kalan sayfalarda yumurtlama listesi, tavuk diyeti, kazak modelleri, civciv bakımı ve sivilcelere karşı kürler vardı. Yapmamız gereken tek şey "Horozlar kaçtı," deyip tavukçuluk oynamak, tavuk olmaktı.
Eğer yumurtlamasaydık, tek parça olmaz, diğer bir deyişle insanların midesinde olurduk. Şimdi hüp civciv yöntemiyle yumurta sahibi oluyoruz. Ne ektiysek onu biçiyoruz.

Devrim Kılçer (11 yaşında)

Rüzgâr Mehmet Akgün (7yaşında)

Dünyayla Kim Oynuyor?

Foni Venüs gezegeninde oturan bir devdi. Canı top oynamak istiyordu. Topunu kaybetmişti. Biraz yürüdü. Sonra yuvarlak bir şey gördü. Ve o bizim dünyamızdı. Dünyamızdaki her şeyi bir oraya bir buraya sallıyordu. İyilik perileri yukarıya çıktılar. Her şeyi gördüler. Dev hiçbir şeyi bilmediği için perilere de saldırdı. Ve ona modi sihri yaptılar. Bu sihir her şeyi bilsin ve kötü davranmasın diyeydi.

Bu rüyâyı kim gördü biliyor musunuz? Başbakanımız...

Mine Şen (11 yaşında)

Tepedeki Dev

Şanlı adında bir köy varmış. Bu köyün tepesinde bir dev yaşarmış. Tepenin altında ise kabileler yaşarmış. Bu dev zararsız gibi görünürmüş. Oradaki vahşi hayvanlarla besleniyormuş.

Bir gün vahşi hayvanların soyu tükenmeye başlamış. Dev ava çıktığında kimseyi görememiş. Gözü kabilelere takılmış ve kabilelerdeki insanları yemeye başlamış. Kabiledeki insanların sayısı azalınca karşı taraftaki kabilelerden yardım istemişler. "Bir gün biz böyle bir duruma düşmüştük ve siz bize yardım etmediniz. Biz de size yardım etmiyoruz," demişler.
Sabah olmuş. Kabilelerde yaşayan insanlar karşı tepeye taşınmışlar. Tabii dev de görmüş. Ata diye bir çocuk varmış. Bu çocuk hem zeki hem de çalışkanmış. Ata, "herkes eline bir ok alsın. Devin evini saralım ve dev çıkınca okları atarız," demiş. Durumları zor olduğu için kabul etmişler. Ata'nın söylediklerini yapmışlar. Okları atınca dev ölmüş. (Eeee ne demişler, birlikten kuvvet doğar). Mutlu mutlu yaşamışlar. Mutlu Son.

Berivan Dönmez (11 yaşında)

Bir Afrika destanı...

Moses İsegawa

"Nasıl Salman Rushdie *Geceyarısı Çocukları*'yla modern Hindistan'da bir çığır açtıysa, *Uganda Günceleri* de Afrika için yeni bir çağın başlangıcı olacaktır."

Time Out

"Pek az ilk roman bu kadar çok katmanlı ve bu denli etkileyicidir."

Time

"Bu romanda dönemin ruhunu betimleyen garip bir ahlakötesi güç, Kara Kıta'nın büyüsü var."

The New York Times

"İsegawa'nın tarzı, şairin duygusallığı ile gazeteci gerçekliğinin ilginç bir karışımı. Zarafetini hep koruyan bu dil, yazarın ustalığını daha da çarpıcı kılıyor."

The İndependent

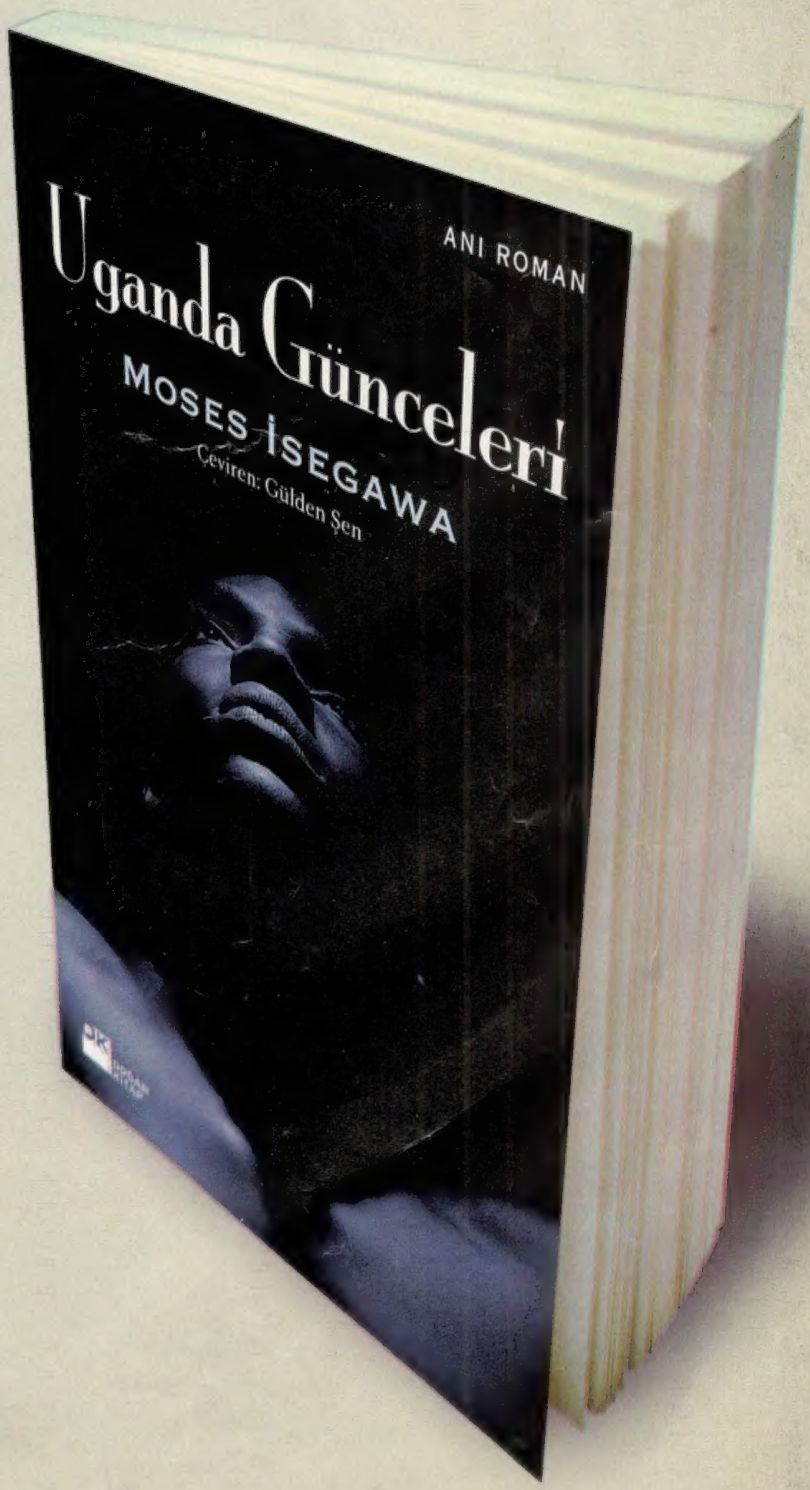

DK DOĞAN KİTAP

www.dogankitap.com.tr

Yirmili yaşlarını süren bir genç adamla olgun bir kadının aşkı

"Kadın; hem şairi, hem sığırcık kuşunu hem mükemmel bir noteri andıran şaşırtıcı hayvan."

Colette

ÖZEL FİYAT
5 YTL
5.000.000TL

Şömiz cilt
180 gr kuşe

CADDE